

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

ENFLASYON ETKİSİNİ AZALTMAYA YÖNELİK VERGİ USUL
KANUNUNDA YER ALAN DÜZENLEMELERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİBEL DURAN

BALIKESİR, 2024

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

ENFLASYON ETKİSİNİ AZALTMAYA YÖNELİK VERGİ USUL
KANUNUNDA YER ALAN DÜZENLEMELERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİBEL DURAN

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. MUTLU YORULDU

BALIKESİR, 2024

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Maliye Anabilim Dalı'nda 201212537010 numaralı Sibel DURAN'nın hazırladığı “Enflasyon Etkisini Azaltmaya Yönelik Vergi Usul Kanununda Yer Alan Düzenlemelerin Değerlendirilmesi” konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 09/09/2024 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan) Prof. Dr. Özgür BİYYAN

İmza

Üye (Danışman) Doç. Dr. Mutlu YORULDU

İmza

Üye Prof. Dr. Fazlı YILDIZ

İmza

Enstitü Onayı

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

....../.../2024

Sibel DURAN

ÖNSÖZ

Enflasyon, mal ve hizmetlerin belirli bir periyot veya uzun bir dönemi kapsayan, hizmet ve mal fiyatlarındaki genel artışı ifade etmektedir. Enflasyon birçok açıdan işletmeler ve ülke ekonomileri için sorun yaratan ve kimi zaman hem ülke hem de vatandaşları için geri dönülemez sorunlar ortaya çıkaran bir durumdur ve kontrol edilmeyi gerektir. Bu açıdan bakıldığında enflasyonun kontrolünü amaçlayan birtakım politikalar benimsenir. Enflasyonun vergi sistemi üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla birçok ülke vergi kanunlarında enflasyonun düzeltilmesine ilişkin düzenlemeler benimsemiştir. Hükümetler, vergi sisteminin enflasyon nedeniyle bozulmasını önlemek amacıyla vergi kanununda enflasyon düzeltilmesine ilişkin düzenlemeler de yapmıştır. Ancak yapılan düzenlemeler kapsamlı ve yeterli değildir. Bu kapsam ve yeterlilik, Türkiye bağlamında değerlendirildiğinde Vergi Usul Kanunu çerçevesinde değerlendirilebilir.

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Türk Vergi Hukuku bağlamında, Vergi Usul Kanunundaki düzenlemeler baz alınarak enflasyonun etkisini önlemeye yönelik Vergi Usul Kanununda yer alan düzenlemelerin değerlendirilmesidir. Bu doğrultuda konu, vergi hukuku çerçevesinde hem teorik hem de uygulama yönüyle ele alınmış ve enflasyon düzeltilmesi müessesesinin önem arz eden vergisel sonuçlarına değinilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olan ve sabır ve hoşgörüsü ile tamamlamamı sağlayan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mutlu YORULDU başta olmak üzere, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgileriyle ışık tutan, dersleriyle bize vizyon katan çok değerli hocam Prof. Dr. Özgür BİYAN'a, mesleki hayatım boyunca bilgilerini ve desteklerini esirgemeyen Sayın SMMM Şükrü ÇALIŞKAN ve SMMM Daim KARCI'ya sonsuz şükranlarımı sunar ve teşekkür ederim.

Son olarak tüm hayatım boyunca yanımda olan, aldığım kararları her zaman destekleyen, sadece bu çalışma sürecinde değil, tüm hayatım boyunca beni cesaretlendiren canım annem, babam ve kardeşime sonsuz şükranlarımı sunar ve teşekkür ederim.

ÖZET

ENFLASYON ETKİSİNİ AZALTMAYA YÖNELİK VERGİ USUL KANUNUNDA YER ALAN DÜZENLEMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

DURAN, Sibel

Yüksek Lisans, Maliye Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mutlu YORULDU

2024, 107 Sayfa

Enflasyon etkisini azaltmaya yönelik Vergi Usul Kanununda yer alan düzenlemelerin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan bu çalışmada literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda literatürdeki çalışmalar incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Çalışmada evren ve örnekleme, konu çerçevesinde hazırlanan makale ve tezler oluşturmaktadır. Bu kapsamda yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda; enflasyonun etkisini azaltmak için Vergi Usul Kanunu'ndaki düzenlemelerin değerlendirilmesi, vergi sistemi içindeki enflasyonist baskıları yönetmenin karmaşıklıkları ve nüansları hakkında önemli çıktılar sağladığı düşünülmektedir. Çalışma kapsamında ulaşılan en temel yargı; Türkiye'deki yüksek ve kalıcı enflasyon oranları, ülkenin vergi sistemine önemli zorluklar getirdiği, vergi gelirlerinin gerçek değerini aşındırdığı ve vergi rejiminin adaletini ve verimliliğini bozduğudur. Çalışma sonuçları ayrıca Türkiye'nin enflasyon sorununu ele almak için Vergi Usul Kanunu'nda çeşitli mekanizmalar uyguladığını göstermektedir. Birincil önlemlerden biri, hükümet tarafından belirlenen yeniden değerlendirme oranlarına dayalı olarak gelir vergisi dilimleri, muafiyet sınırları ve düşülebilir giderler gibi belirli vergiyle ilgili rakamların periyodik olarak ayarlanmasıdır. Bu yeniden değerlendirme süreci, vergi mükelleflerinin nominal gelirlerindeki enflasyon kaynaklı artışlardan aşırı derecede etkilenmemesini sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Vergi Usul Kanunu, cezalar, gecikme faizi ve belirli vergiler için vergi matrahı tutarları dahil olmak üzere belirli vergi yükümlülüklerinin endekslenmesine izin verir. Bu endeksleme mekanizması, bu vergi yükümlülüklerini enflasyon oranlarına bağlayarak gerçek değerlerinin zamanla aşınmasını önler. Ancak araştırma bulguları, bu önlemlerin bir miktar rahatlama sağlamasına rağmen, enflasyonun vergi sistemi

zerindeki etkilerini tamamen nötralize etmekte yetersiz kaldığını göstermiştir. Yeniden değerleme oranları ve endeksleme faktörleri genellikle gerçek enflasyon oranlarından daha düşük seviyelerde belirlenmekte ve bu da vergi gelirlerinin gerçek değerinin kademeli olarak aşınmasına ve farklı gelir grupları arasında vergi yükünde bir kaymaya neden olmaktadır. Ayrıca, çalışmada bu enflasyon ayarlama mekanizmalarının farklı vergi türleri ve hükümleri arasında uygulanmasındaki karmaşıklığı ve tutarsızlığı vurgulanmıştır. Bu noktada çalışmada tartışılan mekanizmaları, kavramları ve modelleri anlayarak, politika yapıcılar ve vergi otoriteleri enflasyonun getirdiği zorluklarla daha iyi başa çıkabilir ve vergi yönetiminde adalet, verimlilik ve şeffaflık ilkelerini koruyabilir.

Anahtar Kelimeler: Enflasyon, Vergi Usul Kanunu, Vergi

ABSTRACT

EVALUATION OF THE REGULATIONS IN THE TAX PROCEDURE LAW TO REDUCES THE EFFECT OF INFLATION

DURAN, Sibel

Master Thesis, Department of Finance

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mutlu YORULDU

2024, 107 Pages

In this study, which is prepared to evaluate the regulations in the tax procedure law in order to reduce the inflation effect, the literature review method is used. In this context, the studies in the literature were examined and evaluated. The population and sample of the study consist of articles and theses prepared within the framework of the subject. As a result of the review and evaluations made in this context; it is thought that the evaluation of the regulations in the Tax Procedure Law to reduce the impact of inflation provides important outputs about the complexities and nuances of managing inflationary pressures within the tax system. The main conclusion of the study is that Turkey's high and persistent inflation rates pose significant challenges to the country's tax system, eroding the real value of tax revenues and distorting the fairness and efficiency of the tax regime. The study results also show that Turkey has implemented several mechanisms in the Tax Procedure Law to address the problem of inflation. One of the primary measures is the periodic adjustment of certain tax-related figures such as income tax brackets, exemption limits and deductible expenses based on revaluation rates set by the government. This revaluation process aims to ensure that taxpayers are not unduly affected by inflation-driven increases in their nominal income. Furthermore, the Tax Procedural Code allows for the indexation of certain tax liabilities, including penalties, late payment interest and tax base amounts for certain taxes. This indexation mechanism links these tax liabilities to inflation rates, preventing their real value from eroding over time. However, research findings have shown that while these measures provide some relief, they fall short of fully neutralizing the effects of inflation on the tax system. Revaluation rates and indexation factors are often set at

levels lower than real inflation rates, leading to a gradual erosion of the real value of tax revenues and a shift in the tax burden across different income groups. Moreover, the paper highlights the complexity and inconsistency in the application of these inflation adjustment mechanisms across different tax types and provisions. By understanding the mechanisms, concepts and models discussed in the paper, policymakers and tax authorities can better cope with the challenges of inflation and maintain the principles of fairness, efficiency and transparency in tax administration.

Keywords: Inflation, Tax Procedure Law, Tax

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.6. Tanımlar	5
2. İLGİLİ ALANYAZIN	7
2.1. Kuramsal Çerçeve	7
2.1.1. Enflasyon Kavramı ve Türleri	7
2.1.2. Enflasyonun Mali Tablolar ve Muhasebe Sistemi Üzerindeki Etkileri	11
2.1.2.1. Enflasyonun Bilanço Yapısına Göre Etkileri.....	14
2.1.2.1.1. Enflasyonun Parasal Kalemlere Etkisi	16
2.1.2.1.1.1. Enflasyonun Parasal Varlık Kalemleri Üzerine Etkileri	18
2.1.2.1.1.2. Enflasyonun Parasal Kaynak Kalemleri Üzerine Etkileri	20
2.1.2.1.2. Enflasyonun Parasal Olmayan Kalemlere Etkisi.....	22
2.1.2.1.2.1. Enflasyonun Parasal Olmayan Varlık Kalemleri Üzerine Etkileri	23
2.1.2.1.2.2. Enflasyonun Parasal Olmayan Borç ve Yükümlülük Kalemleri Üzerine Etkileri.....	26
2.1.2.2. Enflasyonun Gelir Tablosu ve Gelir Tablosu Kalemleri Üzerindeki Etkileri.....	28
2.1.2.2.1. Enflasyonun Satışlar Üzerindeki Etkileri	31
2.1.2.2.2. Enflasyonun Satışların Maliyeti Üzerine Etkileri.....	33

2.1.2.2.3. Enflasyonun Faaliyet Giderleri Üzerine Etkileri	36
2.1.2.2.4. Enflasyonun Faaliyet Dışı Gelir ve Gider Kalemlerine Etkileri	39
2.1.2.2.5. Enflasyonun Dönem Kârına Etkileri	42
2.1.3. Enflasyonun Gelir ve Servet Üzerindeki Etkileri	45
2.1.3.1. Gelir Üzerindeki Etkisi	45
2.1.3.2. Servet Üzerindeki Etkiler	46
2.2. İlgili Araştırmalar	48
3.YÖNTEM.....	52
3.1. Araştırmanın Modeli	52
3.2. Evren ve Örneklem.....	52
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	52
3.4. Verilerin Toplanma Süreci	53
3.5. Verilerin Analizi	53
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	54
4.1. Vergi Usul Kanununda Enflasyonun Etkisini Azaltmaya Yönelik Düzenlemeler.....	54
4.1.1. Yeniden Değerleme Uygulaması	56
4.1.2. Stokların LİFO (Son Giren İlk Çıkar)’a Göre Değerlendirilmesi.....	58
4.1.3. Sabit Kıymetler Yenileme Fonu	59
4.1.4. Alacak ve Borç Senetlerin Reeskontu	61
4.1.5. Hızlandırılmış (Azalan Bakiyeler Usulü İle) Amortisman Uygulaması	63
4.2. Enflasyon Düzeltmesi Kavramı.....	65
4.3. Enflasyon Düzeltmesinin Yapılmasının Gerekliliği.....	67
4.4. Enflasyon Düzeltmesi Modelleri	69
4.4.1. Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebesi	70
4.4.2. Cari Maliyet Muhasebesi	72
4.4.3. Karma (Entegre) Model	73
4.5. Vergi Usul Kanununda Enflasyon Etkisini Azaltmaya Yönelik Vergi Düzenlemelerinin Anayasal Vergilendirme İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi	74
4.5.1. Vergilerin Kanuniliği İlkesi	75

4.5.2. Eşitlik İlkesi	77
4.5.3. Sosyal Devlet İlkesi	78
4.6. Vergi Usul Kanununda Enflasyonun Etkisini Azaltmaya Yönelik Vergi Düzenlemelerinin Sonuçlarının Değerlendirilmesi	81
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	84
5.1. Sonuçlar.....	84
5.2. Öneriler.....	90
KAYNAKÇA.....	94

KISALTMALAR LİSTESİ

BA	: Bütçe Açığı
Bkz	: Bakınız
EMP	: Enflasyonla Mücadele Programı
ENF	: Enflasyon
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasılı
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
KUR	: Döviz Kuru
LİFO	: Son Giren İlk Çıkar
s.	: Sayfa
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
ÜFE	: Üretici Fiyat Endeksi
vd.	: Ve Diğerleri
VUK	: Vergi Usul Kanunu

1. GİRİŞ

Para ve değiş-tokuş işlemleri tarih öncesine kadar uzanan, bugün ise parasal işlemlerin son derece kritik olduğu bir dönemdeyiz. Enflasyon, birçok ülkenin en büyük endişelerinden biri haline gelmiş olup, bir ülke ekonomisinde toplam talebin toplam arzı aşması durumu olarak açıklanabilir. Bu durum, fiyatlar genel seviyesinde önemli ve sürekli artışlar şeklinde kendini gösterir ve bu artışlar, paranın satın alma gücünün düşmesi anlamına gelir. Ancak, sürekli olmayan fiyat artışları enflasyon olarak kabul edilmez (Doğan, 2023, s. 190-209). Enflasyon, özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler için ciddi bir sorundur. Bu ekonomik fenomen, fiyatların genel düzeyinin hızla ve sürekli olarak yükselmesi şeklinde tanımlanabilir. Fiyatlar genel seviyesinin yükselmesi, toplam talebin toplam arza göre fazla olmasından kaynaklanır. Talebin bu sürekliliği, fiyatların artışını tetikleyen ana faktördür (Bilici, 2003, s. 1-2).

Enflasyon, yıllar boyunca birçok ülkenin siyasi iktidarlarının ekonomik politikalarını şekillendiren bir kavram olmuştur. Bu konuda birçok politika geliştirilmiş, çeşitli çözüm yolları aranmıştır. Ancak, bu politikaların başarısı büyük ölçüde o ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasi yapısına bağlıdır (Çelik, 2011, s. 41-56). Küreselleşme, ülkeler arasındaki etkileşimi artırarak hem olumlu hem de olumsuz ekonomik sonuçlar doğurabilir. Enflasyon da bu küresel etkileşimlerden etkilenerek bazen ekonomilere sürekli bir şekilde zarar verebilir (Haberal, 2021, s. 329-344).

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşundan günümüze kadar dış etkilere çeşitli derecelerde etkilenmiştir. Enflasyonla mücadelede bazen başarılı olunsada yüksek enflasyon dönemleri de yaşanmıştır. Türkiye'de yaşanan kronik enflasyon, zaman zaman hiperenflasyona dönüşse de genellikle kontrol altında tutulmuştur. Enflasyon, ekonomik gelir dağılımını bozarak, sosyal barışın ve huzurun sağlanmasını zorlaştırır. Bu etkiler hem mikro düzeyde işletmeleri hem de makro düzeyde genel ekonomiyi ve devlet gelirlerini etkiler (Özulucan, 2002, s. 127-152; Yüce, 1999, s. 5-11).

İşletmeler ve diğer ekonomik birimler açısından, enflasyonun yarattığı olumsuz etkilerin başlangıç noktası, mali tablolaradaki bozulmalardır. Mali tablolarda meydana gelen bu bozulmalar, elde edilen verilerin ve sonuçların doğruluğunu etkileyerek, yanıltıcı sonuçlara yol açar. Bu yanıltıcı sonuçlar, ekonomik kararlar alan birimlerin hatalı kararlar almasına neden olur. Bu durum, ekonominin geneline yayılarak etkilerini daha da artırır (Özdoğan, 2002, s. 70-81).

Enflasyon, makroekonomik istikrarın sürdürülebilirliği açısından önemli bir tehdit oluşturmakta ve ekonomik karar alma süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Özellikle yüksek enflasyon oranları, hane halkı gelirlerini ve işletme maliyetlerini olumsuz yönde etkileyerek ekonomik büyüme üzerinde baskı yaratmaktadır. Bu bağlamda, Vergi Usul Kanunu'nda (VUK) yer alan düzenlemeler, enflasyonun mali sistem üzerindeki etkilerini hafifletme amacı gütmektedir. Örneğin, yeniden değerlendirme oranlarının belirlenmesi ve maliyet hesaplamalarında enflasyon düzeltmelerinin yapılması, vergilendirme esnasında gerçek değerlerin korunmasını sağlamaktadır (Bilici, 2003, s.1-2; Rüstem, 1997, s. 97-118).

Bu düzenlemelerin amacı, enflasyonun vergilendirme üzerindeki bozucu etkisini azaltmak ve mükelleflerin gerçek kazançlarının daha adil bir şekilde vergilendirilmesini sağlamaktır. Enflasyon düzeltilmesi yapılmadan hesaplanan vergi matrahları, mükelleflerin ekonomik gerçekliğini yansıtmayacak ve bu da vergi adaletsizliğine yol açacaktır. Bu nedenle, Vergi Usul Kanunu'nda yapılan düzenlemeler hem mükellef haklarını korumakta hem de devletin vergi gelirlerinin enflasyon karşısında erimesini önlemekte büyük önem taşımaktadır. Özellikle Türkiye gibi yüksek enflasyon oranlarına sahip ülkelerde, Vergi Usul Kanunu'ndaki bu tür düzenlemelerin ekonomik etkinlikleri açısından değerlendirilmesi, politika yapıcılar için önemli bir araçtır (Yükçü ve Özkan, 2004, s. 10-20).

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın problemi tanımlanmış, amaç ve önemine değinilmiş, varsayımları ve sınırlılıkları ortaya konulmuştur. Bununla birlikte ilgili kavramsal tanımlara odaklanılmıştır. İkinci bölümde alanyazın çalışmalarına ve kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ve dördüncü bölümde bulgular ve yorumlar ele alınmıştır. Beşinci bölümde ise tüm çalışma bulgularına yönelik sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Enflasyon, ülkelerin ekonomilerini etkileyen en önemli konulardan biridir. Mal ve hizmetlerin genel fiyat seviyesindeki sürekli artışı ifade eden enflasyon, ekonomideki hem bireyler hem de kuruluşlar üzerinde önemli etkilere sahiptir. Satın alma gücü üzerindeki etkisi nedeniyle enflasyon, ülke ekonomilerini karşılaştırmak için kullanılan temel göstergelerden biridir. Bu nedenle, enflasyonu kontrol etmeyi amaçlayan politikalar büyük önem taşımaktadır.

Yüksek enflasyon oranları vergi sistemini de olumsuz etkilemektedir. Paranın değeri düştükçe vergi gelirleri reel olarak azalmaktadır. Mükelleflerin vergi yükü, reel gelirleri değişmese de artmaktadır. Ayrıca, amortisman kesintileri (yani işletmelerin aktiflerinin kullanım süreleri boyunca değer kaybını vergi matrahından düşebilmeleri) ve diğer vergi indirimlerinin, değer kazancı yerine zaman içinde değer kaybetmeleri nedeniyle işletmelerin vergi yükü artmaktadır.

Enflasyonun vergi sistemi üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla birçok ülke vergi kanunlarında enflasyonun düzeltilmesine ilişkin düzenlemeler benimsemiştir. Hükümetler, vergi sisteminin enflasyon nedeniyle bozulmasını önlemek amacıyla vergi kanununda enflasyon düzeltilmesine ilişkin düzenlemeler de yapmıştır. Ancak yapılan düzenlemeler kapsamlı ve yeterli değildir.

Araştırmanın temel problemi, Vergi Usul Kanununda yer alan düzenlemelerin enflasyonun olumsuz etkilerini azaltmada etkin ve yeterli olup olmadığının belirlenmesidir. Yüksek enflasyon oranları, vergi sistemini olumsuz etkileyerek, paranın değeri düştükçe vergi gelirlerinin reel olarak azalmasına ve mükelleflerin vergi yükünün artmasına neden olmaktadır. Ayrıca, amortisman kesintileri ve diğer vergi indirimlerinin zaman içinde değer kaybetmesi işletmelerin vergi yükünü daha da artırmaktadır.

Bu bağlamda araştırmanın asıl problemini;

-Vergi Usul Kanununda yer alan düzenlemelerin etkin ve yeterli olmayışı, oluşturmaktadır.

Bu bağlamda bu çalışma bu soruları irdeleyerek söz konusu düzenlemelerin Türk vergi sistemi üzerindeki etkilerinin genel bir değerlendirmesini, mevcut literatür çalışmaları baz alınarak yapmaktadır. Bu araştırma problemi, yürürlükteki düzenlemelerin etkinliğine dair fikir vermesi ve politika yapıcıların vergi

düzenlemeleri ve enflasyonun önlenmesine ilişkin gelecekteki kararları almalarına yardımcı olabilmesi açısından önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Türk Vergi Hukuku bağlamında, Vergi Usul Kanunundaki düzenlemeler baz alınarak enflasyonun etkisini önlemeye yönelik Vergi Usul Kanununda yer alan düzenlemelerin değerlendirilmesidir. Bu doğrultuda konu, vergi hukuku çerçevesinde hem teorik hem de uygulama yönüyle ele alınmış ve enflasyon düzeltilmesi müessesesinin önem arz eden vergisel sonuçlarına değinilmeye çalışılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

İlgili alanyazında, Türk Vergi Hukuku çerçevesinde Vergi Usul Kanunundaki düzenlemelere yönelik spesifik konular çerçevesinde değerlendirmeler sıklıkla yapılmıştır. Finansal raporlama standartları bağlamında enflasyon düzeltilmesi üzerine bazı araştırmalar yapılmış olsa da özellikle Türkiye'de vergi kanunlarına ilişkin spesifik uygulamalar yeterince araştırılmamıştır. Bu çalışma, Türk Vergi Kanunu'nda enflasyonun etkisini önleme yönelik Vergi Usul Kanununda yer alan düzenlemelerin nasıl işlediğine dair hem teorik hem de pratik çıkarımlar sağlayarak literatürdeki bu boşluğu doldurmaya yardımcı olmaktadır. Çalışmada, vergiye tabi gelir hesaplamaları, kesinti tutarları, varlık değerlemeleri ve vergi oranları üzerindeki etkileri de dâhil olmak üzere, enflasyon düzeltilmesi kurallarının temel vergi sonuçları tartışılmaktadır. Bu yapılırken genel olarak Vergi Usul Kanunundaki mevcut uygulamalar göz önünde bulundurulmuş ve ilgili parametreler çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Genel olarak bu çalışmanın literatüre çeşitli katkıları bulunmaktadır. İlk olarak, Türk vergi hukukunun yeterince araştırılmamış bir alanına odaklanmış bir analiz sunmaktadır. İkincisi, yüksek enflasyon dönemlerinde adil ve verimli vergi sonuçlarına ulaşmak için enflasyon düzeltilmesinin önemini vurgulamaktadır. Son olarak, Türk vergi sisteminin bu yönünü daha iyi anlamak isteyen politika yapımcılar, akademisyenler ve vergi uygulayıcıları için yararlı bir referans kılavuzu sunmaktadır.

Özetle bu çalışma, Türk vergi hukukuna ilişkin araştırma literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır. Enflasyon düzeltmesi düzenlemelerine ve bunların sonuçlarına kapsamlı bir bakış sağlayarak, bu önemli ancak yeterince çalışılmamış alanın daha net bir şekilde odağa alınmasına yardımcı olur. Bu çalışmadaki bulgular ve tartışmalar, ciddi fiyat istikrarsızlığı karşısında bile dayanıklı vergi yasalarının nasıl tasarlanacağı konusunda akademik ve politik tartışmaların ilerletilmesine yardımcı olacaktır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma sırasında alıntı yapılan ve incelenen tüm kaynakların güvenilir olduğu ve yeterli düzeyde bilgi verdiğine inanılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Türk Vergi Hukukunda enflasyonun etkisini önleme yönelik Vergi Usul Kanunu'nda yer alan düzenlemeler ve uygulamaları ile sınırlandırılmıştır. Türk vergi mevzuatında bulunan diğer vergilerin ile maliye politikasının vergi dışındaki diğer araçlarının enflasyon etkisini önlemeye yönelik düzenlemeleri, zaman ve konu kısıtlarından dolayı araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

1.6. Tanımlar

Çalışma boyunca aşağıdaki kavramlar ve tanımlar sıklıkla kullanılmış ve sürece dâhil edilmiştir:

Enflasyon: Bir ülkenin para biriminin zaman içinde değerinin düşmesidir. Bu düşüş ülkede mal ve hizmetlerin genel fiyat düzeyinin artmasına yol açmaktadır (Aydoğan, 2004, s. 92).

Deflasyon: Deflasyon ya da para kısıtlaması, genel olarak piyasada fiyatların belirli bir zaman aralığında sürekli düşüş göstermesi durumudur. Enflasyonun tersidir. Bunun yanında enflasyon durumundan fiyat yükselişini durdurmayı ya da yavaşlatmayı veya enflasyon eğilimi karşısında fiyatları düşürmeyi öngören iktisat siyasetidir.

Fiyat Enflasyonu: Piyasadaki rekabetin bozulması sonucu oluşan, şirketlerin fiyatları yükselterek kâr paylarını artırmalarına neden olan enflasyondur (Kurumlu, 2014, s. 196). Bu ekonomik durumda fiyatları sonlu gecikmelerle maliyetlerden etkilenen arz ve talep dengesi önemli ölçüde bozulmaktadır.

Hiperenflasyon: Hiperenflasyon oranlarının düşürülmesi genellikle para politikası yöntemleri (faiz oranlarının çok yükseğe çıkarılması gibi) ve mal ve hizmet arzının artırılması yoluyla sağlanır. Ancak hiperenflasyonu azaltma süreci çok zor olabilir ve ekonomik büyümede hızlı bir yavaşlamaya yol açabilir (Kurumlu, 2014, s. 196).

Vergi Usul Kanunu: Türkiye'de vergilendirme ile ilgili usul ve esasları düzenleyen yasal çerçeve olarak bilinen bu kanun, mükelleflerin vergi ile ilgili yükümlülüklerini, haklarını ve vergi idaresinin yetkilerini belirler (Gözler ve Demir, 2015, s.28-41).

Amortisman: İşletmelerin sabit kıymetlerinin (bina, makine, araç gibi) ekonomik ömürleri boyunca maliyetlerinin sistematik bir şekilde gider olarak dağıtılması işlemidir. Vergi kanunları çerçevesinde, amortisman giderleri, işletmelerin vergi matrahlarını düşürerek vergi yükünü azaltmada kullanılır (Reçber, 1996, s. 121-125).

Mükellef: Vergi kanunlarına göre vergi ödeme yükümlülüğü bulunan gerçek ya da tüzel kişileri ifade etmektedir (Dinç ve Atabay, 2018, s. 67-91).

Reeskont: İhracat veya ithalat işlemleri gibi döviz kazandırıcı faaliyetler sonucu elde edilen dövizlerin, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından belirlenen kur üzerinden TL'ye çevrilmesi işlemidir (Örten, 2011, s. 213).

Kur Farkı: Döviz kurlarındaki değişiklikler sonucu oluşan fark. İşletmeler, döviz cinsinden olan varlık ve yükümlülüklerini TL cinsine çevirirken meydana gelen kur değişimlerinden kaynaklanan gelir veya giderleri bu kapsamda muhasebeleştirir. Vergi usulü açısından, kur farkları bazen vergilendirilebilir gelir veya indirilebilir gider olarak değerlendirilebilir (Mert vd., 2019, s. 43-57).

Yeniden Değerleme: Enflasyonun etkilerini dikkate alarak varlık değerlerinin güncellenmesidir. Vergi kanunları çerçevesinde, mükelleflere belirli varlıkların piyasa değerlerini yeniden hesaplama ve bu değerler üzerinden vergilendirme yapma olanağı sunmaktadır (Sağlam, 2000, s. 105-127).

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Çalışmanın bu bölümünde, çalışmamızın değişkenlerinden olan enflasyon kavramı, türleri, enflasyonun vergi ile ilişkisi detaylı şekilde incelenmiş ve literatür perspektifinde kavram, tanım, uygulama ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu bağlamda kuramsal çerçeve kısmında ilk olarak enflasyon kavramı ve türlerine yer verilmiştir. İkinci olarak enflasyonun mali tablolar ve muhasebe sistemi üzerinde etkilerine odaklanılmıştır. Üçüncü olarak enflasyonun gelir ve servet üzerindeki etkilerine değinilmiştir.

2.1.1. Enflasyon Kavramı ve Türleri

Enflasyon, zaman içinde fiyatlardaki genel artışı ve paranın satın alma değerinin düşmesini ifade eder (Berber ve Artan, 2004, s.2). Bir ülkenin para biriminin satın alma gücündeki düşüşü yansıtan önemli bir ekonomik göstergedir (Berument, 2002, s. 14). Enflasyon genellikle bir mal ve hizmet sepetinin zaman içindeki ortalama fiyatlarını karşılaştıran enflasyon oranı hesaplanarak ölçülür (Akdoğan, 2020, s. 2249). Ekonomileri çeşitli şekillerde etkileyen enflasyonun birkaç farklı türü ve nedeni vardır (Tatlıyer, 2016, s. 14). Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde çalışmanın önemli bir değişkeni olan enflasyon kavramı literatür çerçevesinde açıklanmış ve türleri değerlendirilmiştir.

Enflasyon temelde bir para biriminin geçmişte olduğundan daha az mal ve hizmet satın aldığını gösterir (Hasanov, 2008, s. 193). Satın alma gücündeki bu kayıp, mevcut para biriminin, malların bulunabilirliğine göre artmasından kaynaklanmaktadır (Öksüzler ve İpek, 2011, s. 47). Çok az mala talebin çok fazla para olduğu durumlarda satıcılar daha yüksek fiyatlar talep edebilir. Bu nedenle enflasyon, bir ekonomideki para arzı ile mal ve hizmetlerin reel üretimi arasındaki dengesizliği yansıtır (Kılıç, 2018, s. 22).

Tatlıyer (2016)'e göre ise enflasyon, bir ekonomide mal ve hizmetlerin genel fiyat düzeyinde belirli bir süre boyunca meydana gelen sürekli artışı ifade etmektedir. Fiyat düzeyi yükseldiğinde her para birimi daha az mal ve hizmet satın alır. Enflasyon genellikle paranın satın alma gücünün azalması olarak tanımlanır.

Enflasyon kavramı özelinde literatür incelendiğinde; kavramın 1) Nedenlerine, 2) Fiyat seviyesine göre farklı türleri olduğu belirlenmiştir. Bu hususta aşağıda enflasyonun türleri verilmiştir:

1) Fiyat Seviyesine Göre

a. Hiperenflasyon: Hiperenflasyon, fiyatların kısa sürede çok hızlı artmasıyla ortaya çıkar. Aşırı durumlarda, hiperenflasyon bir ekonomiyi istikrarsızlaştırabilir. Hiperenflasyon genellikle savaşlarla, sosyal çalkantılarla veya diğer krizlerle ilişkilendirilir (Yenisu, 2022, s. 722).

b. İlmli enflasyon: İlmli enflasyon, politika yapıcılar tarafından belirlenen hedeflenen seviyelerde, fiyat artışlarını ifade eder. İlmli enflasyon ekonomik büyüme için sağlıklı kabul edilmektedir (Yerli, 2008, s.48-50).

c. Yüksek Enflasyon: Aşırı durumlarda hiperenflasyon olarak da bilinen yüksek enflasyon, nispeten kısa bir zaman diliminde fiyatlarda hızlı ve önemli bir artış anlamına gelmektedir. Bu tür enflasyon ciddi ekonomik bozulmalara yol açabilir, tüketicilerin satın alma gücünü aşındırabilir ve finans piyasalarında belirsizliğe neden olabilir. Yüksek enflasyon genellikle fiyatlarda çift veya hatta üç haneli yüzdelik artışlarla karakterize edilir ve politika yapıcılar için ekonomiyi istikrara kavuşturma ve parasal sisteme olan güveni yeniden sağlama konusunda zorluklar yaratır (Yenisu, 2022, s. 722; Yerli, 2008, s. 48-50).

2) Nedenlerine Göre

a. Talep Enflasyonu: Talep enflasyonu, mal ve hizmetlere yönelik genel talebin ekonominin bunları tedarik etme kapasitesini aşması durumunda ortaya çıkar. Talep ve arz arasındaki bu dengesizlik fiyatlar üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturarak enflasyonist eğilimlere yol açar. Artan tüketici harcamaları, genişleyici mali veya parasal politikalar veya dış talep şokları gibi faktörler talep kaynaklı enflasyona katkıda bulunabilir. Talep enflasyonunu yönetmek genellikle parasal politikayı sıkılaştırmak veya üretim kapasitelerini artırmak için arz yanlısı reformlar

uygulamak gibi tüketici harcamalarını ılımlı hale getirmek için önlemler uygulamayı içerir (Birinci, 1989, s. 20-21, Karluk, 1973, s. 203-205).

Klasik ekonomi teorisine göre, fiyatlar genellikle para arzının genişlemesi, paranın dolaşım hızının artması ya da her iki durumun birleşik etkisiyle yükselir. Genel fiyat seviyelerindeki artış, toplam talebin toplam arzı göre fazla olması durumunda talep kaynaklı enflasyon olarak tanımlanır. Ürönlere olan talebin arzı aşması, fiyatların genel olarak yükselmesine sebep olabilir. Benzer şekilde, işgücüne olan talebin artması da işgücü maliyetlerinin yükselmesine neden olur. Talep kaynaklı enflasyon, ekonomide dolaşımdaki para miktarı ile doğrudan ilişkilidir. Bu tür enflasyonun ana nedenleri arasında, genellikle II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da artan refah harcamaları, sendikaların güçlenmesi ve Keynesyen ekonomi politikalarının talebi artırıcı etkileri bulunur (Arda, 2023, s.23-32).

b. Maliyet Enflasyonu: Maliyet enflasyonu, mal ve hizmetlerin üretim maliyetleri arttığında ortaya çıkar ve üreticileri bu yüksek maliyetleri fiyat artışları yoluyla tüketicilere yansıtmaya teşvik eder. Artan ücretler, hammadde fiyatları, enerji maliyetleri veya düzenleyici yükler gibi faktörler üretim giderlerini artırabilir ve maliyet enflasyonuna yol açabilir. Bu tür enflasyon, işletmeler, karlılık ve genel ekonomik istikrar üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilir ve verimlilik iyileştirmeleri, teknolojik ilerlemeler veya hedefli politika müdahaleleri yoluyla maliyet baskılarını sınırlamak için stratejiler gerektirir (Kaygusuz, 2001, s. 1; Karluk, 1973, s. 203-205).

Türkiye'de maliyet enflasyonu, girdi maliyetlerindeki artışların nihai ürünlerin fiyatlarına yansıtılması ile karakterize edilir. Ancak bu tür bir fiyat artışının gerçekleşebilmesi için söz konusu mallara yönelik bir talebin olması gerekir. Maliyet enflasyonu aynı zamanda piyasa koşullarıyla da sıkı bir şekilde bağlantılıdır. Tam rekabet koşullarında, firmaların fiyatları serbestçe belirleme yetkileri sınırlıdır; ancak, oligopol veya monopol gibi eksik rekabet piyasalarında firmalar, maliyet artışlarını daha rahat fiyatlara yansıtabilirler. Türk ekonomisinde, üretim sürecinin herhangi bir aşamasında maliyet enflasyonu ya da benzer durumlarla karşılaşmak mümkündür (Karaçor, 2014, s.143-150).

c. Yapısal Enflasyon: Yapısal enflasyon, işgücü piyasalarındaki verimsizlikler, tedarik zinciri kesintileri veya piyasaların düzgün işleyişini

engelleyen düzenleyici kısıtlamalar gibi bir ekonomideki temel yapısal dengesizliklerden kaynaklanır. Döngüsel veya geçici enflasyonist baskıların aksine, yapısal enflasyon uzun vadede devam eden köklü sorunları yansıtır ve temel zayıflıkları gidermek ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etmek için kapsamlı yapısal reformlar gerektirir. Yapısal enflasyonla mücadele, yapısal ayarlamalar, insan sermayesine yatırımlar, altyapı geliştirme ve ekonominin dayanıklılığını ve rekabet gücünü artırmak için kurumsal reformlar gerektirir (Birinci, 1989, s. 20-21; Karluk, 1973, s. 203-205).

Fiyat seviyelerine ve nedenlere dayalı enflasyon türlerinin ayrıntılı bir şekilde anlaşılması, politika yapıcılar, ekonomistler ve paydaşların enflasyonist baskıları yönetmek, fiyat istikrarını korumak ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı teşvik etmek için etkili stratejiler formüle etmeleri için önemli bir bileşendir. Yüksek enflasyon, talep enflasyonu, maliyet enflasyonu ve yapısal enflasyonun belirgin özelliklerini ve itici güçlerini ayırt ederek, paydaşlar enflasyonun olumsuz etkilerini azaltmak ve ekonomik refahı teşvik etmek için uygun politika yanıtlarının uyarlanabilmesi mümkündür, şeklinde açıklanabilir (Birinci, 1989, s. 20-21; Karluk, 1973, s. 204).

Enflasyonun temel nedenlerini belirlemek, politika yapıcılarının enflasyon etkilerini yönetmek için uygun parasal ve mali müdahaleleri seçmeleri açısından önemlidir (Akduğan, 2020, s. 2249). Bir başka deyişle enflasyon kavramlarını ve kategorilerini anlamak, enflasyonun ekonomik koşullar üzerindeki etkilerini analiz etmek için yararlı bir bağlam sağlar, şeklinde ifade edilebilir.

Enflasyon, artan fiyatları ve azalan satın alma gücünü yansıtan önemli bir ekonomik göstergedir (Yerli, 2008, s. 38). İlmli enflasyon sağlıklı ekonomik faaliyetin işaretiyken, hiperenflasyon ekonomilere zarar vermektedir. Enflasyonun ana türleri talep çekme, maliyet çekme, ithal ve varlık enflasyonunu içerir. Enflasyonun nedenleri ve davranışı, ekonomik sonuçlarını kontrol etmek için gereken politika eylemlerini belirler. Farklı enflasyon dinamiklerini takip etmek, istikrarlı fiyatları ve sürdürülebilir büyümeyi teşvik etmek için çok önemlidir (Bal, 2019, s. 475-477).

Farklı enflasyon türlerini anlamak, politika yapıcılarının ekonomik istikrarı etkili bir şekilde yönetebilmeleri ve bireylerin bilinçli finansal kararlar alabilmeleri

için gereklidir. Paydaşlar, enflasyonun altında yatan nedenleri ve dinamikleri tanıyarak, modern ekonominin karmaşıklıklarını daha iyi yönetebilir ve olumsuz etkilerini azaltabilir.

2.1.2. Enflasyonun Mali Tablolar ve Muhasebe Sistemi Üzerindeki Etkileri

Çalışmanın önceki bölümünde de verildiği üzere, enflasyon; bir ekonomide mal ve hizmetlerin fiyat düzeyinde belirli bir süre boyunca meydana gelen genel artışı ifade etmektedir. Enflasyon genellikle sağlıklı ve büyüyen bir ekonominin işareti olsa da işletmeleri olumsuz yönde etkileyebilir ve mali tabloları bozabilir (Çürük ve Doğan, 2001, s. 282). Muhasebe ilkeleri ve finansal raporlama standartlarının enflasyonun etkilerini hesaba katacak mekanizmaları vardır ancak işletmelerin yine de enflasyonun finansallarını nasıl etkilediğinin farkında olmaları gerekmektedir (Çürük ve Doğan, 2001, s. 283-284; Karasioğlu ve Erdemir, 2005, s. 147). Bu hususta enflasyonun mali tablolar ve muhasebe sistemi üzerinde etkileri olduğu ifade edilebilir.

Enflasyon zamanla paranın satın alma gücünü azaltır (Ulusoy ve Erdem, 2014, s. 123). Enflasyon nedeniyle mal ve hizmet fiyatları arttıkça Türk Lirası değer kaybetmektedir. Bu, bir işletmenin elinde bulunan nakit bakiyelerinin gerçek anlamda azaldığı anlamına gelmektedir. İşletme aynı mal ve hizmetleri satın almak için daha fazla harcama yapacaktır. Bu, satılan malların masraflarını ve maliyetini etkiler ve dolayısıyla karları ve nakit akışlarını azaltmaktadır (Bal, 2019, s. 474).

Borç verenler Türk Lirasının satın alma gücündeki kaybı hesaba katmak için daha yüksek getiri talep ettiğinden enflasyon aynı zamanda daha yüksek faiz oranlarına da yol açmaktadır. İşletmeler kredi veya tahvil gibi borçlanmalara daha yüksek faiz oranları ödemek zorundadır. Bu, faiz giderini artırır ve net geliri azaltır. Tahvil gibi sabit faizli borçların faiz oranları yükseldikçe piyasa değeri de düşer (Yılmaz, 2023, s. 932-935).

Muhasebedeki maliyet ilkesi, varlıkları orijinal maliyetleriyle kaydeder ancak enflasyonla birlikte varlıkların mevcut yenileme maliyeti zamanla artar. Bilançoda gösterilen varlıkların tarihi maliyeti, bu varlıkların ekonomik değerini olduğundan daha az göstermektedir. Bu durum mali tabloların karar vericiler için daha az yararlı

olmasını sağlar. Bazı muhasebe standartları, envanter ve maddi duran varlıklar, fabrika ve ekipman gibi belirli varlıkların enflasyona göre yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir (Özdemir ve Vancı, 2015, s. 165-168).

Yenisu (2022)'e göre enflasyon, bir ekonomide mal ve hizmetlerin genel fiyat düzeyinin artmasıyla ortaya çıkan bir olgudur. Araştırmada enflasyonun bir şirketin mali tabloları ve muhasebe sistemi üzerindeki etkisi önemli olabileceğinden bahsedilmiş ve işletmelerin doğru mali kayıtlar tutabilmek için enflasyonun nasıl hesaplanacağını anlamasının önemli bir bileşen olduğu açıklanmıştır.

Enflasyonun mali tablolar üzerindeki başlıca etkilerinden biri paranın değerindeki erozyondur. Mal ve hizmetlerin maliyeti arttıkça şirketin varlık ve yükümlülüklerinin satın alma gücü azalır. Bu da geçmişte belirli bir tutarla değerlendirilen varlık ve yükümlülüklerin günümüzde gerçek değerini yansıtmayabileceği anlamına gelmektedir (İlter, 2012, s. 1).

Enflasyonun mali tablolar üzerindeki etkilerini hesaba katmak için şirketler çeşitli muhasebe teknikleri kullanır. En yaygın yöntemlerden biri, zaman içinde genel fiyat seviyesindeki değişiklikleri hesaba katan enflasyona göre düzeltilmiş mali tabloların kullanılmasıdır. Bu ifadeler, geçmiş rakamları paranın mevcut satın alma gücünü yansıtacak şekilde ayarlayarak bir şirketin mali durumunun daha doğru bir şekilde temsil edilmesini sağlar (Doğan ve Ozulucan, 2017, s. 50-53; Norby, 1979, s. 50-52).

Enflasyon aynı zamanda bir şirketin muhasebe sistemini ve finansal raporlamasını da etkileyebilir (Karasioğlu ve Erdemir, 2005, s. 152). Örneğin enflasyon bir şirketin kazancını bozabilir ve gerçek karlılığının değerlendirilmesini zorlaştırabilir. Aynı zamanda bir şirketin mali durumunu analiz etmek için kullanılan mali oranların doğruluğunu da etkileyerek bilinçli yatırım kararları almayı daha da zorlaştırabilir.

Enflasyon aynı zamanda bir şirketin vergi yükümlülüklerini de etkileyebilir. Paranın değeri düştükçe, varlıklarının ve gelirlerinin değerindeki enflasyonist artışlar nedeniyle şirketler daha yüksek vergi faturalarıyla karşılaşabilirler. Bu nedenle şirketlerin mali tablolarını hazırlarken enflasyonun vergi yükümlülükleri üzerindeki etkilerini dikkate almaları önemlidir (Tetik, 1997, s. 2-5).

Sonuç olarak enflasyon, bir şirketin mali tabloları ve muhasebe sistemi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. İşletmelerin net ve şeffaf mali kayıtlar tutabilmeleri için enflasyonu doğru bir şekilde hesaplamaları çok önemlidir (Yılmaz, 2023, s. 935-936). Şirketler, enflasyona göre düzeltilmiş mali tabloları kullanarak, enflasyonun kazançlar ve vergi yükümlülükleri üzerindeki etkilerini hesaba katarak ve enflasyonun mali oranlar üzerindeki etkisini anlayarak, mali tablolarının doğru ve güvenilir kalmasını sağlayabilirler (Mouzarine ve Berbri, 2018, s. 59-60).

Önceki paragraflarda verilen bilgilerden hareketle; enflasyonun bir şirketin mali tabloları ve muhasebe sistemleri üzerinde önemli bir etkisi olabileceği ifade edilebilir. Enflasyon nedeniyle fiyatlar arttıkça gelirler ve giderler artmaktadır; ancak gelir ve giderlerdeki artış bir işletmenin gerçek faaliyet performansını tam olarak yansıtmayabilir. Bu hususta literatür incelendiğinde enflasyonun yaratabileceği temel etkilerden bazıları aşağıda sıralanmıştır (Çürük ve Doğan, 2001; Yenisu, 2022; Yılmaz, 2022; Siegel, 1981; Norby, 1979; Mouzarine ve Berbri, 2018):

- Gelirlerin Fazla Gösterimi: Enflasyonla birlikte Türk Lirası gelirleri artmaktadır ancak satışların gerçek fiziki hacmi değişmemiş olabilir. Artan gelirler satışların iyileştiği izlenimini verebilir, oysa aslında sadece fiyatlar artmıştır.

- Giderlerin Eksik Gösterimi: Gelirlere benzer şekilde gider tutarları da enflasyonla birlikte artmaktadır ve bu durum da maliyetlerin hızla arttığını göstermektedir. Buna karşın harcamaların gerçek fiziksel miktarı değişmemiş olabilir. Satılan malların maliyeti, amortisman ve diğer giderler, gelirlere göre eksik gösterilebilir, şeklinde açıklanabilir.

- Varlık Değerlerinde Düşüş: Enflasyon, paranın satın alma gücünün zamanla azalmasına neden olmaktadır. Açıklanan durumun sonucunda önceki yıllarda satın alınan varlıkların Türk Lirası cinsinden değeri reel olarak azalmaktadır. Varlık değerlerindeki bu gerçek düşüşü mali tablolar yansıtmamaktadır, şeklinde açıklanabilir.

- Gelirin Fazla Bildirilmesi: Gelirlerin giderlerden daha hızlı artmasıyla, bildirilen gelir rakamları gerçek işletme gelirinden daha yüksek olabilir. Farklı dönemlerdeki para birimi değeri tutarlarının karşılaştırılması, performans hakkında yanlış sonuçlara varılmasına yol açabilir.

Yukarıda verilen etkileri hesaba katmak için bazı ayarlamalar yapılması gerekebilir. Fiyat seviyesine göre düzeltilmiş mali tablolar, tutarları sabit Türk Lirası cinsinden yeniden ifade etmeye çalışır (Yürüdü, 1999, s. 45). Ayrıca brüt kâr marjı gibi faydalı oranlar, enflasyondan bağımsız olarak temel eğilimleri gösterebilir (Karasioğlu ve Erdemir, 2005, s. 151). Genel olarak, mali tablo kullanıcılarının hatalı yorum ve kararlardan kaçınmak için enflasyonun etkilerinin farkında olması gerekir (Siegel, 1981, s. 271). Bir şirketin gerçek performansını anlamak için dikkatli bir analiz gereklidir (Tetik, 1997, s. 2).

Verilen bilgilerden hareketle enflasyon, paranın gerçek değerini düşürür ve kar ve nakit akışlarından varlık ve yükümlülük değerlerine kadar bir işletmenin mali durumunun çoğunluğunu ve tüm yönlerini etkilemektedir. Varlıkların yeniden değerlendirilmesi gibi muhasebe mekanizmaları bir miktar rahatlama sağlar ancak işletmelerin enflasyonun finansal raporlamalarını ve karar alma mekanizmalarını nasıl etkilediğini her zaman dikkate alması gerekmektedir. Enflasyonu izlemek ve finansal tahminlerde ve planlarda ayarlamalar yapmak, işletmelerin enflasyon dönemlerinde daha etkin çalışmasına yardımcı olan önemli faktörler olarak açıklanabilir.

2.1.2.1. Enflasyonun Bilanço Yapısına Göre Etkileri

Enflasyon ekonomileri ve toplumları birçok yönden etkilerken, etkilediği en önemli alanlardan biri de işletme bilançolarıdır (Altınışik, 2004, s. 121). Bilançolar, bir şirketin belirli bir andaki mali durumunun anlık görüntüsünü sağlar. Varlıkları, borçları ve özsermayeyi listelerler. Enflasyon dönemlerinde bu bileşenlerin değerleri değişir ve bu da şirketin mali durumunu önemli ölçüde etkileyebilir (Altınışik, 2004, s. 122; Gürbüz, 1997, s. 8).

Enflasyon, toplumun farklı yönlerini çeşitli şekillerde etkileyen karmaşık bir ekonomik olgudur (Koçak vd., 2023, s. 1526). Enflasyondan önemli ölçüde etkilenen alanlardan biri de bilanço yapısıdır (Cardoso vd., 2022, s. 176). Bilanço, bir kuruluşun belirli bir andaki varlıklarını, yükümlülüklerini ve özsermayesini özetleyen bir mali tablodur (Yıldız, 2018, s. 205). Özdoğan (2022)'ye göre ise bir kuruluşun mali sağlığı hakkında bilgi sağlar ve karar vermede yardımcı olmaktadır.

Enflasyonun bilanço yapısı üzerindeki başlıca etkilerinden biri varlıkların değerindeki artıştır. Enflasyon olduğunda maddi duran varlıklar ve stoklar gibi varlıkların değeri artma eğilimindedir. Varlık değerindeki bu artış, bir kuruluşun net değerinde bir artışa yol açabilir ve bu da bilançonun özsermaye bölümüne yansır (Çıldır, 2022, s. 45-47). Varlıkların değerindeki artış aynı zamanda kuruluşun defter değerinde de artışa yol açabilir ve bu da mali sağlığı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir (Çıldır, 2022, s. 45-47; Koçak vd., 2023, s. 1528).

Varlık değerleri enflasyondan doğrudan etkilenir. Mal ve hizmetlerin maliyetleri arttıkça envanter, ekipman ve mülk gibi varlıkların değeri de artar ancak, daha yüksek varlık değerleri mutlaka daha yüksek kar veya nakit akışı anlamına gelmemektedir. Varlıklar bilançoda değer kazanırken şirket bunlardan daha fazla gelir elde edememiştir. Bu, şirketin aşırı değerli görünmesine neden olabilir. Enflasyon sırasında borçların değeri de artar. Krediler, ödenecek tahviller ve diğer yükümlülükler şişirilmiş maliyetler üzerinden değerlendirilir. Bu da şirketlerin mali durumlarını daha da zayıflatmaktadır (Çıldır, 2022, s. 46; Özdoğan, 2022, s. 45-47).

Öte yandan enflasyon, yükümlülüklerin değerinin artmasına da neden olabilir. Bunun nedeni enflasyonun mal ve hizmet maliyetlerinde artışa yol açması ve bunun da borçlanma maliyetinin artmasına neden olabilmesidir. Borçlanmanın maliyeti arttığında tahvil ve kredi gibi uzun vadeli yükümlülüklerin değeri de artma eğilimindedir. Yükümlülüklerin değerindeki bu artış, bir kuruluşun mali sağlığı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir (Aydın vd., 2022, s. 66; Van den End vd., 2017, s. 501).

Enflasyonun bilanço yapısına bir diğer etkisi ise nakit ve nakde eşdeğer varlıkların değerindeki düşüştür. Enflasyon paranın satın alma gücünün azalmasına yol açar; bu da bir kuruluşun elinde bulundurduğu nakit miktarının daha az mal ve hizmet satın alabileceği anlamına gelir. Nakit ve nakit benzerlerinin değerindeki bu düşüş, bir kuruluşun likiditesinde azalmaya neden olabilir ve bu da kuruluşun kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirme yeteneğini olumsuz yönde etkileyebilir (Çıldır, 2022, s. 46; Özdoğan, 2022, s. 55-57).

Sonuç olarak enflasyonun bir kuruluşun bilanço yapısı üzerinde önemli etkileri olabilmektedir (Gürbüzer, 1997, s. 7). Varlıkların değerindeki artış bir kuruluşun finansal sağlığı üzerinde olumlu etki yaratabilirken, yükümlülüklerin

değerindeki artış ve nakit ve nakit benzerlerinin değerindeki azalma olumsuz etki yaratabilmektedir (Moessner, 2015, s. 484-485). Bu nedenle kuruluşların enflasyonun bilanço yapıları üzerindeki etkilerini anlamaları ve olumsuz sonuçlarını hafifletmek için uygun önlemleri almaları büyük önem taşımaktadır. Bu önlemler arasında enflasyona karşı korunmak, enflasyon sırasında değer kazanan varlıklara yatırım yapmak ve yükümlülükleri etkin bir şekilde yönetmek yer alabilir (Çıldır, 2002, 34; Dominguez vd., 2023, s. 946-948; Özdoğan, 2002, s. 18).

2.1.2.1.1. Enflasyonun Parasal Kalemlere Etkisi

Enflasyon, bir ekonomide mal ve hizmetlerin genel fiyat düzeyinde belirli bir süre boyunca meydana gelen sürekli artış olarak tanımlanmaktadır. Genel fiyat düzeyi yükseldiğinde her bir para birimi daha az mal ve hizmet satın alır, dolayısıyla enflasyon paranın satın alma gücünde bir azalmayı yansıtır. Enflasyonun, parasal açıdan sabit olan varlık ve yükümlülükler olan parasal kalemler üzerinde önemli etkileri olabileceği araştırmalarca kanıtlanmıştır (bkz. Arzova ve Şahin, 2022; Hacırüstemoğlu, 1992; Yenisu, 2022). Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde enflasyonun parasal kalemler üzerindeki etkisi literatür çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bir ekonomide mal ve hizmetlerin genel fiyat düzeyindeki sürekli artış olarak tanımlanan enflasyon, parasal kalemler üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmektedir (Aydın vd., 2022, s. 66). Enflasyon nedeniyle paranın satın alma gücü azaldıkça, nakit ve benzeri varlıkların gerçek değeri de düşmektedir (Keleş, 2015, s. 32).

Enflasyonun nakit veya banka mevduatlarına etkisi vardır. Bu kapsamda nakde herhangi bir faiz veya temettü ödemesi sağlanmamaktadır. Enflasyonist bir ortamda nakdin satın alma gücü zaman içinde istikrarlı bir şekilde azalır. Satın alma gücündeki düşüş, fiyatların nakit bakiyelerinin nominal değerinden daha hızlı artması nedeniyle meydana gelmektedir (Açık, 2006, s. 345-347). Benzer şekilde tasarruf hesapları gibi banka mevduatları da enflasyon sırasında gerçek değerini kaybetmektedir çünkü mevduat faiz oranları genel olarak enflasyon oranlarından düşüktür. Paranın satın alma gücünün kaybı, enflasyonun bu parasal kalemler

üzerindeki etkilerinden birisi olarak açıklanabilir (Açık, 2006, s. 345-347; Yu vd., 2010, s. 438-439).

Enflasyonun etkilerinden biri paranın değeri üzerindeki etkisidir. Enflasyon arttıkça bir para biriminin satın alma gücü azalır. Değer erozyonu olarak bilinen bu olgu, bireylerin aynı parayla daha az mal ve hizmet satın alabilmesi anlamına gelmektedir. Bu durumda merkez bankaları genellikle enflasyonu kontrol etmek ve para biriminin değerini istikrara kavuşturmak için para politikaları kullanmaktadır (Dalimunthe ve Lestari, 2019, s. 43).

Jaggi vd. (2016)'ya göre enflasyon, gelecekteki finansal ihtiyaçlarını karşılamak için tasarrufa yatırım yapan bireyler için çeşitli olumsuzluklar teşkil etmektedir. Enflasyon oranı tasarruf hesaplarından kazanılan faiz oranını aştığında tasarrufların gerçek değeri zamanla azalmaktadır. Satın alma gücündeki bu olumsuzluk, uzun vadeli mali hedefleri ve emeklilik planlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Araştırmada bu durumda yatırımcılar, tasarruflarının değerini korumak için en uygun yatırım araçlarını belirlerken enflasyonu da dikkate almalıdırlar, şeklinde açıklanmıştır.

Enflasyon aynı zamanda yatırım getirilerini ve varlık değerlerini de etkilemektedir. Enflasyonist bir ortamda, nominal getiriler enflasyona göre ayarlandığında mutlaka gerçek kazanımlara dönüşmeyebilir. Bu durumda yatırımcılar, yatırım portföylerinin performansını değerlendirirken enflasyonu hesaba katmalı ve gayrimenkul veya emtia gibi enflasyonu geride bırakma eğiliminde olan varlıklara yatırım yapmak gibi enflasyondan korunma stratejilerini dikkate almalıdırlar, şeklinde açıklanmıştır (Koçak vd., 2023, s. 1528-1531; Yenisu, 2022, s. 7).

Enflasyon parasal varlıkların değerini olumsuz yönde etkileyebildiği gibi zamanla borcun gerçek değerini azaltarak borçlulara da fayda sağlayabilir ancak yüksek enflasyon oranları finansal piyasalarda belirsizliğe yol açarak borçlanma maliyetlerini ve kredi kullanılabilirliğini etkileyebilir (Arzova ve Şahin, 2022, s. 2).

Araştırmalar enflasyonun parasal kalemler üzerindeki etkisini azaltmak için bireyler ve yatırımcılar çeşitli stratejiler uygulanabileceğini ifade etmektedir (Hacıüstemoğlu, 1992, s. 85-88; Arzova ve Şahin, 2022, s. 2; Keleş 2015, s. 33). Yatırım portföylerinin çeşitlendirilmesi, enflasyona karşı korunan menkul kıymetlere yatırım yapılması ve enflasyon dönemlerinde değerini koruyan alternatif varlıkların

değerlendirilmesi, servetin enflasyonist baskılara karşı korunmasına yönelik yaklaşımlardan birkaçı olarak açıklanmıştır. Bu duruma ek olarak, uzun vadeli bir perspektifi sürdürmek ve enflasyona uyum sağlamak için mali planları düzenli olarak gözden geçirmek, bireylerin enflasyonun yarattığı zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olabilen bir faktör olarak açıklanabilir (Hacurüstemoğlu, 1992, s. 85-88; Arzova ve Şahin, 2022, s.3-5; Jaggi vd., 2016, s. 270-272).

Tahviller sabit nominal kupon ödemeleri ve anapara geri ödemesi vaat etmektedir. Bununla birlikte, bir tahvilin reel faiz oranı, nominal faiz oranından enflasyonun çıkarılmasıyla bulunan değere eşittir. Tahvil ihracından sonra enflasyonun beklenmedik bir şekilde yükselmesi durumunda, sabit faizli kredilerde olduğu gibi tahvil sahiplerine reel getiri azalır. Ek olarak, enflasyon arttığında yatırımcıların daha düşük reel getiriler için daha az ödemeye istekli olmaları nedeniyle ödenmemiş tahvillerin piyasa değeri düşer. Tahvil fiyatlarındaki düşüş mevcut tahvil sahipleri için sermaye kaybı anlamına gelmektedir (Dalimunthe ve Lestari, 2019, s. 44-47; Yu vd., 2010, s. 439-440).

Çalışmanın bu bölümünde verilen bilgilerden hareketle enflasyonun, nakit, mevduat, kredi ve tahvil gibi endeksli olmayan parasal kalemlerin satın alma gücünü etkilediği ifade edilebilir. Enflasyonun para biriminin, tasarrufların, yatırımların ve borçların değerini nasıl etkilediğini anlayarak paydaşlar, enflasyonist bir ortamda finansal refahlarını korumak için bilinçli kararlar alabilirler. İhtiyatlı finansal stratejiler uygulamak ve ekonomik göstergelere uyum sağlamak, enflasyonun parasal varlıklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya yardımcı olarak uzun vadeli finansal istikrar ve dayanıklılık sağlayabilir.

2.1.2.1.1.1. Enflasyonun Parasal Varlık Kalemleri Üzerine Etkileri

Enflasyon, bir ekonomide mal ve hizmet fiyatlarında zaman içinde meydana gelen genel artışı ifade etmektedir. Genellikle zaman içinde tüketici fiyat endeksini (TÜFE) karşılaştıran enflasyon oranı hesaplanarak ölçülmektedir. Araştırmalar enflasyonun, nakit, tahvil ve diğer sabit getirili yatırımlar gibi parasal varlıkların satın alma gücünü de etkilemekte olduğunu göstermektedir (bkz. Açık, 2006; Ata, 2023; Keleş, 2015; Arzova ve Şahin, 2022). Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde

enflasyonun çeşitli parasal varlıklar üzerindeki etkileri incelenmiş ve satın alma gücünün enflasyona karşı korunmasına yönelik literatür bilgileri verilmiştir.

Enflasyonun en doğrudan etkilerinden biri nakdin satın alma gücü üzerindeki etkisidir (Arzova ve Şahin, 2022, s. 2). Genel fiyat düzeyi yükseldikçe nakdin değeri azalır, bu da reel servetin azalmasına yol açar. Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde nakit tutmak, satın alma gücünü aşındırabilir ve bu da onu diğer varlık sınıflarına göre daha az çekici bir yatırım seçeneği haline getirebilir. Yatırımcılar, servetlerini enflasyonun etkilerine karşı korumak için sıklıkla nakit yerine enflasyon korumalı menkul kıymetler gibi alternatiflere başvurabilmektedir (Boyd vd., 2001, s. 223-225).

Devlet ve şirketler tarafından ihraç edilen borçlanma senetleri olan tahviller de enflasyonun etkilerine karşı hassastır. Sağladıkları faiz ödemeleri artan fiyatlara ayak uyduramayabileceğinden, enflasyon sabit getirili menkul kıymetlerin gerçek getirilerini etkileyebilir. Tahvil yatırımcıları, enflasyonun yatırımlarının getirisini aşması durumunda satın alma gücünü kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır (Ata, 2023, s. 530-532).

Hisse senetleri genellikle enflasyona karşı korunma aracı olarak görülse de enflasyonun hisse senetleri üzerindeki etkileri sektöre ve ekonomik koşullara bağlı olarak değişiklik gösterebilir (Altınışık, 2004, s. 122-124). Enflasyon, şirketlerin kârlılığını, girdi maliyetlerini ve tüketici talebini etkileyerek hisse senedi fiyatlarını ve getirilerini etkileyebilir. Fiyatlandırma gücü güçlü olan ve tüketicilere daha yüksek maliyetler yansıtabilen şirketler, enflasyon dönemlerinde daha iyi performans gösterebilir. Yatırımcılar, artan fiyatların yatırım portföyleri üzerindeki etkilerini azaltmak için kamu hizmetleri ve sağlık hizmetleri gibi enflasyona daha az duyarlı sektörlerle de yönelebilirler (Boyd vd., 2001, s. 222-223; Kalubi, 2017, s. 75-77).

Sonuç olarak, enflasyonun parasal varlık kalemleri üzerindeki etkileri çok yönlü olup, yatırımcılar ve politika yapıcılar tarafından dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir. Enflasyonun farklı parasal varlık türlerini nasıl etkilediğini anlayarak bireyler, enflasyonlu bir ortamda servetlerini korumak ve büyütmek için bilinçli kararlar alabilirler. Çalışmanın bu bölümünde enflasyonun parasal varlık kalemleri üzerinde oluşturduğu zorlukların üstesinden gelmek için çeşitlendirmenin, risk

yönetiminin ve ekonomik eğilimler hakkında bilgi sahibi olmanın önemi vurgulamaktadır.

2.1.2.1.1.2. Enflasyonun Parasal Kaynak Kalemleri Üzerine Etkileri

Enflasyon meydana geldiğinde paranın satın alma gücünün azalmasına yol açar. Enflasyon nedeniyle fiyatlar arttıkça paranın değeri düşer. Bunun nakit, banka mevduatları, tahviller ve diğer finansal araçlar dahil olmak üzere parasal kaynaklar üzerinde önemli etkileri vardır (Açık, 2006, s. 346-347; Gökten vd., 2023, s. 720). Bu hususta çalışmanın bu bölümünde enflasyonun parasal kaynak kalemleri üzerindeki etkileri değerlendirilmekte ve konu literatür çerçevesinde açıklanmaktadır.

Enflasyon nakit ve banka mevduatlarını etkilemektedir (Koçsoy, 1999, s. 14). Bu kapsamda enflasyon arttıkça paranın satın alma gücü düşmektedir. Bu, aynı miktarda parayla daha az mal ve hizmet satın alınması anlamına gelmektedir. Elleri büyük miktarda nakit ve tasarruf hesabı gibi nakit eşdeğeri bulunduran kişiler satın alma gücü kaybına uğramaktadır (Mustapha ve Khalid, 2013, s. 10-11).

Tahvil ve sabit getirili menkul kıymetler de enflasyondan olumsuz etkilenmektedir. Tahvillerin sabit faiz oranları vardır, dolayısıyla faiz ödemeleri ana yatırımın azalan satın alma gücüne ayak uyduramaz. Enflasyon arttıkça mevcut tahvillerin piyasa değeri düşer. Yatırımcılar ancak faiz oranlarının yüksek enflasyon oranına uygun hale getirilmesi durumunda yeni tahvil satın almaktadırlar. Bu durum, tahvil ihraççıların yatırımcıları çekmek için daha yüksek faiz oranları sunması gerektiği anlamına gelir ve karlarını azaltır, şeklinde açıklanmıştır (Webster vd., 1980, s. 12-14).

Enflasyon aynı zamanda ekonominin genelini de etkilemektedir. Enflasyonun beklenmedik bir şekilde yükselmesi piyasa belirsizliğine ve yüksek faiz oranlarına yol açar. Bu, ticari yatırımları ve tüketici harcamalarını azaltarak ekonomik büyümeyi yavaşlatabilir. Kontrolsüz yüksek enflasyon, son derece zararlı olan hiperenflasyona bile yol açabilir. Bu kapsamda çoğu hükümetin, sağlıklı bir ekonomiyi ve yaşam standardını teşvik etmek için istikrarlı düşük enflasyon oranlarını hedeflemekte oldukları ifade edilebilir (Altınışık, 2004, s. 122-125; Keleş, 2015, s. 33-35).

Enflasyonun yatırım portföyleri üzerinde varlık tahsisi ve yatırım performansını etkileyen derin bir etkisi olabilir. Hisse senetleri, gayrimenkuller ve emtialar, artan fiyatlara tepki olarak değerleri değer kazanabileceğinden genellikle enflasyondan korunma amaçlı olarak görülmektedir. Varlık sınıfları arasındaki çeşitlendirme, enflasyonun yatırım portföyleri üzerindeki etkilerini hafifletmeye yardımcı olabilir ve satın alma gücü erozyonuna karşı bir dereceye kadar koruma sağlayabilir (Boyd vd., 2001, s. 230-233).

Emekliler ve emeklilik fonu sahipleri için enflasyon, uzun vadeli finansal güvenlik açısından önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Fiyatlar arttıkça sabit emeklilik ödemeleri ve emeklilik tasarrufları reel olarak değer kaybedebilir. Emeklilik planlayan bireylerin gelecekteki harcamaları ve gelir ihtiyaçlarını tahmin ederken enflasyonu da hesaba katmaları gerekir. Enflasyona karşı korumalı menkul kıymetlere yatırım yapmak ve para çekme oranlarını ayarlamak gibi stratejiler, emeklilik fonlarının enflasyonun aşındırıcı etkilerine karşı korunmasına yardımcı olabilir (Açık, 2006, s. 346-350; Koçsoy, 1999, s. 47-51).

Özetle enflasyonun parasal kaynaklar ve genel ekonomi üzerinde önemli olumsuz etkileri bulunmaktadır (bkz; Açık, 2006; Altınışık, 2004; Mustapha ve Khalid, 2013). Nakit, tahvil ve diğer sabit getirili varlıklar satın alma gücünü ve değerini kaybetmektedir. Faiz oranlarının artması gerekiyor, bu da harcamaları ve büyümeyi yavaşlatmaktadır. Enflasyonun kontrol altına alınması, istikrarlı bir finansal sistem ve ekonominin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır (Keleş, 2015, s. 33-35). Genel olarak enflasyon, genel fiyat seviyesindeki sürekli artış yoluyla zaman içinde paranın ve parasal kaynakların değerini aşındırır, şeklinde ifade edilebilir. Enflasyonun parasal kaynak kalemleri üzerindeki etkileri çok yönlü ve geniş kapsamlıdır (Webster vd., 1980, s. 10). Enflasyonun nakit varlıklarını, tasarrufları, yatırımları ve emeklilik fonlarını nasıl etkilediğini anlayarak bireyler, servetlerini artan fiyatların aşındırıcı etkilerinden korumak için bilinçli finansal kararlar alabilirler. Çeşitlendirme, enflasyon riskinden korunma ve ihtiyatlı finansal planlama gibi proaktif önlemler, enflasyonun parasal kaynaklar üzerindeki olumsuz sonuçlarını hafifletmeye ve uzun vadeli finansal istikrar ve güvenliği sağlamaya yardımcı olabilir (Webster, 1980, s. 11-13; Gökten vd., 2023, s. 722-724).

2.1.2.1.2. Enflasyonun Parasal Olmayan Kalemlere Etkisi

Enflasyon, bir ekonomide mal ve hizmetlerin genel fiyat düzeyinde belirli bir süre boyunca meydana gelen sürekli artış olarak tanımlanmaktadır. Genel fiyat düzeyi yükseldiğinde her para birimi daha az mal ve hizmet satın alır. Enflasyon hem nakit, mevduat, kredi ve tahvil gibi parasal kalemleri hem de gayrimenkul, emtia ve tüketim malları gibi parasal olmayan kalemleri etkilemektedir (Hacırüstemoğlu, 1992, s. 85-88). Bu çalışmada enflasyonun özellikle parasal olmayan kalemler üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Gayrimenkul değerleri uzun vadede enflasyonla birlikte artma eğiliminde olduğundan, gayrimenkul genellikle enflasyondan korunma aracı olarak kabul edilir. Enflasyon nedeniyle mal ve hizmetlerin fiyatları arttıkça, mülk inşa etme ve bakım maliyetleri de artmaktadır. Bu, daha yüksek kira ve mülk değerlerine yol açar (Aydın vd., 2022, s. 66). Araştırmalar, konut amaçlı gayrimenkul değerleri ile zaman içindeki enflasyon oranları arasında güçlü bir korelasyon olduğunu göstermektedir ancak kısa vadede gayrimenkul yüksek enflasyona ilişkin çeşitli olumsuz çıktılar sağlayabilir (bkz, Fielding, 2010; Bokaca ve Abakumova, 2017).

Parasal olmayan varlıklar arasında gayrimenkul, emtia ve dayanıklı tüketim malları gibi fiziksel varlıklar yer almaktadır. Enflasyon yükseldikçe ev, altın, araba gibi parasal olmayan varlıkların fiyatları da artma eğilimindedir ancak parasal olmayan kalemlerin fiyatlarındaki artış tam anlamıyla enflasyona ayak uyduramayabilir. Bu, parasal olmayan kalemlerin elde tutulmasında enflasyona göre düzeltilmiş veya 'gerçek' kayıplara neden olur (Arzova ve Şahin, 2022; s. 2-4; Fielding, 2010, s. 113-115).

Gayrimenkul, hane halkının sahip olduğu parasal olmayan varlıkların önemli bir bileşenidir. Yükselen enflasyon, inşaat malzemeleri, işçilik ve arazi maliyetleri arttıkça ev ve diğer gayrimenkul fiyatlarının da yükselmesine neden olmaktadır. Buna karşın enflasyona göre düzeltilmiş veya 'gerçek' kazançlar, fiyat artışının enflasyon oranını aşp aşmadığına bağlıdır. Enflasyonun yüksek olması durumunda gayrimenkul sahipleri ellerinde gerçek kayıplar yaşayabilir. Bu durum enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde gayrimenkul yatırımı yapma teşvikini azaltan bir unsur olarak açıklanabilir (Bokava ve Abakumova, 2017, s. 52-54).

Altın, petrol ve tarım ürünleri gibi emtialar, artan girdi maliyetleri ve artan küresel talep nedeniyle artan enflasyonla birlikte daha değerli hale gelmektedir. Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde emtia fiyatları genel enflasyondan daha hızlı yükselme eğilimindedir ancak emtiaların gerçek getirisi, emtia fiyatlarındaki artış oranının genel enflasyonu aşıp aşmamasına bağlıdır. Ayrıca emtia fiyatlarında yüksek dalgalanmalar vardır ve bu da onlara enflasyondan korunma aracı olarak risk katmaktadır (Fielding, 2010, s. 113-116; Kihangire ve Mugenyi, 2005, s. 13-15).

Tüketim malları, otomobil ve ev aletleri gibi dayanıklı malların yanı sıra gıda ve giyim gibi dayanıksız malları da kapsamaktadır. Tüketim malları üreticileri, yüksek enflasyon dönemlerinde artan girdi maliyetleriyle karşı karşıya kalır ve bu maliyetler, daha yüksek perakende fiyatları şeklinde tüketicilere yansır. Bazı üreticiler üretkenliği artırarak fiyat artışlarını sınırlayabilir ancak enflasyonla birlikte tüketicilerin satın alma gücü azalmakta ve bu da tüketici harcamalarını olumsuz etkilemektedir. Tüketiciler ihtiyari satın alımları geciktirebilir veya azaltabilir, bu da üreticilere zarar verebilir, şeklinde açıklanabilir (Hacırüstemoğlu, 1992, s. 85-88; Yenisu, 2022, s. 720-722).

Enflasyon zamanla satın alma gücünü aşındırır ve gerçek getiriyi korumak için parasal olmayan varlıklar ve tüketim mallarında daha yüksek fiyatlara ihtiyaç duyulur. Ancak enflasyon parasal olmayan kalemlerdeki fiyat artışlarını geçerse gerçek kayıplar ortaya çıkar (Arzova ve Şahin, 2022, s. 7). Enflasyondaki belirsizlik ve oynaklık da yatırım ve tüketici faaliyetlerini engellemektedir ve bu nedenle enflasyonun ekonomideki parasal olmayan kalemler üzerinde genel olarak olumsuz etkisi bulunmaktadır (Kihangire ve Mugenyi, 2005, s. 14-15).

2.1.2.1.2.1. Enflasyonun Parasal Olmayan Varlık Kalemleri Üzerine Etkileri

Çalışmanın önceki bölümlerinde de verilen bilgilerden hareketle; enflasyonun ekonomi üzerinde tüketici satın alma gücünden faiz oranlarına kadar geniş kapsamlı etkileri olabileceği ifade edilebilir. Enflasyondan özellikle etkilenen alanlardan biri parasal olmayan varlıklardır. Bunlar, doğal değeri olan ancak sabit bir para birimi tutarını temsil etmeyen kalemlerdir. Örnekler arasında gayrimenkul, emtia, koleksiyon ve dayanıklı tüketim malları yer almaktadır. Bu kapsamda çalışmanın bu

bölümünde enflasyonun farklı parasal olmayan varlık türlerini nasıl etkilediğine dair literatür çerçevesinde genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

Tüketicilerin sahip olduğu en önemli parasal olmayan varlıklardan biri gayrimenkuldür. Buna konutların yanı sıra ticari mülkler de dâhildir. Gayrimenkul, değer saklama aracı olarak hareket eden ve genellikle zaman içinde değer kazanan somut bir varlık olarak kabul edilir. Ancak gayrimenkul değerleri aynı oranda artmamaktadır. Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde gayrimenkulün piyasa değeri hızla artma eğilimindedir. Bunun nedeni arazi ve mülkün yenilenmesinin daha pahalı hale gelmesidir. Ayrıca enflasyon dönemlerinde kira gelirleri artarak kiralık mülklere yapılan yatırımın getirisi de artırmaktadır (Akdoğan vd., 2009, s. 47; Deaconu, 2012, s. 50-53).

Enflasyon aynı zamanda emlak vergileri, bakım maliyetleri ve ipotek faiz oranları da dâhil olmak üzere gayrimenkul sahipliğiyle ilgili masrafları da artırmaktadır (Açık, 2006, s. 349-350; Ata, 2023, s. 530; Fielding, 2010, s. 114). Bu, ev sahiplerinin karlarını azaltabilir ve özellikle sabit faizli ipotek sahibi olanlar olmak üzere ev sahipleri üzerinde baskı oluşturabilir (Ata, 2023, 531). Genel olarak, emlak yatırımcıları ılımlı enflasyondan faydalanma eğilimindedir ancak enflasyonun çok hızlı bir şekilde artması durumunda zorluklarla karşılaşabilirler. Eşit olmayan etkiler, gayrimenkul yatırım kararlarını ve mülk değerlerini değerlendirirken enflasyonu önemli bir husus haline getirmektedir (Fielding, 2010, s. 115).

Emtialar, tarım ürünleri, yakıtlar ve metaller gibi aynı türden başkalarıyla değiştirilebilen fiziksel malları ifade eder (Aydın vd., 2022, s. 66; Ata, 2023, s. 530). Emtia fiyatları çeşitli nedenlerden dolayı enflasyona oldukça duyarlıdır. Birincisi, nihai malların artan fiyatları, hammadde olarak kullanılan emtiaların üretim maliyetlerini artırmaktadır ve bu durum da temel mallara olan talebi ve fiyatları artırır. Aynı zamanda, metalar sabit bir değişim birimi olmaktan ziyade fiziksel özelliklerine dayalı olarak içsel değere sahiptir. Bu somut değer enflasyonla senkronize olarak artma eğilimindedir. Para birimlerinin satın alma gücü düştükçe emtia fiyatları bunu telafi etmek için artmaktadır, şeklinde açıklanabilir (Aydın vd., 2022, s. 66; Ata, 2023, s. 531-533; Deaconu, 2012, s. 50-52).

Altın gibi bazı emtialar, maddi değerlerine dayalı olarak enflasyona karşı bir koruma olarak görülmektedir; ancak emtia fiyatları değişken olabilir ve

spekülasyonlara karşı savunmasız olabilir. Yatırımcıların özellikle enflasyon endişeleri nedeniyle emtiaları portföylerine dâhil ederken dikkatli olunması gerekmektedir. Emtia yatırımları uzun vadede enflasyondan korunma sağlayabilir ancak fiyatlar düştüğünde veya üretim maliyetleri düştüğünde de düşüşlere maruz kalabilir. Bu karmaşık dinamikleri anlamak, emtia riskine sahip yatırımcılar için oldukça önemli faktörlerden birisidir (Deaconu, 2012, s. 51-53; Fielding, 2010, s. 113-115).

Koleksiyon parçaları, nadirliklerine, durumlarına veya tarihsel önemlerine göre değer verilen öğeleri temsil eder. Buna sanat eserleri, antikalar, madeni paralar, pullar, kaliteli şaraplar ve diğer niş ürünler dâhildir. Genel olarak koleksiyonlar enflasyondan korunma aracı olarak iyi performans gösterir. Değerleri sadece parasal değer in ötesindeki niteliklerden kaynaklanmaktadır, dolayısıyla enflasyon dönemlerinde değerlendirilen değer de artış eğilimi göstermektedirler ancak bazı koleksiyon türleri enflasyona diğerlerine göre daha duyarlıdır, şeklinde açıklanabilir. Örneğin birçok antika ve sanat eseri, enflasyondan bağımsız olarak zamanla daha değerli hale gelmektedir. Yaşları, değerlendirilen değerlerine katkıda bulunur. Öte yandan, ticaret kartları gibi modern koleksiyon ürünlerinin fiyatları enflasyondan doğrudan etkilenmektedir. Malların fiyatları artıkça harcanabilir gelirler düşme eğiliminde olmakta ve bu da insanların temel olmayan koleksiyonlar için ödeyeceği tutarı azaltmaktadır. Ek olarak, yeni koleksiyon parçalarının üretim maliyetleri enflasyonla birlikte artarak fiyatları yükseltmektedir (Balasaki, 2018, s. 3-14).

Dayanıklı tüketim malları, bir kullanımdan sonra tamamen tükenmek yerine, uzun süre fayda sağlayan mallardır. Örnekler arasında arabalar, mobilyalar, aletler, elektronik cihazlar ve giysiler yer alır. Enflasyon, artan üretim maliyetleri yoluyla dayanıklı tüketim malları fiyatları üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturmaktadır ancak bu kalemlere olan talep de enflasyona duyarlı olabilir (Altınışık, 2004, s. 125-126; Akdoğan vd., 2009, s. 47).

Enflasyon yükseldiğinde tüketiciler isteğe bağlı alımları azaltma eğiliminde olmaktadır ve bu da dayanıklı tüketim mallarının satışlarına zarar vermektedir. Öte yandan, enflasyonun yükselmesinden hemen önce, tüketicilerin dayanıklı tüketim mallarına olan harcamaları genellikle artarken, tüketiciler bu ürünleri fiyatlar daha da artmadan satın almaya çalışmaktadır. Eşit olmayan talep etkileri, dayanıklı tüketim malları satan şirketlerin kazançlarını değişken hale getirmektedir. Bireyler için

dayanıklı tüketim malları satın almak, mevcut fiyatları sabitlediği için enflasyonun sıçramasından hemen önce akıllıca bir hareket olabilir. Ancak yüksek enflasyon sırasında kullanılmış dayanıklı mallara olan talep ve yeniden satış değeri düşmektedir. Bu etkileri değerlendirmek, dayanıklı tüketim mallarını enflasyona duyarlı bir yatırım veya harcama stratejisine dâhil ederken dikkatli bir analiz gerektiren önemli bir bileşendir (Altınışik, 2004, s. 125-127; Balasaki, 2018, s. 14-15; Deaconu, 2012, s. 52-54).

Çalışmanın bu bölümünde verilen bilgilerden hareketle, enflasyonun bir ekonomi üzerinde yaygın etkileri olabilir ancak etkileri özellikle parasal olmayan varlıklar üzerinde belirgindir. Gayrimenkul, emtia, koleksiyon ve dayanıklı tüketim mallarının tümü karmaşık fiyat dinamikleri ve enflasyon dönemlerinde değişen yatırımcı talebiyle karşı karşıyadır. Bu varlıklar, uzun vadede enflasyondan korunma sağlayan doğal bir değere sahip olsa da performansları dengesizdir ve tüketici davranışı ve üretim maliyetlerindeki değişikliklere karşı hassastır. Dayanıklı bir yatırım portföyü geliştirmek, farklı parasal olmayan varlıkların enflasyondan nasıl etkilendiğinin dikkatli bir şekilde değerlendirilmesini gerektirir. Bu önemli etkileri anlamak, enflasyonun zaman içinde dalgalanması nedeniyle sağlam kararlar için bir temel sağlar, şeklinde belirtilebilir.

2.1.2.1.2.2. Enflasyonun Parasal Olmayan Borç ve Yükümlülük Kalemleri Üzerine Etkileri

Enflasyon, bir ekonomideki fiyat seviyelerinin sürekli olarak yükselmesi anlamına geldiğinden bu durum parasal olmayan borç ve yükümlülük kalemleri üzerinde de önemli etkiler yaratır. Parasal olmayan borç ve yükümlülükler genellikle ticari işletmelerin ticari alacakları, sigorta yükümlülükleri, kıdem tazminatları gibi nakit olmayan unsurlarını içerir. Bu tür kalemler, enflasyonist baskılar nedeniyle zamanla değer kaybedebilir veya yükümlülüklerin reel maliyeti artabilir. Enflasyonun parasal olmayan kalemler üzerindeki etkileri, ekonomik koşullara, işletmenin faaliyet gösterdiği sektöre ve borçlanma politikalarına bağlı olarak değişkenlik gösterebilir (Yenisu, 2019, s. 43-58; Arslan ve Bayer, 2008, s. 88-103).

Enflasyon, borç yükümlülüklerinin nominal değerini etkilemese de reel değerinde önemli değişikliklere yol açabilir. Örneğin, enflasyon yükseldiğinde,

geçmişte sabit bir nominal değerle belirlenen borçlar, reel anlamda borçlunun yükümlülüğünü hafifletebilir. Ancak bu durum, borç verenler açısından, tahsil edilecek borçların reel değerinin düşmesi anlamına gelir. Aynı zamanda, ticari işletmelerde enflasyon, çalışanlara ödenen kıdem tazminatları gibi yükümlülüklerin maliyetini artırarak işletmelerin üzerindeki yükü artırabilir. Özellikle enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde, işletmeler bu yükümlülükleri karşılayabilmek için daha fazla finansman bulma zorunluluğu ile karşı karşıya kalabilirler. Bu durum, likidite sorunlarına yol açabileceği gibi, işletmelerin mali yapısını da zayıflatabilir (Yiğiter ve Tanyıldızı, 2021, s. 67-76).

Sigorta yükümlülükleri de enflasyonist ortamlardan etkilenir. Sigorta şirketleri, gelecekteki tazminat ödemelerini enflasyona göre ayarlamak zorunda kalır, bu da rezervlerinin değer kaybetmesine ve primlerin artırılmasına neden olabilir. Sigorta poliçelerinin nominal değerleri sabit kalırken, enflasyon bu poliçelerin satın alma gücünü aşındırabilir. Bu durum, sigorta şirketlerinin mali dengesini bozabilir ve sigorta primlerinde önemli artışlara yol açabilir. Enflasyonun kontrol altına alınamaması durumunda, sigorta sektörü genelinde yaygın sorunlar ortaya çıkabilir (Okka, 2010, s. 109-111).

Ticari alacaklar da enflasyon karşısında değer kaybedebilir. Ticari işletmelerin enflasyon dönemlerinde, vadeli alacaklarının reel değerini korumak için çeşitli stratejiler geliştirmesi gerekmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2013, s. 1-10; Asuquo vd., 2017, s. 1886-1894). Uzun vadeli alacakların tahsili enflasyon dönemlerinde daha zor hale gelebilir, çünkü alacakların nominal değeri zamanla reel değerini kaybedebilir. Ayrıca, enflasyonist beklentilerin artması, ticari ilişkilerde güveni zedeleyebilir ve ödemelerin zamanında yapılması konusunda riskleri artırabilir. Bu durum, işletmelerin finansal planlamalarını zorlaştırarak borç yükümlülüklerini yerine getirmede ek zorluklar yaratabilir. Bu bağlamda; enflasyon parasal olmayan borç ve yükümlülük kalemleri üzerinde çok yönlü ve karmaşık etkiler yaratır. İşletmeler, bu etkileri yönetebilmek için stratejik kararlar almak zorunda kalabilirler. Enflasyonun yarattığı belirsizlik ortamında, borç ve yükümlülüklerin doğru bir şekilde yönetilmesi, işletmelerin finansal sürdürülebilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir (İzmirli Ata, 2023, s. 526-546).

2.1.2.2. Enflasyonun Gelir Tablosu ve Gelir Tablosu Kalemleri Üzerindeki Etkileri

Enflasyonun bir işletmenin mali tabloları, özellikle de gelir tablosu üzerinde önemli bir etkisi vardır (Gülmez ve Altıntaş, 2015, s. 5). Gelir tablosu, bir şirketin belirli bir dönemdeki gelir ve giderlerini gösteren bir mali tablodur (Açık, 2006, s. 347-350). Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde gelirleri, giderleri ve genel kârlılığı nasıl etkilediği de dahil olmak üzere enflasyonun gelir tablosu üzerindeki etkilerinin literatür çerçevesinde değerlendirmesi yapılmaktadır.

Enflasyonun, işin niteliğine bağlı olarak şirketin geliri üzerinde olumlu ya da olumsuz etkisi olabilir. Örneğin enflasyon dönemlerinde yüksek talep gören mal ve hizmetleri satan işletmelerin gelirlerinde artış yaşanabilir. Bunun nedeni tüketicilerin ihtiyaç duydukları mal ve hizmetler için daha yüksek fiyatlar ödemeye istekli olmalarıdır (İlter, 2012, s. 2-3). Öte yandan enflasyon dönemlerinde hayati önem taşımayan mal ve hizmet satışı yapan işletmelerin gelirlerinde düşüş yaşanabilir. Bunun nedeni tüketicilerin geçimini sağlamak için isteğe bağlı harcamaları kısacak olmasıdır (Riordan ve Riordan, 2009, s. 176-178).

Enflasyon aynı zamanda enflasyon muhasebesinin kullanılması yoluyla bir şirketin gelirini de etkileyebilir. Enflasyon muhasebesi, finansal tabloların enflasyonun etkilerini hesaba katacak şekilde ayarlanması sürecidir. Bu, şirketin satışları artmasa bile daha yüksek rapor edilen gelirle sonuçlanabilir (Aydemir, 1995, s. 47-51).

Enflasyonun bir şirketin giderleri üzerinde önemli bir etkisi olabilir. Enflasyondan etkilenen en önemli giderlerden biri satılan malın maliyetidir. Satılan malın maliyeti, bir şirketin sattığı mal veya hizmetleri üretmenin doğrudan maliyetidir. Enflasyon dönemlerinde hammadde ve diğer girdi fiyatları arttıkça satılan malın maliyeti de artmaktadır. Bu durum brüt kâr marjının daha düşük olmasına neden olmaktadır (Aydemir, 1995, s. 47-51).

Enflasyon aynı zamanda bir şirketin işletme giderlerini de etkileyebilir. İşletme giderleri kira, kamu hizmetleri ve maaşlar gibi genel giderleri içerir. Enflasyon dönemlerinde bu maliyetler artma eğilimi gösterir ve bu da daha düşük işletme marjları ve daha düşük karlılık ile sonuçlanabilir (Çıldır, 2002, s. 33-38).

Enflasyonun bir şirketin karlılığı üzerinde önemli bir etkisi olabilir. Daha önce de belirtildiği gibi enflasyon, işletme giderlerini artırabilir, bu da brüt kar marjlarının ve işletme marjlarının düşmesine neden olabilir. Bu sonuçta daha düşük karlılığa yol açabilir (Çıldır, 2002, s. 33-38).

Enflasyon aynı zamanda enflasyon muhasebesinin kullanılması yoluyla bir şirketin kârlılığını da etkileyebilir. Enflasyon muhasebesi, şirketin gerçek kârı artmamış olsa bile, daha yüksek rapor edilen kârlarla sonuçlanabilir. Bu durum, yatırım kararları verirken doğru mali tablolara güvenen yatırımcıları ve paydaşları yanıltıcı olabilir (Asuquo vd., 2017, s. 1889-1890).

Sonuç olarak enflasyonun bir şirketin mali tabloları, özellikle de gelir tablosu üzerinde önemli bir etkisi vardır. Enflasyon bir şirketin gelirini, giderlerini ve genel karlılığını etkileyebilir. İşletmelerin enflasyonun gelir tabloları üzerindeki etkilerini anlaması ve enflasyonun mali tablolarına etkisini doğru yansıtabilmek için uygun muhasebe yöntemlerini kullanması esastır, şeklinde açıklanabilir.

Enflasyon, işletmeler için, özellikle de mali tablolar üzerinde önemli etkileri olabilecek önemli bir ekonomik olgudur. Çalışmanın bu bölümünde, enflasyonun gelir tablosu kalemleri üzerindeki etkileri incelenmiş ve artan fiyatların finansal performans ölçümlerini ve karar alma süreçlerini nasıl bozabileceği açıklanmıştır.

Genel fiyat düzeyinin zaman içinde sürekli olarak artması olarak tanımlanan enflasyonun, işletmeler açısından geniş kapsamlı sonuçları bulunmaktadır (Emek, 2020, s. 47). Enflasyonun etkisini gösterdiği kritik alanlardan biride, bir şirketin belirli bir dönemdeki gelirlerini, giderlerini ve kârlılığını özetleyen bir mali tablo olan gelir tablosudur (Çıldır, 2002, s. 25-27). Fiyatlar yükseldikçe paranın satın alma gücü azalmakta, bu da gelir tablosu kalemlerinin değerlemesinde değişikliklere yol açmaktadır (Aydemir, 1995, s. 52).

Enflasyonist bir ortamda şirketler, paranın değerindeki değişiklikler nedeniyle geliri doğru bir şekilde ölçmede zorluklarla karşılaşabilir. Fiyatlar arttıkça nominal gelirler daha yüksek görünebilir ve potansiyel olarak işin ürettiği gerçek ekonomik değeri olduğundan fazla gösterebilir. Bu bozulma, performans değerlendirmesini ve önceki dönemlerle karşılaştırılabilirliği etkileyebilir (Asuquo vd., 2017, s. 1888-1890).

Enflasyon, satılan malların maliyet yapısını etkileyebilir ve gelir tablosunda satılan malın maliyetinin hesaplanmasını etkileyebilir. Hammadde ve işçilik gibi artan girdi maliyetleri, brüt kar marjlarını ve kârlılığı azaltabilir. Bu durumda şirketlerin rekabet gücünü ve finansal sağlığını korumak için maliyet enflasyonunu dikkatli bir şekilde yönetmesi gerekmektedir (Çıldır, 2002, s. 27; Ünal ve Doğan, 2021, s. 310).

İşletme giderleri, maaşlar, kira, kamu hizmetleri ve pazarlama giderleri dâhil olmak üzere bir işletmenin yürütülmesi sırasında ortaya çıkan çeşitli maliyetleri kapsar. Enflasyon bu maliyetleri artırabilir, kar marjlarını daraltabilir ve stratejik maliyet yönetimi girişimlerini gerektirebilir. Şirketlerin faaliyetlerini sürdürülebilir kılmak için enflasyonun işletme giderleri üzerindeki etkisini değerlendirmeleri gerekmektedir (Aydemir, 1995, s. 37; Gülmez ve Altıntaş, 2015, s. 31).

Enflasyon, uzun vadeli varlıkların değerlemesini etkileyebilir ve gelir tablosundaki amortisman ve itfa giderlerini etkileyebilir. Enflasyona bağlı olarak varlık değerlerinde meydana gelen değişiklikler, amortisman planlarında ayarlamalar yapılmasını gerektirebilir, bu da raporlanan kârlılığı ve varlık kullanım ölçümlerini etkileyebilir (Çelik ve Erkişi, 2022, s. 55-57).

Genel olarak, enflasyonun gelir tablosu kalemleri üzerindeki kümülatif etkileri, bir şirketin kârlılığını ve hisse başına kazancını önemli ölçüde etkileyebilir. Gelir, maliyet ve harcamalarda enflasyonun neden olduğu bozulmalar, bir işletmenin gerçek finansal performansını gölgeleyebilir, yatırımcıların ve paydaşların işletmenin gerçek değerini değerlendirmesini zorlaştırabilir (Riordan ve Riordan, 2009, s. 177-179).

Sonuç olarak, enflasyonun gelir tablosu kalemleri üzerindeki etkileri çok yönlü olup, finansal raporlama ve performans değerlendirmede işletmeler için önemli zorluklar oluşturabilmektedir. Şirketler, enflasyonun gelir tabloları üzerindeki etkisini azaltmak, doğru ve şeffaf mali açıklamalar sağlamak için sağlam stratejiler benimsemelidir. Enflasyonun gelir tablosu kalemleri üzerindeki etkisinin nüanslarını anlayarak kuruluşlar, enflasyonlu bir ortamın karmaşıklıklarını yönetebilir ve sürdürülebilir büyüme ve kârlılık için bilinçli kararlar alabilir.

2.1.2.2.1. Enflasyonun Satışlar Üzerindeki Etkileri

Literatür incelendiğinde enflasyon; azalan talep, daralan kar marjları ve tüketici davranışındaki değişiklikler yoluyla satışları etkilemektedir (bkz. Tunçsiper ve Köroğlu, 2006; Açık, 2006; Yenisu, 2022). Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde belirtilen etkiler değerlendirilmiştir.

Enflasyonist bir ortamda, mal ve hizmetlerin ortalama fiyat seviyesi yükseldikçe paranın satın alma gücü zamanla azalır (Gürbüzer, 1997, s. 7). Enflasyon yüksek olduğunda tüketiciler aynı mal ve hizmetlere daha fazla para ödemek zorunda kalmaktadır. Satın alma gücündeki bu erozyon, insanların aynı miktarda parayla aynı miktarda satın alamamaları anlamına gelmektedir. Bu durum şirketlerin satış hacmi yüksek enflasyon dönemlerinde sıklıkla düşmektedir. Tüketiciler isteğe bağlı öğelerin satın alımını ertelemekte veya azaltmakta ve harcamalarını ihtiyaçlara odaklamaktadırlar (Gürbüzer, 1997, s. 7-8; Tunay ve Tunay, 2023, s. 61-62).

Enflasyonun satışları etkilemesinin en doğrudan yollarından biri tüketici talebini azaltmaktır. Fiyatlar arttıkça tüketicilerin harcayacakları daha az harcanabilir geliri olur. Bu da onları özellikle ihtiyari mal ve hizmet alımlarında kesinti yapmaya zorlamaktadır. Talep düştüğünde şirketler satış hacminde ve gelirden buna karşılık gelen bir düşüş görmektedir. Yüksek enflasyon dönemleri genellikle talep düşüşlerini şiddetlendiren ekonomik gerilemelerle birlikte gelişen bir olgudur (Yenisu, 2022, s. 721-723).

Şirketler enflasyon dönemlerinde satış hacmini koruyabilseler bile kar marjlarının daralması muhtemeldir. İşletmelerin yüksek toptan satış ve üretim maliyetlerini dengelemek için fiyatları artırması, gerçek gelirleri düşürür ve tüketici talebini azaltır. Fiyat artışlarından kaçınmak için şirketler genellikle maliyet artışlarının tüm yükünü müşterilere yansıtmaktan kaçınmaktadırlar. Artan maliyetlerin bir kısmının karşılanması, birim başına karlılığın azalmasına neden olur. Kuruluşlar diğer alanlardaki harcamaları kısmadıkça enflasyon net kazançları azalma eğiliminde olacaktır (Chifuirira vd., 2014, s. 203-205).

Enflasyon, talebi azaltmanın yanı sıra tüketici davranışını da satış gelirini etkileyecek şekilde değiştirir (Tunçsiper ve Köroğlu, 2006, s. 26). Alışveriş yapanlar fiyata daha duyarlı hale gelmekte; indirimler, jenerik ürünler ve düşük maliyetli ürün alternatifleri ortaya çıkmaktadır. Bu, harcamaları düşük marjlı mallara kaydırır.

Tüketiciler ayrıca enflasyon dönemlerinde daha az yüksek fiyatlı büyük ekran TV, lüks mal ve diğer ertelenebilir ürünleri satın alma eğiliminde olmaktadır. Enflasyon, satın alma davranışını değiştirmenin ötesinde, şirketlerin sunduğu ürünleri de etkilemektedir (Chifurira vd., 2017, s. 202; Gürbüz, 1997, s. 7-9). İşletmeler genellikle fiyatların artmasını önlemek için paketlenmiş ürünleri yeniden boyutlandırmakta veya yeniden formüle etmektedir. Bu değişiklikler tüketici tepkisine bağlı olarak satışları etkileyebilir, şeklinde açıklanmıştır (Chifurira vd., 2014, s. 201).

Azalan talep, daralan marjlar ve tüketici davranışındaki değişikliklerin bir araya gelmesiyle enflasyon, şirketler için zorlu bir satış ortamı yaratmaktadır (Yenisu, 2022, s. 721). İşletmelerin enflasyonun satış etkilerini en aza indirmek için maliyetleri düşürmenin, verimliliği artırmanın ve daha fazla değer sunmanın yollarını bulması gerekmektedir. Kuruluşlar, düşünceli stratejilerle enflasyonun acısını azaltabilir ve fiyatların yükseldiği dönemlerde kârlılığı koruyabilir, şeklinde açıklanabilir (Altınışık, 2004, s. 122-123; Keleş, 2015, s. 35-36).

Araştırmalar incelendiğinde enflasyonun etkilerine karşı koymak için şirketlerin çeşitli önlemler alabileceği açıklanmıştır. Bu önlemler aşağıda sıralanmıştır (Açık, 2006; Altınışık, 2004; Diler, 2020; Tunay ve Tunay, 2023; Chifurira vd., 2014):

- Satışlarda bir miktar düşüş riski olsa bile kar marjlarını korumak için fiyatları enflasyonla aynı veya daha yüksek oranda artırmak.
- Verimlilik iyileştirmeleri, atıkların azaltılması, tedarik sözleşmelerinin yeniden müzakere edilmesi ve işletme giderlerinin kontrol edilmesi yoluyla maliyetlerin azaltılması.
- Müşterilere daha fazla değer sağlayan yeni ürün ve hizmetler geliştirmek.
- Enflasyondan daha az etkilenen yeni pazarlara veya pazar bölümlerine doğru çeşitlendirmekte.

Sonuç olarak, enflasyon, yüksek maliyetler, düşük satışlar ve marj daralması nedeniyle işletmeler için zorluklar yaratırken, şirketler olumsuz etkileri hafifletmek için stratejik adımlar atabilir. Enflasyonun etkilerinin anlaşılması ve proaktif bir yönetim yaklaşımı ile firmalar, enflasyonist ortamlarda bile satışlarını artırmaya ve büyümeye devam edebilirler, şeklinde açıklanabilir.

2.1.2.2.2. Enflasyonun Satışların Maliyeti Üzerine Etkileri

Enflasyonun bir şirketin satış maliyeti üzerinde önemli etkileri olabilir (Özkara, 1989, s. 37). Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde enflasyonun hammadde maliyetlerini, işçilik maliyetlerini, nakliye maliyetlerini ve satış maliyetinin diğer bileşenlerini nasıl etkilediği açıklanmaktadır.

Enflasyon, zaman içinde bir ekonominin tamamında fiyatların genel artışını ifade eder (Gürbüz, 1997, s. 7). Enflasyon arttıkça belirli bir para biriminin satın alma gücü azalır (Açık, 2006, s. 347). Şirketler için yüksek enflasyon genellikle hammadde, işçilik, nakliye, tesisler ve satış maliyetine katkıda bulunan diğer girdiler için daha yüksek harcamalara yol açar ancak etkinin büyüklüğü enflasyon oranına, enflasyon dönemlerinin süresine, sözleşme yapılarına ve fiyatlama gücüne bağlıdır (Açık, 2006, s. 346; Altınışık, 2004, s. 121).

Enflasyonun satışların maliyeti üzerindeki ilk büyük etkisi, hammadde ve üretim girdilerinin yüksek maliyetleri yoluyla ortaya çıkar. Petrol, mısır ve bakır gibi emtialardan mamul bileşenlere kadar fiyatlar enflasyon dönemlerinde yükselme eğilimindedir. Girdi olarak ağırlıklı olarak emtialara dayanan şirketler, enflasyonun etkileri ortaya çıkmaktadır. Örneğin, gıda üreticileri tarımsal emtia maliyetlerinde doğrudan üretim maliyetlerini artıran ani artışlar görülmektedir. Tedarikçilerin fiyatları artırması nedeniyle mikroçip gibi üretilmiş girdiler kullanan şirketler de daha yüksek maliyetlerle karşı karşıya kalmaktadır. Temel etkenler arasında hem enflasyonun hammadde üretim maliyetleri üzerindeki doğrudan etkileri hem de emtiaların taşınması için artan nakliye ücretleri gibi dolaylı etkiler yer almaktadır. Firmalar bir miktar stok tutmanın faydasını görse de sürekli enflasyon sonuçta daha yüksek yenileme maliyetleriyle sonuçlanmaktadır. Firmalar, beklenen etkileri modellemek için tedarikçi sözleşmelerine ve fiyatlandırma eğilimlerine çok dikkat etmelidir. Enflasyonu piyasa endekslerine göre otomatik olarak ayarlayan enflasyon hükümleri, risklerden korunma sağlayabilir. Genel olarak bakıldığında, hammadde maliyetleri enflasyonu satış maliyetine bağlayan en büyük faktörlerden biri olduğunu kanıtlamaktadır (Dangizer, 2001, s. 1609-1615; Chifurira vd., 2014, s. 202-203; Açık, 2006, s. 347-348).

Enflasyonun önemli etki kanalı ise enflasyon dönemlerinde daha yüksek işgücü maliyetlerini içermektedir. Tüketim mallarının fiyatları arttıkça işçiler gerçek

gelirlerini korumak için daha yüksek ücret talep etmektedir. Bu doğrudan üretim, dağıtım ve hizmet sunumuyla ilgili işçilik maliyetlerini artıran bir unsurdur. Ek olarak, birçok firma maaşları enflasyona göre otomatik olarak artıran yaşam maliyeti ayarlamaları sunmaktadır. İşverenler için artan sağlık hizmetleri maliyetleri de daha yüksek işgücü harcamalarına katkıda bulunmaktadır. Etkiler, işsizliğin yüksek olduğu zayıf işgücü piyasalarında daha az belirgin olabilir, bu da işçilerin pazarlık gücünü azaltır ancak sıkı iş piyasalarında enflasyona bağlı işgücü maliyetleri oldukça yüksek olabiliyor. Ücret etkilerinin ötesinde, çalışanların daha iyi ücret arayışından kaynaklanan yüksek devir hızı da işe alma ve eğitim maliyetlerini artırmaktadır. Artan işgücü maliyetleri imalat, lojistik, perakende ve hizmet firmaları için doğrudan satış maliyetlerine akmaktadır. İşgücü etkilerinin yönetilmesi, kar marjlarını korumak için çalışanların elde tutulması ile giderlerin kontrol edilmesi arasında denge kurulmasını içerir (Dangizer, 2001, s. 1610-1613; Chifurira vd., 2014, s. 200-202; Açık, 2006, s. 347-348).

Enflasyon aynı zamanda şişirilmiş nakliye maliyetleri yoluyla satış maliyetlerine de yansımaktadır. Hammaddelerin üretim tesislerine taşınması ve bitmiş ürünlerin müşterilere nakliyesi maliyetleri enflasyonla birlikte artma eğilimindedir. Enflasyonun dizel, benzin, jet yakıtı ve ulaşım ile ilgili diğer enerji girdilerinin maliyetlerini artırması nedeniyle yakıt fiyatları önemli bir etkidir. Örneğin, havayolları ve kamyon taşımacılığı şirketleri, ekonomi genelinde enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde belirgin şekilde daha yüksek yakıt harcamalarına maruz kalmaktadır. Kamyon şoförleri gibi ulaştırma sektörü çalışanlarının maaşları da artarak nakliye maliyetlerinin artmasına katkıda bulunmaktadır. Uçak, gemi, kamyon, vagon gibi ulaşım ekipmanlarının bakım ve kiralama maliyetleri de artmaktadır. Yakıt ek ücretleri ve sözleşmeli yürüyen merdivenler bir miktar tampon görevi görse de ulaşım maliyetleri kaçınılmaz olarak enflasyonla birlikte artmakta ve çoğu şirket için satış maliyetlerini doğrudan artırmaktadır. Tedarik zincirlerinin coğrafyası ve bileşimi etkinin büyüklüğüne katkıda bulunmaktadır (Dangizer, 2001, s. 1610-1612; Chifurira vd., 2014, s. 202; Açık, 2006, s. 347-349; Özdoğan, 2002, s. 27-31).

Doğrudan üretim girdilerinin ötesinde enflasyon, yüksek tesis giderleri ve diğer genel giderler yoluyla satış maliyetlerini de artırmaktadır. Üretim ve depolama tesislerindeki kira, kamu hizmetleri, ekipman bakımı ve sigorta maliyetleri enflasyon

dönemlerinde artarak satış maliyetlerini besleyen genel giderlere katkıda bulunmaktadır. Ek olarak, merkez bankalarının enflasyonu soğutmak için başlattığı artan faiz oranları, envanter, ekipman ve operasyonlara ilişkin finansman maliyetlerini artırmaktadır. Vergi maliyetleri enflasyon ayarlamaları ve artan gelir nedeniyle de artabilir. Diğer kanallara göre daha az doğrudan olmakla birlikte, bu tesis ve genel gider maliyetleri birikerek toplam satış maliyetini etkileyebilir. Akıllı finansal yönetim, bu etkileri azaltmak için verimlilik fırsatlarını belirleyebilir (Dangizer, 2001, s. 1609; Chifurira vd., 2014, s 202; Açık, 2006; Özdoğan, 2002, s. 27-31).

Enflasyon çoğu durumda satışların maliyetini kaçınılmaz olarak artırsa da yöneticilerin etkinin büyüklüğünü azaltacak stratejileri vardır (Bilici, 2003, s. 1-2). Envanter optimizasyonu, çalışanları elde tutma teşvikleri, tedarik zinciri düzenlemeleri, enerji korumaları ve yalın operasyon iyileştirmeleri maliyet artışlarının kontrol altına alınmasına yardımcı olabilir. Müşterilere yönelik fiyatların artırılması da yüksek maliyetleri dengeleyebilir ancak güçlü talep ve rekabetçi koşullar gereklidir (Diler, 2020, s.533). Firmalar ayrıca emtia fiyatlarından ve enflasyonun neden olduğu dalgalanmalarından kaynaklanan riskleri sınırlamak için finansal riskten korunma önlemlerini kullanmaktadır (Gürbüz, 1997, s. 17).

Çalışmanın bu bölümünde verilen bilgilerden hareketle, enflasyonun, özellikle yüksek enflasyonlu ortamlarda, satış maliyeti artışlarının önemli bir etkeni olduğu araştırmalarca kanıtlanmıştır. Etkiler artan hammadde maliyetleri, artan işçilik giderleri, artan nakliye ücretleri ve yüksek genel giderlerden kaynaklanmaktadır. Enflasyonun maliyetlerle ilişkisi sektör koşulları, sözleşme yapıları ve stok pozisyonları nedeniyle karmaşıklaşırken, etkinin genel yönü genellikle tutarlıdır. Yöneticiler enflasyonun kârlılık üzerindeki etkisini kontrol etme konusunda önemli zorluklarla karşı karşıyadır. Enflasyonu maliyet bileşenlerine bağlayan mekanizmaları tam olarak inceleyerek şirketler, maliyet artışlarını önleyecek stratejiler geliştirebilirler. Enflasyonun itici güçlerinin tam olarak anlaşılmasıyla yöneticiler enflasyonun kaçınılmaz etkilerini kısmen dengeleyebilirler, şeklinde açıklanabilir.

2.1.2.2.3. Enflasyonun Faaliyet Giderleri Üzerine Etkileri

Enflasyon, mal ve hizmet fiyatlarında zaman içinde meydana gelen genel artışı ifade eder (Yenisu, 2022, s. 718). Tüketici Fiyat Endeksi gibi bir fiyat endeksindeki yüzde değişimi izleyen enflasyon oranıyla ölçülür. Araştırmalar enflasyonun ticari faaliyetler ve giderler üzerinde önemli etkileri olabileceğini göstermektedir (bkz. Aydın, 2019; Demirel vd., 2013; Suciu vd., 2012). Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde enflasyonun faaliyet giderleri üzerindeki etkileri literatür çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Enflasyonun en doğrudan etkilerinden biri hammadde ve stok maliyetleri üzerindedir (Gülhan ve Uzunlar, 2011, s. 2; Keleş, 2015, s. 32). Enflasyon yüksek olduğunda tedarikçilerin hammadde ve parça fiyatları artmaktadır. Bu, işletmelerin üretim veya satış için mal stoklarını satın almak ve korumak için daha fazla ödeme yapmak zorunda kalması nedeniyle envanter maliyetlerinin artmasına neden olur (Gülhan ve Uzunlar, 2011, s. 1-2). Malzeme maliyetleri gelirlerden daha hızlı arttığından, işletmeler brüt kar marjlarını korumak için fiyatları artırma baskısıyla karşı karşıya kalabilir. Ancak fiyatların çok hızlı artması talebin azalması riskini taşımaktadır. Envanter ve tedarik zincirlerini verimli bir şekilde yönetmek, bu enflasyonist etkilerin bir kısmının hafifletilmesine yardımcı olabilir (Gülhan ve Uzunlar, 2011, s. 1-2; Keleş, 2015, s. 33).

Ücret enflasyonu genellikle genel enflasyonun gerisinde kalmakta ancak işgücü piyasası sıkılaştıkça sıklıkla hızlanmaktadır. Artan ücretler işletme giderleri üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturmaktadır. Çalışanlar, genel yaşam maliyeti arttıkça satın alma güçlerini korumak için daha yüksek ücret talebi ortaya çıkmaktadır. Bu durumda işletmeler, yetenekleri elde tutmak için ücretlendirmeyi rekabetçi tutmakla personel maliyetlerini kontrol etmek arasında bir denge kurmalıdır. Otomasyon, dış kaynak kullanımı ve üretkenlik iyileştirmeleri gibi stratejiler potansiyel olarak ücret enflasyonunu bir dereceye kadar dengeleyebilir. Ancak çoğu durumda işletmeler en azından işgücü maliyetindeki artışların bir kısmını müşterilere aktarır (Aydın, 2019, s. 182-185; Naumoski ve Juhasz, 2018, s. 3-6).

Enflasyonun işletmeler üzerindeki bir diğer önemli etkisi, vergi takozu olarak adlandırılan, işletmelerin üzerindeki vergi yükünün, enflasyon nedeniyle artmasıdır (Özcan, 2020, s.119-141). Vergi takozu, işletmeler açısından önemli bir maliyet

unsurudur (Yoruldu, 2024, s. 141-142). Enflasyon, nominal gelirleri artırarak işletmeleri daha yüksek vergi dilimlerine taşıyabilir. Bu durum, işletmelerin net karlarını azaltır ve yatırım yapma kapasitesini olumsuz yönde etkileyebilir (Kılıçaslan ve Yavaş, 2017, s. 41-45). Vergi takozunun artması, işletmelerin faaliyetlerini genişletmek için kullanabileceği sermayeyi azaltır ve ekonomik büyümeyi baskılar. Bu nedenle, vergi politikalarının enflasyonist ortamlarda esnek olması ve işletmelerin üzerindeki vergi yükünü hafifletecek şekilde ayarlanması önem kazanmaktadır (Çadircı ve Tekdere, 2023, s. 787-822).

Enflasyon emlak fiyatlarını ve kiralari artırarak işletmelerin emlak maliyetlerini artırmaktadır. Elektrik, gaz ve su gibi hizmet maliyetleri de enflasyonla birlikte artmaktadır çünkü kamu hizmetleri şirketleri kendi girdileri için daha fazla ücret ödenmektedir. Yükleniciler daha fazla ücret talep ettikçe tesis bakım ve yenileme maliyetleri de artırmaktadır. Teknolojideki gelişmeler ve verimlilik girişimleri maliyet artışlarını sınırlayabilirken, tesisler ve kamu hizmetleri enflasyona karşı hassas olan önemli bir işletme gideri kategorisi olmaya devam etmektedir. Firmalar maliyetleri optimize etmek için alan ihtiyaçlarını ve konumlarını yeniden değerlendirebilir, şeklinde ifade edilebilir (Turan, 2022, s. 886-888; Yenisu, 2020, s. 7-8; Demirel vd., 2013, s. 105).

Ekipman bakımı, sigorta, seyahat ve profesyonel hizmetler gibi diğer genel giderler de enflasyondan etkilenmektedir. Hizmet sağlayıcılar, kendi yüksek masraflarını karşılamak için ücretleri artırmaktadır. Uçak bileti, otel fiyatları, yiyecek-içecek ve eğlence gibi konulardaki enflasyon nedeniyle seyahat, konaklama ve etkinlikler daha maliyetlidir. Faaliyet kaldırıcını yönetmek ve genel giderleri makul bir şekilde ölçeklendirmek, enflasyonun diğer giderler üzerindeki etkisini azaltmaya yardımcı olabilir (Turan, 2022, s. 886-888; Yenisu, 2020, s. 5; Demirel vd., 2013, s. 105; Suciu vd, 2012, s. 791).

Enflasyon, hammaddeler, ücretler, tesisler, kamu hizmetleri ve diğer genel giderler dâhil olmak üzere işletmelerin temel işletme giderlerini önemli ölçüde artırabilir (Yenisu, 2022, s. 5). Giderlerin, üretkenliğin, tedarik zincirlerinin ve finansmanın stratejik yönetimi, şirketlerin enflasyonlu ortamlara uyum sağlamasına yardımcı olabilir ancak kalıcı ve yüksek enflasyon, marj erozyonunu önlemek için fiyat artışlarının daha geniş ekonomik sonuçlara yol açacak şekilde dengelenmesini gerektirecektir. Bu karmaşık dinamikleri anlamak, enflasyon koşullarında sağlam

ekonomik kararlar almak isteyen iş dünyası liderleri ve politika yapıcılar için hayati önem taşımaktadır (Aydın, 2019, s. 182-183; Gülhan ve Uzunlar, 2011, s. 3-5).

Literatür incelendiğinde enflasyonun işletme giderleri üzerindeki etkilerini dengelemek için işletmelerin kullanabileceği çeşitli stratejilerin olduğu gözlemlenmektedir. Bu stratejiler aşağıda sıralanmıştır (Naumoski ve Juhasz, 2018; Yenisu, 2020; Demirel vd., 2013; Gülhan ve Uzunlar, 2011; Suci vd., 2012):

Fiyatların artırılması: Enflasyon sırasında kar marjlarını korumanın en doğrudan yolu mal ve hizmet fiyatlarının artırılmasıdır. Ancak şirketlerin, talebi ve geliri azaltabileceği için fiyatları çok hızlı artırmamaya dikkat etmesi gerekmektedir. Enflasyonun hızına uygun, ılımlı, artan fiyat artışlarının müşterileri caydırması daha az olasıdır.

İşletme giderlerinin azaltılması: Şirketler, enflasyonun etkisini dengelemek için diğer alanlardaki maliyetleri düşürebilir. Bu, verimliliği artırmak için süreçlerin kolaylaştırılmasını, tedarik ve hizmet sözleşmelerinin yeniden müzakere edilmesini, daha düşük maliyetli malzemelerin değiştirilmesini veya personelin geçici olarak azaltılmasını içerebilir. Bu maliyet düşürücü önlemler etkili olabilir ancak uzun vadede sürdürülmesi zor olabilir. Ayrıca, vergiler de işletmeler açısından önemli bir gider unsuru olduğundan, işletmeler karlarını artırmak ve vergi yükünü azaltmak amacıyla vergi matrahlarını aşındırıcı stratejiler uygulayabilir. Örneğin, amortisman hızlarını ayarlamak, giderleri maksimize etmek veya vergi teşviklerinden faydalanmak gibi yöntemler, vergi matrahını düşürerek şirketlerin daha fazla kar elde etmelerine yardımcı olabilir.

Yatırım getirilerinin artırılması: Yatırımlardan daha yüksek getiri elde etmek, enflasyondan kaynaklanan satın alma gücündeki kaybın telafi edilmesine yardımcı olabilir. İşletmeler, çeşitli yöntemlerle enflasyona karşı korumalı menkul kıymetlere yatırım yapabilir veya gayrimenkul veya emtia gibi geleneksel olarak enflasyonu geride bırakan varlık sınıflarına yönelebilir.

Borç para: Enflasyon sırasında borç almak mantıklıdır çünkü borçlu olunan para zamanla değer kaybederken, satın alınan varlık değerini korur. Ancak borçlanma maliyetleri de genellikle enflasyonla birlikte arttığından, faiz oranlarının net fayda yaratacak kadar düşük olması gerekir.

Sonuç olarak enflasyon, işletmeler ve faaliyet giderleri açısından bir tehdit oluştururken, şirketlerin bu etkileri hafifletmek için alabilecekleri aksiyonlar da mevcuttur. Seçici fiyat artışları, maliyetlerin düşürülmesi, enflasyona duyarlı yatırımlar ve düşük faizli borçlanma gibi stratejiler, kârların ve nakit akışının enflasyonun hızına ayak uydurmasını sağlamaya yardımcı olabilir. Proaktif yönetim ile işletmeler, enflasyonist bir ortamda faaliyet göstermenin zorluklarının üstesinden gelebilir, şeklinde açıklanabilir.

2.1.2.2.4. Enflasyonun Faaliyet Dışı Gelir ve Gider Kalemlerine Etkileri

Araştırmalar enflasyonun bir şirketin faaliyet dışı gelir ve giderleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir (bkz. Çıldır, 2002; Özkara, 1989; Trihardianto ve Hartanti, 2022). Çalışmanın bu bölümünde enflasyonun, faiz gelir ve giderleri, yatırım kazanç ve kayıpları, döviz kuru kazanç ve kayıpları gibi temel faaliyet dışı gelir ve gider kalemlerini nasıl etkilediği literatür çerçevesinde incelenmiştir.

Faaliyet dışı gelir ve giderler, bir işletmenin merkezi faaliyetleriyle doğrudan ilgili olmayan gelir ve gider kalemleridir. Yaygın örnekler arasında faiz geliri ve gideri, yatırımlardan elde edilen kazançlar ve kayıplar, varlıkların elden çıkarılmasından kaynaklanan kazançlar ve kayıplar ve döviz kazançları ve kayıpları yer alır (Ali vd., 2020, s. 47-49). Bu kalemler işletme gelirinin dışında tutulsa da bir işletmenin genel kârlılığı üzerinde hâlâ önemli bir etkiye sahip olabilirler (Ali vd., 2020, s. 49-50). Enflasyon dönemlerinde faaliyet dışı gelir ve giderler üzerindeki etkiler belirginleşebilmektedir (Altınışık, 2004, s. 122).

Enflasyon, bir ekonomideki fiyat seviyelerindeki genel artışı ifade eder. Enflasyon arttıkça paranın satın alma gücü düşmektedir. Bu, aynı miktarda mal veya hizmeti satın almak için daha fazla para birimi gerektiği anlamına gelir. Finansal analiz ve raporlama amacıyla faaliyet dışı gelir ve giderler değerlendirilirken enflasyonun dikkate alınması gerekmektedir (Trihadianto ve Hartanti, 2022, s. 427-429).

Faiz geliri, bir işletmenin nakit, nakit benzerleri ve yatırımlarından kazandığı faiz miktarını ifade etmektedir. Faiz gideri, borç yükümlülüklerine ödenen faizi ifade

eder. Enflasyon, faiz gelirlerini ve giderlerini çeşitli şekillerde etkileyebilir (Yurdakul, 2005, s. 51).

Enflasyonist dönemlerde merkez bankaları para politikasını sıkılaştırmak ve ekonomik büyümeyi yavaşlatmak için sıklıkla faiz oranlarını artırmaktadır. Bu da piyasa faiz oranlarının genel olarak yükselmesine neden olmaktadır. Değişken faiz oranlı mevcut borç yükümlülükleri, faiz giderlerinde ani artışlar görmektedir. Yeni ihraç edilen borçlar aynı zamanda daha yüksek kupon oranlarına da sahip olacaktır. Aynı zamanda işletmeler nakit ve yatırım bakiyelerinden daha yüksek getiri oranları elde edebilirler. Önemli olan, faiz gelirinin yüksek faiz gideri maliyetlerini dengelemeye yetecek kadar artıp artmadığıdır (Anantharaman vd., 2023, s. 3-5; Kiritoglu, 2006, s. 7-9).

Enflasyon aynı zamanda kazanılan faiz gelirlerinin gerçek satın alma gücünü de azaltır. Finansal analizde bu etkinin dikkate alınması gerekir. Ayrıca işletmeler genellikle nakit yönetimi veya stratejik amaçlar için hem kısa vadeli hem de uzun vadeli yatırımları elinde tutar. Enflasyon, bu yatırım varlıklarında muhasebeleştirilen kazanç ve kayıpları etkileyebilir (Kiritoglu, 2006, s. 7-9).

Borç yatırımları için enflasyon piyasa faiz oranlarının yükselmesine neden olmaktadır. Bu, yatırımcıların yeni borç ihraçlarından daha yüksek oranlar kazanabilmesi nedeniyle, elde tutulan mevcut borçlanma senetlerinin rayiç değerinde bir düşüşe neden olur. Gerçeğe uygun değerdeki azalma, yatırımlarda tanınan zararlara yol açmaktadır. Ek olarak, yüksek enflasyon genellikle şirket tahvillerinde daha yüksek temerrüt riskine yol açar ve bu da değerlerini olumsuz etkilemektedir (Altınışık, 2004, s. 122; Çıldır, 2002, s. 28-30).

Etkileri daha karmaşık olmasına rağmen, hisse senedi yatırımları da artan enflasyondan etkilenebilir. Faiz oranlarının yükseleceği ve ekonomik büyümenin yavaşlayacağı beklentileri nedeniyle hisse senedi değerleri düşebilir ancak uzun vadede özsermaye getirileri daha çok kurumsal kazanç büyümesine bağlıdır. Şirketler enflasyonist maliyetleri başarılı bir şekilde karşılayabilirlerse, özsermaye getirileri zaman içinde enflasyona ayak uydurabilir. Yatırım kazançları ve kayıpları üzerindeki net etki, belirli holdinglere ve piyasa koşullarına bağlıdır (Kiritoglu, 2006, s. 3-4; Yurdakul, 2005, s. 28).

Çok uluslu şirketler için döviz kuru dalgalanmalarının faaliyet dışı gelirler üzerinde önemli bir etkisi olabilir. Döviz kurları, küresel olarak para birimlerinin göreceli arz ve talebine bağlı olarak günlük olarak değişir. Zaman içerisinde ülkeler arasındaki enflasyon farklılıkları döviz kurlarını etkileyecektir. Bir şirketin yurtiçi enflasyon oranı yabancı enflasyonu aşarsa, para biriminin yabancı para birimlerine karşı değer kaybetmesi muhtemeldir (Trihardianto ve Hartanti, 2022, s. 428-430).

Yerli paranın değer kaybetmesi, yabancı para cinsinden yapılan işlemlerde döviz zararına yol açmaktadır. Buna döviz borcunun geri ödenmesinden, dış satışlardan ve yabancı varlık ve yükümlülüklerin yeniden ölçülmesinden kaynaklanan zararlar da dâhildir. Tersine, değer kazanan bir yerel para birimi döviz kazancıyla sonuçlanır. Enflasyon farklılıklarının etkisini anlamak, beklenen döviz kuru hareketlerini ve bunların finansal raporlama üzerindeki etkilerini modellemenin önemli bir bileşenidir (Altınışik, 2004, s. 120-122; Özkara, 1989, s. 31-33).

Enflasyon, faaliyet dışı gelir tablosu kalemlerinin raporlama dönemleri arasındaki karşılaştırmalarını bozabilir. Faiz geliri daha yüksek olabilir ama gerçek satın alma gücü düşmüştür. Yatırım kazançları yalnızca enflasyon etkilerine bağlı olarak zarara dönüşmüş olabilir. Bu faktörler trend ve karşılaştırmalı analizde dikkate alınmalıdır (Özkara, 1989, s. 31-33).

Faaliyet dışı kalemlerin enflasyona göre ayarlanması, bunların ekonomik etkilerine ilişkin daha iyi bir anlayış sağlar. Birçok merkez bankası, mali tablo tutarlarını enflasyona göre ayarlamak için kullanılabilecek enflasyon endeksleri yayınlamaktadır. Analistler daha sonra değişimin ne kadarının enflasyona ve diğer ekonomik faktörlere atfedilebileceğini ayırt edebilirler. Bu, genel fiyat seviyesi değişiklikleri hariç tutulduktan sonra performansın değerlendirilmesine olanak tanır (Anantharaman vd., 2023, s. 7-8; Kiritoğlu, 2006, s. 47-49).

Enflasyon düzeltilmesi, özellikle, düzeltilmemiş raporlamanın gerçek ekonomik performansı yanlış ifade edebileceği yüksek enflasyon ortamlarında önemlidir. Ancak ılımlı enflasyon bile trendleri bozabilir ve analistler enflasyonun tüm faaliyet dışı gelir ve giderler üzerindeki etkilerini dikkate almalıdır (Anantharaman vd., 2023, s. 4).

Enflasyon, faaliyet dışı gelir ve giderlerin gerçek ekonomik performansını gizleyebilecek birçok etkiyi beraberinde getirir. Faiz oranları, yatırım getirileri ve

döviz kurlarının tümü, zaman içinde yükselen veya düşen fiyat seviyelerinden etkilenir. Doğru finansal analiz yapabilmek için bu kalemlerin genel enflasyon etkilerini dışlayacak şekilde ayarlanması gerekir. Bu dinamikleri anlamak, analistlerin dönemden döneme performansı daha iyi değerlendirmesine ve gelecekte beklenen sonuçları modellemesine olanak tanır (Altınışık, 2004, s. 122; Çıldır, 2002, s. 17).

2.1.2.2.5. Enflasyonun Dönem Kârına Etkileri

Enflasyon, mal ve hizmet fiyatlarında zaman içinde meydana gelen genel artışı ifade eder (Özdoğan, 2002, s. 17). İşletme karlılığı üzerinde önemli etkileri olan önemli bir ekonomik göstergedir (Aktaş, 2015, s. 2). Araştırmalar enflasyonun dönem karına etkileri olabileceğini göstermektedir (bkz. Bilici, 2003; Keleş, 2015; Özkara, 1989). Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde enflasyonun dönem karı üzerindeki etkileri incelenmektedir.

Enflasyon, zaman içinde mal ve hizmet fiyatlarında genel bir artışla karakterize edilen kalıcı bir ekonomik olgudur. İlimli enflasyonun ekonomik büyüme için faydalı olduğu düşünülürken, yüksek ve değişken enflasyon oranları, özellikle maliyetlerin yönetimi, fiyatlandırma stratejileri ve genel karlılık açısından işletmeler için önemli zorluklar oluşturabilir. Bir şirketin finansal performansının enflasyondan doğrudan etkilenen en önemli yönlerinden biri, dönem kârıdır; yani belirli bir zaman dilimindeki gelir ve giderler arasındaki farktır (Aydın vd., 2022, s. 66; Nugraha vd., 2021, s. 65-67).

Dönem kârı, bir işletmenin belirli bir dönemdeki kazancını ifade eder ve genellikle üç ayda bir veya yıllık olarak ölçülür. O döneme ait gelirlerden giderlerin çıkarılmasıyla hesaplanır. Dönem karı rakamı, bir işletmenin finansal performansı ve sağlığı hakkında önemli çıktılar sağlamaktadır (Bilici, 2003, s. 2; Keleş, 2015, s. 34).

Literatür incelendiğinde, araştırmalarda enflasyonun dönem karını çeşitli yollarla etkilediği ifade edilmektedir. Bu yollar aşağıda sıralanmıştır (Aktaş, 2015; Bilici, 2003; Illes, 2010; Nugraha vd., 2021; Dayı, 2020; Bayer, 2018, s.101-136):

- *Artan Maliyetler:* Enflasyonla birlikte hammadde, işçilik, nakliye ve diğer işletme giderlerinin maliyetleri artar. Bu doğrudan kar marjlarını azaltır. Bir

işletmenin girdiler için daha fazla ödeme yapması gerekir ancak fiyatları orantılı olarak artıramayabilir.

- *Azalan Tüketici Satın Alma Gücü:* Enflasyon, tüketicilerin satın alma gücünü ve harcanabilir gelirini azaltır. Bu, birçok isteğe bağlı ürüne olan talebin azalmasına yol açarak satışları ve geliri olumsuz yönde etkiler.

- *Envanter Değerleme Etkileri:* Birçok işletme “ilk giren ilk çıkar” envanter değerlemesini kullanır. Enflasyonla birlikte stok yenileme maliyeti mali tablolarındaki defter değerinden daha yüksektir. Bu, daha düşük rapor edilen karlarla sonuçlanabilir.

- *Daha Yüksek Faiz Oranları:* Enflasyonu frenlemek için merkez bankaları sıklıkla faiz oranlarını artırır. Bu, işletmelerin borçlanma maliyetlerini artırarak karlılığı azaltır.

- *Vergi Bozulmaları:* Enflasyon, vergi mükelleflerini daha yüksek vergi dilimlerine taşıyabilir, vergi giderlerini artırabilir ve vergi sonrası karı azaltabilir. Amortisman vergisi kalkanları da enflasyonla birlikte değer kaybetmektedir. Ayrıca, devletin artan kaynak ihtiyacı nedeniyle, yeni vergiler getirme (örneğin, asgari kurumlar ve gelir vergisi gibi konuşulanlar) veya mevcut vergilerin oranlarını arttırma yoluna gidebilir. Bu durum, vergi mükellefleri açısından artan bir vergi yükü anlamına gelmekte ve piyasadaki dengeleri bozucu etkiler yaratabilmektedir. Özellikle işletmeler üzerindeki mali yükün artması, yatırım ve işletme kararlarını olumsuz etkileyebilir, bu da genel piyasa koşullarında istikrarsızlıklara neden olabilir.

- *Maliyete Dayalı Enflasyon:* Hammadde, işçilik ve enerji gibi artan girdi maliyetleri nedeniyle üretim maliyetinin artmasıyla ortaya çıkar. Bu tür bir enflasyon, şirketin giderleri üzerinde doğrudan etki yaratarak kar marjlarının düşmesine neden olabilir. İşletmeler daha yüksek üretim maliyetleriyle karşı karşıya kaldıkça karlılığı korumak için fiyatları artırmak zorunda kalabilirler. Ancak rekabetçi bir pazar ortamında, bu maliyet artışlarının tüketicilere yansıtılması her zaman mümkün olmayabilir ve bu da kar marjlarının daralmasına yol açabilir.

- *Talep Çekme Enflasyonu:* Talep enflasyonu, toplam talebin toplam arzı aşması durumunda ortaya çıkar ve fiyatlarda artışa neden olmaktadır. Böyle bir senaryoda işletmeler artan tüketici harcamaları nedeniyle daha yüksek gelir elde edebilir. Bu başlangıçta dönem kârı açısından faydalı gibi görünse de işletmelerin enflasyonun maliyet yapıları üzerindeki etkisini de dikkate alması gerekir. Fiyatlar

genel olarak yükseldikçe, şirketler daha yüksek işletme giderleriyle karşı karşıya kalabilir ve bu da artan satışlardan elde edilen kazançları aşındırabilir.

- *Fiyatlandırma Stratejileri Üzerindeki Etki:* İşletmelerin rekabet gücünü korumak ve kar marjlarını korumak arasında hassas bir denge kurması gerektiğinden, enflasyon bir şirketin fiyatlandırma stratejilerini de etkileyebilir. Enflasyonist bir ortamda, şirketlerin hem maliyet baskılarını hem de tüketici satın alma gücünü hesaba katması gerektiğinden fiyatları belirlemek zorlu bir görev haline geliyor. Fiyatların enflasyona uygun şekilde ayarlanmaması, şirketlerin artan maliyetlerini karşılamakta zorlanması nedeniyle kârlılığın azalmasına neden olabilir.

- *Finansal Raporlama ve Analiz:* Enflasyon, finansal raporlama ve analizleri bozabilir ve işletmelerin dönem karlarını doğru bir şekilde değerlendirmesini zorlaştırabilir. Paranın değeri zamanla azaldıkça, tarihsel maliyet muhasebesi yöntemleri bir şirketin mali performansının gerçek ekonomik gerçekliğini yansıtmayabilir. Bu nedenle işletmeler, dönem kâr rakamlarının farklı zaman dilimleri arasında anlamlı ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamak için enflasyona göre düzeltilmiş muhasebe teknikleri kullanmalıdır.

- Giderleri etkili bir şekilde yönetmek için maliyet kontrol tedbirlerinin uygulanması.

- Artan girdi maliyetlerinin etkisini azaltmak için kaynak bulma stratejilerinin çeşitlendirilmesi.

- Fiyatlandırma stratejilerinin enflasyon dinamikleri ve rekabet baskılarına uygun olarak ayarlanması.

- Operasyonel verimliliği ve üretkenliği artırmak için teknolojiye ve yeniliğe yatırım yapmak.

- Satın alma gücü erozyonuna karşı koruma sağlamak için enflasyona endeksli menkul kıymetler gibi enflasyon riskinden korunma araçlarının kullanılması.

Sonuç olarak, enflasyonun dönem kârı üzerindeki etkileri çok yönlü ve karmaşık olup, işletmelerin artan fiyatların yarattığı zorlukların üstesinden gelmek için proaktif stratejiler benimsemesini gerektirmektedir (Dayı, 2020, s. 63). Enflasyonun finansal performansı etkileyebileceği çeşitli yolları anlayarak şirketler, enflasyonlu bir ortamda kârlılıklarını korumak için bilinçli kararlar alabilirler

(Özkara, 1989). İşletmeler, etkin maliyet yönetimi, fiyatlama stratejileri ve finansal raporlama uygulamaları sayesinde enflasyonun dönem kârları üzerindeki olumsuz etkilerini azaltabilir ve uzun vadede sürdürülebilir büyüme ve başarı için kendilerini konumlandırabilirler (Özkara, 1989, s. 32; Keleş, 2015, s. 37-39).

2.1.3. Enflasyonun Gelir ve Servet Üzerindeki Etkileri

Enflasyon, aynı mal ve hizmetleri satın almak için daha fazla paraya ihtiyaç duyulması nedeniyle paranın satın alma gücünü aşındırır. Araştırmalar gelir ve servetin gerçek değerini olumsuz etkilediğini göstermektedir (bkz. Gülmez ve Altıntaş, 2015; Gürbüzer, 1997; Çelik, 2021). Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde enflasyonun gelir ve servet etkileri incelenmektedir.

2.1.3.1. Gelir Üzerindeki Etkisi

Enflasyon bireylerin reel gelirini ve nominal gelirini farklı şekilde etkilemektedir (Gülmez ve Altıntaş, 2015, s. 31). Nominal gelir, cari fiyatlarla ölçülen geliri, reel gelir ise sabit fiyatlarla ölçülen geliri ifade eder (Ünal ve Doğan, 2021, s. 310-311). Enflasyon sırasında, ücret ve karların artması nedeniyle nominal gelir artabilir ancak nominal gelirdeki artışın genel fiyat düzeyindeki artıştan az olması durumunda reel gelir azalır. Reel gelirdeki düşüş yaşam standardındaki düşüşe işaret etmektedir (Gülmez ve Altıntaş, 2015, s. 10-11).

Reel gelir, gelirin enflasyona göre düzeltilmiş satın alma gücünü ifade eder. Enflasyon nedeniyle fiyatlar yükseldikçe gelirin gerçek değeri azalmakta ve bu da satın alma gücünün azalmasına yol açmaktadır (Çelik, 2021, s. 1991; Çelik ve Erkişi, 2022, s. 55). Reel gelirdeki bu etkilenme bireyler ve hane halkı üzerinde, özellikle de sabit gelirli olanlar veya ücret ayarlamalarını müzakere etme konusunda sınırlı yetenekleri olanlar üzerinde zararlı etkiler yaratabilir. Sonuç olarak enflasyon, birçok kişinin yaşam standardında düşüşe ve finansal sıkıntıya neden olabilir (Çelik ve Erkişi, 2022, s. 55-57).

Enflasyon aynı zamanda vergi oranlarında veya harcama seviyelerinde herhangi bir değişiklik olmaksızın vergi gelirlerinde ve hükümet harcamalarında enflasyona bağlı olarak mali etkilenmeye de yol açmaktadır. Hükümetler vergi

oranlarını ve harcamaları enflasyona göre ayarlamadığında mali etkilenme meydana gelir. Hükümet politikasında bir değişiklik olmamasına rağmen, hükümet bütçe açığının veya fazlasının boyutunun artmasına neden olur. Mali sürüklenme, hükümetlerin temel mali gücünün belirlenmesini zorlaştırmaktadır (Siami-Namini ve Hudson, 2019, s. 615-617).

Enflasyon ekonomik verileri bozar ve zaman içinde gelir ve mali istatistiklerin karşılaştırılmasını zorlaştırır. Verilerin fiyat düzeyindeki değişikliklere göre düzeltilmemesi durumunda, iki dönem arasındaki gelir ve kâr karşılaştırmaları yanıltıcı olabilir. Fiyat seviyeleri ülkeler arasında önemli ölçüde farklılık gösterdiğinde enflasyon, gelir ve yaşam standartlarının uluslararası karşılaştırmasını da karmaşık hale getirmektedir (Law ve Soon, 2020, s. 1736-1737).

Sonuç olarak enflasyon, reel geliri azaltarak, mali sürüklenmeye neden olarak ve ekonomik verileri çarpıtarak gelir üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Hükümetler ve politika yapıcılar, enflasyon dönemlerinde uygun maliye ve para politikaları geliştirmek için bu etkileri hesaba katmalıdır. Enflasyonla mücadele insanların gelir ve yaşam standartlarını korumak açısından kritik önem taşımaktadır.

2.1.3.2. Servet Üzerindeki Etkiler

Enflasyonun, servet birikimi ve dağılımı üzerinde geniş kapsamlı etkileri vardır. Çalışmanın bu bölümünde enflasyonun iki önemli varlık (gayrimenkul ve motorlu taşıtlar) üzerindeki etkileri literatür çerçevesinde incelenmiştir. Bu sektörlerde yaşanan olumlu ve olumsuz sorunları inceleyerek ve değer artışlarının özellikle enflasyondan nasıl etkilendiği açıklanmaktadır.

Enflasyon, servet birikiminin ve korunmasının çeşitli yönlerini etkileyen önemli bir ekonomik göstergedir (Gürbüzer, 1997, s. 7). Gayrimenkul ve motorlu taşıtlar, değerleri piyasa koşullarına ve ekonomik eğilimlere bağlı olarak dalgalanmalara maruz kaldığından enflasyondan derin etkilenen iki temel varlıktır (Budd ve Seiders, 1971, s. 130). Enflasyonun bu varlıkları nasıl etkilediğini anlamak, finansal kararları ve stratejileri önemli ölçüde etkileyebileceğinden bireyler, yatırımcılar ve politika yapıcılar için çok önemlidir (Schnorpfeil vd., 2023, s. 2-3).

Enflasyonun gayrimenkul üzerindeki olumlu etkilerinden en önemlilerinden biri, gayrimenkul değer artış potansiyelidir. Enflasyonun olduğu bir ortamda,

gayrimenkul fiyatları zamanla artma eğiliminde olup, mülk sahiplerinin özsermaye oluşturmaya ve potansiyel olarak sermaye kazancı elde etmesine olanak tanır. Bu, mülk sahipliği ve yatırım yoluyla servetlerini artırmak isteyen kişiler için özellikle faydalı olabilir. Ek olarak, ev sahipleri artan fiyatları hesaba katarak kira oranlarını ayarlayabildiğinden, enflasyon daha yüksek kira gelirlerine yol açabilir, böylece nakit akışı ve genel yatırım getirisi artar (Schnorpfeil vd., 2023, s. 2-3).

Değer artışı potansiyeline rağmen enflasyonun gayrimenkul üzerinde olumsuz etkileri de olabilmektedir. Önemli konulardan biri enflasyonun borçlanma maliyetleri üzerindeki etkisidir. Enflasyon yükseldikçe faiz oranları da artabilir ve ipotek ve diğer finansman daha pahalı hale gelebilir. Bu, potansiyel alıcıları ve yatırımcıları caydırarak emlak piyasasında yavaşlamaya yol açabilir. Ek olarak enflasyon, bireylerin satın alma gücünü aşındırarak, ev sahibi olma veya mülk bakım masraflarını karşılayabilmelerini daha da zorlaştırabilir (Bach ve Stephenson, 1974, s. 7-8; Tunçsiper ve Köroğlu, 2006, s. 45).

Enflasyon, gayrimenkulden farklı olsa da motorlu taşıtların değerini de önemli ölçüde etkileyebilir. Zamanla değer kazanma eğilimi gösteren gayrimenkulün aksine, araçlar yaşlandıkça değer kaybeden, değer kaybeden varlıklardır. Bununla birlikte, ham madde, işçilik ve üretim girdilerindeki artan fiyatlar yeni arabalar için daha yüksek etiket fiyatlarına yol açabileceğinden, enflasyon bir araç satın almanın ilk maliyetini etkileyebilir. Bu, tüketicilerin yeni araç satın almasını daha pahalı hale getirebilir, satın alma güçlerini sınırlayabilir ve potansiyel olarak satın alma işlemlerini geciktirebilir veya caydırabilir (Bach ve Stephenson, 1974, s. 6-9).

Hem gayrimenkul hem de motorlu taşıtlardaki değer artışları enflasyonist baskılarla yakından bağlantılıdır (Kapçakve Özdemir, 2023, s. 245-246). Enflasyon, gayrimenkul fiyatlarını artırabilir, piyasa değerlerini artırabilir ve potansiyel olarak mülk sahipleri için sermaye kazancına yol açabilir (Tunçsiper ve Köroğlu, 2006, s. 45). Benzer şekilde enflasyon, araç üretme maliyetini, satış fiyatlarını ve piyasadaki genel değerini etkileyebilir. Enflasyonun değer artışlarını nasıl etkilediğini anlamak, servet yönetimi ve varlık tahsisi konusunda bilinçli kararlar almak isteyen bireyler ve yatırımcılar için oldukça önemli bir husustur (Bach ve Stephenson, 1974, s. 7-8).

Sonuç olarak, enflasyonun özellikle gayrimenkul ve motorlu taşıtlarla ilgili olarak servet üzerindeki etkileri çok yönlü ve karmaşıktır. Enflasyon gayrimenkulde

değer artışına neden olabilir ve motorlu taşıt satın alma maliyetini etkileyebilirken, aynı zamanda daha yüksek borçlanma maliyetleri ve azalan satın alma gücü gibi zorlukları da beraberinde getirir. Bireyler ve yatırımcılar, bu sektörlerde yaşanan olumlu ve olumsuz sorunları dikkate alarak ve değer artışlarının enflasyondan nasıl etkilendiğini anlayarak, enflasyonist bir ortamda varlık yönetiminin karmaşıklıklarını etkili bir şekilde yönetebilirler.

2.2. İlgili Araştırmalar

Literatürde enflasyonun vergi politikası ve yönetimi üzerinde önemli etkilere sahip olabileceğine yönelik farklı yaklaşımlar söz konusudur. Genel olarak; yüksek ve değişken enflasyonun, vergi tabanlarının ve yükümlülüklerinin ölçülmesini çarpıtarak vergi sistemlerinin eşitliğini ve verimliliğini zayıflattığı sonucu söz konusudur (örn: Barda, 2012, s.90-98; Tanzi, 1992). Bu nedenle, ülkeler vergi politikalarını enflasyona endekslemek ve etkilerini en aza indirmek için çeşitli düzenlemeler ve mekanizmalar benimsemiştir. Enflasyon, ekonomik sistemler üzerinde derin etkiler bırakan karmaşık bir fenomendir. Bu etkilerden biri, vergi sistemleri üzerindeki baskıdır. Türkiye'de, enflasyon vergi mükelleflerinin reel gelirlerini azaltarak, dolaylı olarak vergi yüklerini artırabilir (Yılmaz, 2015). Özellikle, vergi dilimleri sabit kaldığında, enflasyon mükellefleri daha yüksek oranlarda vergilendirilen dilimlere itebilir (Gökçe, 2018).

Amortisman gibi vergi kredileri ve indirimler, enflasyonun etkisiyle eriyebilir. Bu durum, işletmelerin yatırım kararlarını olumsuz etkileyebilir çünkü amortisman avantajlarının azalması, yeni yatırımların maliyetini artırır (Demir, 2020). Türk Vergi Hukuku çerçevesinde yapılan düzenlemeler, enflasyonun vergilendirme üzerindeki etkilerini hafifletmeyi amaçlamakta ancak bu düzenlemelerin etkinliği zamanla değişkenlik gösterebilmektedir (Kara, 2017, s.321-340). Türkiye'de enflasyon düzeltmesi uygulamaları, 1980'lerden itibaren dönemsel olarak gündeme gelmiştir. Özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde, bu düzeltmeler vergi adaletini sağlama ve mükelleflerin aleyhine oluşabilecek durumları önleme amaçlı olarak devreye alınmıştır (İnceören, 2019, s.19-29). Enflasyon düzeltmesi, nominal değerler üzerinden yapılan hesaplamaların reel değerlere dönüştürülmesi suretiyle gerçekleştirilir. Bu bağlamda, Türk Vergi Sistemi üzerinde yapılan çalışmalar, vergi

mevzuatının sürekli güncellenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle global ekonomik krizler ve pandemi gibi olağanüstü durumlar, mevcut vergi sistemlerinin yetersiz kalabileceğini göstermektedir. Bu tür dönemlerde, vergi politikalarının esnek olması ve hızla adapte olabilmesi gerekmektedir (Eroğlu, 2021).

Auerbach ve Feenberg (2000) tarafından hazırlanan çalışmada vergi usul hukukunda enflasyonu ele alan temel düzenlemeleri incelenmiş iki ana düzenleme, vergi dilimlerinin, muafiyetlerin ve kesintilerin endekslenmesi ve amortisman indirimlerinin enflasyon ayarlaması olarak açıklanmıştır. Araştırmacılara göre literatür incelemesinde tartışıldığı gibi, endeksleme vergi parametrelerinin gerçek değerini korumaya yardımcı olur ve aksi takdirde vergi yüklerini artıracak dilim kaymasını önlemektedir. Feldstein (1999)’a göre ise amortisman indirimlerinin enflasyon ayarlaması ayrıca işletmelerin sermaye yatırımlarında yeterli kesintiler talep edebilmesini sağlar ve varlık yenileme için kullanılan gelirin aşırı vergilendirilmesini önler. Çalışmada yapılan analizler, bu düzenlemelerin enflasyonist bozulmaları ve vergi yükümlülüklerinin aşınmasını azaltmada önemli bir rol oynadığını göstermiştir. Endekli vergi dilimleri ve muafiyetler dilim kaymasını sınırlamış ve ortalama vergi oranlarının enflasyonla birlikte artmasını engellemiştir. Aynı şekilde, ayarlanmış amortisman kuralları işletmelerin yeterli yatırım teşviklerini sürdürmesine yardımcı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu, endekslemenin vergi canlılığını ve enflasyona karşı dayanıklılığı iyileştirdiğine dair kanıtlarla örtüşmektedir (Feldstein, 1999; Prest, 1962). Ancak araştırma bazı sınırlamalar ve iyileştirme alanları da belirlemiştir. Bazı vergi parametrelerinin kısmi endekslenmesi hala bazı gerçek vergi artışlarına izin verebilir. Literatür, tam ve sistematik endekslemenin en uygun olduğunu ileri sürmektedir (Auerbach ve Feenberg, 2000). Değişken enflasyonu hesaba katmak için amortisman ayarlamalarının daha hızlı yanıt vermesi gerekebilir. Sık ayarlama gecikmeleri aşırı veya yetersiz tazminata yol açabilir. Bu nedenle endeksleme sisteminde daha fazla iyileştirme, dayanıklılığı güçlendirebilir.

Riordan ve Riordan'ın (2009, s.174-187) araştırmasında, öğrencilere finansal tablolarda enflasyonun etkisini anlatmak için pratik örnekler sunulmuştur. Bu rnekler, ilgili mevzuat dikkate alınarak hazırlanmış ve eğitim süreçlerinde kullanılmak üzere pratik uygulamalar geliştirilmiştir. İlter'in (2012, s.80-91) yaptığı çalışma, hatta düşük enflasyon oranlarının bile işletmelerin finansal durumlarını nasıl

etkilediğini göstermekte, enflasyon oranı arttıkça bu etkinin boyutunun da arttığını vurgulamaktadır. Bu durum, belirli bir işletmenin finansal kayıtları üzerinden geliştirilen bir model ile analiz edilmiştir. Keleş (2015), enflasyonun finansal tablolar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltma yöntemlerini incelemiştir. TMS 29 standardı çerçevesinde yapılan düzeltmeler sonucunda, finansal tablolarda görülen değişiklikler ve işletmeler üzerindeki etkiler finansal analizlerle belirlenmiştir. İlter (2019, s.49-61), enflasyonun ve devalüasyonun hem yerli hem de yabancı iştirakler üzerindeki etkilerini ele alarak, farklı raporlama yöntemlerinin bu süreçteki zorluklarını ortaya koymuştur.

Arzova ve Şahin (2022, s.13-31) ise enflasyon muhasebesi tekniklerinin finansal raporlara olan etkilerini, Vergi Usul Kanunu ve diğer yasal çerçeveler ışığında değerlendirmişlerdir. Çalışmalarında, mali raporlamada enflasyon etkisini minimize etmek için yapılan düzenlemelerin etkinliği vurgulanmıştır. Yenisu (2022, s. 717-741), enflasyon muhasebesinin genel olarak incelendiği çalışmasında, Türkiye'deki uygulanabilirlik sorunlarına değinmiş ve pratik bir uygulama örneği sunmuştur. Koçak, Kısakürek ve Babacan (2023, s. 1525-1546) tarafından yürütülen çalışmada ise BİST 100 endeksine dâhil tekstil işletmelerinin 2021 yılı finansal durum ve gelir tabloları analiz edilerek, enflasyon düzeltme işlemlerinin işletme performansına olan etkileri incelenmiştir. Gökten, Gökten ve Mollaoğulları (2023, s.718-731) ise BİST 30'daki imalat sanayi işletmelerinin finansal raporlarında, stok kalemleri üzerinde yapılabilecek enflasyon düzeltmelerinin sonuçlarını ortaya koyarak, finansal durum ve gelir tablolarındaki muhtemel değişimleri ele almışlardır.

Özulucan (2002, s.127-152) çalışmasında, enflasyonun muhasebe verileri üzerindeki etkilerine odaklanmış, Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Vergi Usul Kanunu tebliğlerini analiz ederek, Fiyatlar Genel Seviyesi Muhasebesi modelini ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Bilici (2003, s.1-2) ise, enflasyon etkilerini azaltma amaçlı yapılan düzenlemeleri ve bu düzenlemelerin muhasebe kayıtlarına nasıl yansıtıldığını pratik örneklerle ele alarak açıklamıştır.

Karasioğlu ve Erdemir (2005, s.145-167) tarafından yapılan çalışma, enflasyon muhasebesi yöntemlerinin bir işletmenin finansal tablolarına nasıl uygulanacağını detaylı örneklerle göstermiştir. İleri ve Altınışık (2004, s.39-52) ile Acar ve Tugay (2005, s.81-94) ise, enflasyon muhasebesine ilişkin yasal düzenlemeleri ve muhasebe profesyonellerinin bu konudaki bilgi düzeyleri ile

yaklaşımlarını incelemişlerdir. Araştırmalar, muhasebe profesyonellerinin genel olarak bu alandaki bilgi eksikliklerini ve geçmişe dönük veri yetersizliklerinin uygulamada sorunlara yol açabileceğini vurgulamıştır. Bu eksikliklerin giderilmesi, sağlıklı finansal raporlamalar için büyük önem taşımaktadır ve bu alanda daha fazla çalışma yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Özkan (2005), enflasyon düzeltmesinin finansal kalemler üzerindeki etkilerini rasyo analizleri yardımıyla incelemiş ve Net Bugünkü Değer yöntemiyle hesaplamalar yaparak kabul edilebilir finansal raporlama değerlerine ulaşılmasını sağlamıştır. Aktaş (2006, s.111-117) ise, Vergi Usul Kanunu kapsamında yapılan enflasyon düzeltme işlemlerini uygulayan işletmelerin finansal tablolarını incelemiş, özellikle metal eşya ve makine sektörünün enflasyon düzeltmelerinden olumsuz etkilendiğini, gıda ve içecek sektörünün ise olumlu etkilendiğini tespit etmiştir.

Açık (2006), enflasyon muhasebesi ve diğer yasal düzenlemeler (SPK, BDDK gibi) ile mali tabloların enflasyon etkilerinden arındırılması üzerine odaklanmıştır. Chamisa (2007, s.57-79), enflasyon muhasebesi yöntemleri ile geleneksel muhasebe uygulamalarının benzerliklerini ve farklarını karşılaştırmıştır. Özdemir ve Arslan (2007, s.87-104), kurumların Vergi Usul Kanunu'na göre düzeltilmiş mali tablolarının, yatırım uzmanlarının karar verme süreçlerine olan etkisini incelemiş ve hisse senedi yatırımlarının enflasyon düzeltmelerinden düşük düzeyde etkilendiği sonucuna ulaşmıştır.

Genel olarak, literatürdeki çalışmalardan elde edilen bulgular vergi prosedürü düzenlemelerinin enflasyonist etkileri önemli ölçüde dengelediğini ancak optimizasyon için devam eden reformlara ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Bu araştırma, vergi politikasında endeksleme mekanizmalarını değerlendirmek ve iyileştirmek için çıktılar sağlamaktadır. Ek anti-enflasyon önlemleri ve uluslararası karşılaştırmalar üzerine daha fazla çalışma da faydalı olabilir.

3.YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada Türk vergi hukukunda enflasyon etkisini önlemeye yönelik düzenlemelerin incelenmesi amacıyla araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli genellikle literatür tarama, anketler veya gözlemler gibi veri toplama yöntemlerinin birleştirilmesidir. Araştırmacılar, geniş bir ürün yelpazesini kapsayan verileri analiz ederek genel durumları, desenleri veya ilişkileri belirlemeye çalışırlar.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni; Enflasyonun etkisini azaltmaya yönelik olarak Türk vergi mevzuatında yer alan tüm düzenlemelerdir. Zira araştırmanın sınırlılıkları kısmında belirtilen nedenlerden dolayı evrenin tamamını değerlendirebilmek mümkün olmadığından, vergi mevzuatının temel düzenlemelerinden olan VUK'da yer alan düzenlemeler örneklem olarak seçilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Literatür taraması, belirli bir konu veya araştırma sorunuyla ilgili mevcut literatürü toplama, gözden geçirme, analiz etme ve sentezleme sürecidir. Bu süreç, araştırmacıların bilgi sahibi olmalarını, mevcut bilgi birikimini anlamalarını ve araştırma konularıyla ilgili mevcut bilgi boşluklarını tanımlamalarını sağlamaktadır. Literatür taraması yaparken, araştırmacılar genellikle akademik dergilerde yayınlanmış makaleler, kitaplar, tezler, konferans bildirileri ve diğer bilimsel kaynakları inceleyerek bilgi toplamaktadır. Bu süreçte, araştırmacılar belirli anahtar kelimeler ve kavramlar kullanarak veri tabanlarında arama yaparlar, ilgili makaleleri bulurlar ve bu makaleleri kapsamlı bir şekilde değerlendirmektedir. Literatür taraması, araştırmacıların araştırma konularıyla ilgili mevcut bilgiyi anlamalarını ve

araştırmalarını daha ileri bir seviyeye taşımak için temel bir adımdır. Bu süreç, araştırmacıların daha önce yapılan çalışmalardan öğrenmelerini, mevcut bilgiye katkıda bulunabilecek potansiyel boşlukları tanımlamalarını ve araştırma tasarımını ve metodolojisini geliştirmelerini sağlamaktadır. Bu alışma literatür tarama modeli ile hazırlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

Bilgi toplama, farklı amaçlar için çeşitli kaynaklardan yapılan bilgi edinme sürecidir. Bilgi toplamanın temel amacı, belirli bir konu hakkında bilgi sahibi olmak, araştırma yapmak veya karar verme süreçlerini desteklemektir. Bu çalışmada bilgi toplamak için internet (WEB siteleri; Elektronik veri tabanları, Online kütüphaneler, elektronik araştırma raporları), basılı materyaller; (kitaplar, dergiler, gazeteler, broşürler, raporlar), gözlem (alan araştırmaları, ürün ve hizmet deneyimi), yayınlanan çalışmalar (tez, makaleler) kaynak olarak kullanılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesi süreci kapsamındaki çalışmada, çalışmaların özüne bağlı kalınarak tez konusu ile ilgili araştırmalar yapılarak enflasyon etkisini azaltmaya yönelik Vergi Usul Kanununda yer alan düzenlemelerin değerlendirilmesi incelenerek, literatürde yer alan bulgu ve verilere yer verilmiştir. Analiz sürecinde karşılaştırmalar yapılmış, sonuç ve önerilerle irdelenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde, ilgili literatür çalışmaları baz alınarak elde edilen bulgulara ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmektedir.

4.1. Vergi Usul Kanununda Enflasyonun Etkisini Azaltmaya Yönelik Düzenlemeler

Enflasyon, Türkiye de dâhil olmak üzere birçok gelişmekte olan ekonomide önemli bir problemdir (Demir ve Çetin, 2020, s. 38). Yüksek enflasyon oranları, zamanla paranın değerini düşürür ve tüketicilerin satın alma gücünü azaltır (Yavuz, 2018, s. 82-83). Enflasyonun olumsuz etkilerini dengelemek ve ekonomik istikrarı artırmak için hükümetler genellikle mali ve parasal politikalara yönelir (Özker ve Biniş, 2009, s. 12). Türkiye’de, vergi düzenlemeleri enflasyonu düşürmek/yükselmesini önlemek için bir araç olarak kullanılmıştır.

Çalışmanın önceki bölümlerinde verilen bilgilerden hareketle özellikle son yıllarda Türkiye ekonomisinde ve vergi sisteminde, enflasyonun, çeşitli zorlukları ortaya çıkardığı ifade edilebilir. Bu bağlamda enflasyonun vergilendirme üzerindeki etkilerini azaltmak için Türkiye’de, enflasyona göre vergi ayarlamayı amaçlayan çeşitli düzenlemelere başvurulmuştur.

Bu bölümde, enflasyonun etkilerini azaltma amacı güden vergi düzenlemeleri ele alınmaktadır. İlk olarak, amortisman tabi varlıkların yeniden değerlemesi gibi parasal düzeltme ve enflasyon muhasebesi uygulamaları incelenir. Mevcut veriler ışığında, bu düzenlemelerin vergi diliminin aşılmasını önlediği ve enflasyondan kaynaklanan işletme vergilendirmesindeki bozulmaları azalttığı görülmektedir. Ancak, vergi sisteminin tamamen enflasyona endekslenmesi sürecinde devam eden zorluklar bulunmaktadır. Ayrıca, vergi gelirlerinin istikrarını artırmak, ekonomik verimliliği yükseltmek ve eşitsizlikleri azaltmak amacıyla enflasyon düzeltmelerinin genişletilmesine yönelik yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Yaklaşık son yirmi yılda, dünya çapında vergi politikası ve yönetimi için sürekli zorluklar yaratan yükselen enflasyon, özellikle pandemi sonrası küresel piyasa dengelerinin bozulmasıyla daha da belirginleşmiştir. Fiyatların artması, statik nominal değerlere dayalı vergi sistemlerini bozarak beklenen gelirleri sağlayamaz hale getirmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, son yıllarda sık sık yüksek enflasyon ve hiperenflasyonla karakterize edilen ciddi zorluklar yaşanmıştır. Bu zorlukları azaltmak için vergi politikalarının enflasyona duyarlı hale getirilmesi, gelir istikrarı, işletme maliyetlerinin geri kazanılması, adil gelir dağılımı ve genel ekonomik performans için temel bileşenler haline gelmiştir (Ateş, 2021, s.6-26; Cengiz ve Sürücü, 2021, s.366-380).

Türkiye’de, 1970’lerden 2000’lerin başına kadar kronik yüksek enflasyon yaşanmış ve birçok yıl üç haneli enflasyon görülmüştür. Bu dönemlerde vergi gelirlerini ve adaleti korumak amacıyla birçok kez düzenleme yapıldığı bilinmektedir. 2000’lerin başındaki kapsamlı reformlara kadar Türkiye kalıcı bir dezenflasyona ulaşamamış, ancak 2010’larda çift haneli enflasyona geri dönmüş ve bu durum daha fazla vergi politikası adaptasyonunu gerektirmiştir (Tunay, 2022, s. 876-878). Bu kapsamda, yeni kanunlar oluşturulmuş ve mevcut kanunlarda revizelere gidilmiştir. İlk olarak, Vergi Usul Kanunu; vergi dilimlerinin ve muafiyet sınırlarının enflasyon oranına göre yıllık olarak ayarlanmasına izin vermektedir. Bu düzenleme, mükelleflerin yalnızca enflasyon nedeniyle daha yüksek vergiler ödemesine neden olmaktadır. İkinci olarak, aynı kanun, asgari ücret destek kesintisi gibi belirli kesintilerin de her yıl enflasyona göre ayarlanmasını öngörmektedir, bu sayede mükellefler yalnızca fiyat artışları nedeniyle daha yüksek vergiler ödemekten korunmaktadır. Son olarak ve en önemlisi, yapılan düzenlemelerle sermaye kazançları için enflasyon ayarlamaları yasalaştırılmıştır. Varlıklar satıldığında, satış ve satın alma fiyatı arasındaki fark üzerinden hesaplanan sermaye kazancı vergileri, enflasyon nedeniyle zaman içinde para değerindeki azalmayı hesaba katmak üzere, satın alma fiyatının enflasyon oranına göre yukarı doğru ayarlanmasıyla hesaplanır. Bu ayarlama, sermaye kazancını ve dolayısıyla mükellef üzerindeki vergi yükünü azaltır. Vergi Usul Kanunu’ndaki bu enflasyon karşıtı hükümler, daha adil bir vergi sistemi oluşturmayı ve Türkiye’deki genel ekonomik istikrarı desteklemeyi amaçlamaktadır.

Sonuç olarak, enflasyon Türk ekonomisi için risk oluşturmaya devam ederken, enflasyona endekslenen ve artan fiyatlara göre ayarlanan vergi düzenlemeleri vergi mükellefleri için rahatlama sağlamak ve enflasyonun bazı olumsuz sonuçlarını hafifletmek amacıyla uygulanmaktadır. Bu hususta Türkiye’de, vergi yasaları da dâhil olmak üzere maliye politikaları enflasyonu kontrol etme ve ekonomik büyümeyi teşvik etme mekanizması olarak kullanımının devam etmesinin çeşitli olumlu sonuçlar sağlayacağı düşünülmektedir.

4.1.1. Yeniden Değerleme Uygulaması

Yeniden değerlendirme uygulaması, Türkiye'deki vergi mükelleflerinin enflasyonun etkilerini telafi etmek için belirli varlıkları yeniden değerlemesine olanak tanır. Daha spesifik olarak, sabit kıymetlerin ve menkul kıymetlere yapılan yatırımların yeniden değerlemesini sağlamaktadır (Ege, 2011, s. 36). Yeniden değerlendirme uygulamasının amacı, bu varlıkların defter değerini önceki yıllardaki enflasyondan kaynaklanan değer kaybını hesaba katacak şekilde ayarlamaktır. Bu, artan bir vergi tabanı ve dolayısıyla sonraki yıllarda amortisman giderleri için daha yüksek vergi indirimleriyle sonuçlanmaktadır.

Yeniden değerlendirme uygulaması, enflasyonist ortamlarda vergi indirimi sağlamak için önemli bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Şirketlerin sabit kıymetleri ve menkul kıymetleri için tek seferlik yeniden değerlendirme yapmalarına izin verilmektedir. Uygulama isteğe bağlıdır ve firmalar belirli bir mali yılda yeniden değerlemeyi sürdürüp sürdürmemeyi seçebilirler. Kötüye kullanımı önlemek için yeniden değerlendirme sürecini sıkı prosedürler ve dokümantasyon gereklilikleri yönetir. Güncel adil piyasa değerlerini belirlemek için bağımsız değerlendirmeler gereklidir (Ege, 2011, s. 36-38).

Yeniden değerlendirme uygulaması, yüksek enflasyon dönemlerinde mükelleflerin vergi yükünü azaltan önemli bir düzenlemedir. Mükelleflerin varlıklarını enflasyona göre yeniden değerlemelerine izin vererek, varlıkların gerçek değerini korumaya ve enflasyonist kazançların vergilendirilmesini önlemeye yardımcı olur. Yeniden değerlendirme uygulaması, ekonomideki artan fiyat seviyeleri karşısında bile adil ve eşit bir vergi sistemi kurmak için Türkiye'de benimsenen mekanizmalardan biridir (Shamsadini vd., 2022, s. 55-57).

Türkiye’de, vergi eşitliğini teşvik etme açık hedefiyle yeniden değerlendirme uygulaması başlatılmıştır. Vergi mükelleflerinin varlık defter değerlerini enflasyona göre ayarlamasını sağlayarak, vergi yükümlülükleri gerçek gelir ve kazançları daha doğru bir şekilde yansıtır (Ege, 2011, s. 37). Bu, işletmelerin zaman içinde enflasyon nedeniyle değerlerin aşınmasından kaynaklanan yapay vergi yüklerine maruz kalmasını önler.

Araştırmalar, yeniden değerlendirme uygulamasının son yirmi yılda birçok Türk şirketine önemli vergi tasarrufları ve enflasyon indirimi sağladığını göstermektedir. Özellikle enflasyonun sonuçlarını hedefleyen yaratıcı bir vergi düzenlemesinin örneği olarak hizmet etmektedir. Türkiye’nin yüksek ve değişken enflasyon oranları geçmiş göz önüne alındığında, yeniden değerlendirme uygulaması gibi politikalar adil ve verimli bir vergi sistemini sürdürmek için kritik öneme sahip olduğu gözlemlenmektedir.

Yeniden değerlendirme uygulaması, vergi mükelleflerinin sahip olduğu amortisman tabi ve amortisman tabi olmayan varlıklar için geçerlidir. Amortisman tabi varlıklar, ekipman gibi faydalı ömürleri boyunca değeri azalan varlıkları ifade ederken, arazi gibi amortisman tabi olmayan varlıklar değerlerini korur. Vergi mükellefleri, varlıklarını Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan fiyat endekslerine göre yeniden değerleyebilirler. Yeniden değerlendirilen tutarlar, vergi amaçlı amortisman giderlerini ve sermaye kazançlarını hesaplamak için kullanılır (Reyes ve Haniyah, 2020, s. 95-96).

Varlıkların yeniden değerlendirilmesi, vergi mükellefleri için önemli vergi avantajları sağlar (Shamsadini vd., 2022, s. 55). Daha yüksek amortisman giderleri talep etmelerine ve varlıkların satışından daha düşük sermaye kazançları bildirmelerine olanak tanır. Artan amortisman giderleri, vergiye tabi gelirden düşülebilir ve bu da daha düşük gelir vergisi yükümlülükleriyle sonuçlanır. Daha düşük sermaye kazançları, daha düşük sermaye kazançları vergi ödemeleri anlamına da gelir. Bu vergi avantajları, enflasyonun vergi mükelleflerinin varlıklarının ve gelirlerinin gerçek değeri ve satın alma gücü üzerindeki etkilerini hafifletmeye yardımcı olur (Reyes ve Haniyah, 2020, s. 95-96).

Sonuç olarak, Yeniden değerlendirme uygulaması, enflasyonun vergi değerlendirmeleri üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlayan önemli bir

mekanizma olarak ortaya çıkmaktadır. Varlıkların cari piyasa değerlerini yansıtacak şekilde yeniden değerlendirilmesini kolaylaştırarak, bu düzenleme vergi hesaplamalarının doğruluğunu ve adaletini artırarak vergi uyumu ve ekonomik istikrar için elverişli bir ortam yaratmaktadır. İleriye dönük olarak, Yeniden değerlendirme uygulaması ilkelerine sürekli bağlılık, Türkiye'de dayanıklı ve adil bir vergi sisteminin sürdürülmesinde esas bileşenlerden birisi olarak açıklanabilir.

4.1.2. Stokların LİFO (Son Giren İlk Çıkar)'a Göre Değerlendirilmesi

Yüksek enflasyon oranlarına sahip ülkelerde, hisse senetlerinin değerlemesi işletmeler için önemli bir konudur. Türkiye'de, enflasyonun işletmeler üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için hisse senetlerinin LIFO (Son Giren İlk Çıkar) yöntemiyle değerlemesini düzenlemektedir.

LIFO, en son satın alınan stokların ilk önce satıldığı şeklinde kaydedildiği bir envanter değerlendirme yöntemidir. Başka bir deyişle, en son satın alınan malların ilk önce satıldığı varsayılır. LIFO'ya göre, dönem sonunda kalan stoklar en eski stoklardır. LIFO yöntemiyle, satılan malların maliyeti en son satın alma maliyetlerine göre hesaplanır. Bu nedenle, kâr gerçek satış geliri değil, en son maliyetlere göre hesaplanır. Bu, enflasyon nedeniyle kârdaki azalmayı önler, şeklinde açıklanabilir (Orhaner vd., 2016, s. 92-93).

LIFO yöntemindeki amaç, enflasyon nedeniyle kârların azalmasını önleyerek işletmeler üzerindeki vergi yükünü azaltmaktır. LIFO yöntemi Türkiye'de birçok ürünün vergilendirilmesinde, özellikle petrol ürünleri gibi değişken maliyetlere sahip mallar için uygulanmaktadır.

LIFO yönteminin dezavantajları da yok değildir. Deflasyon dönemlerinde veya istikrarlı fiyatlarda daha yüksek vergi ödemelerine yol açabilir. Ayrıca, eski stoklar depolarda uzun süreler boyunca satılmadan kalabileceğinden, gerçek stok akışını yansıtmaz. Ancak, yüksek enflasyonlu ülkelerde, LIFO, enflasyonun kârlar ve vergi ödemeleri üzerindeki olumsuz etkilerini azaltarak işletmelere önemli avantajlar sağlayabilir. Genel olarak, LIFO yöntemi, enflasyonist koşullar altında stokların adil bir değerlemesini üretmeyi amaçlar (Uyar, 2009, s. 139; Orhaner vd., 2016, s. 92-93; Şen ve Dinç, 2022, s. 256).

Türkiye'de, LIFO yöntemi envanter değerleme amaçları için izin verilmektedir. LIFO yöntemini kullanmayı tercih eden işletmeler, tutarlılık ve uyumluluğu sağlamak için vergi makamları tarafından belirtilen belirli yönergelere uymalıdır. Türkiye'deki şirketler, stoklarını LIFO yöntemini kullanarak değerleyerek, daha yüksek envanter maliyetlerini hesaba katarak vergiye tabi gelirlerini azaltabilir ve böylece vergi yükümlülüklerini düşürebilirler (Uyar, 2009, s. 139; Orhaner vd., 2016, s. 92-93; Şen ve Dinç, 2022, s. 256).

Türkiye'de LIFO yönteminin benimsenmesinin işletmeler ve daha geniş ekonomi için önemli sonuçları vardır. Finansal raporlama açısından, LIFO kullanan şirketler FIFO kullananlara kıyasla daha düşük vergiye tabi gelir rakamları sunabilir ve bu da potansiyel olarak karlarını ve nakit akışlarını iyileştirebilir. Dahası, enflasyonun envanter değerlemesi üzerindeki etkisini azaltarak, LIFO yöntemi işletmelerin değişken bir ekonomik ortamda rekabet gücünü ve finansal istikrarını korumasına yardımcı olabilir, şeklinde açıklanabilir (Uyar, 2009, s. 139; Orhaner vd., 2016, s. 92-93; Şen ve Dinç, 2022, s. 256).

Sonuç olarak, hisse senetlerinin Son Giren İlk Çıkar (LIFO) yöntemine göre değerlendirilmesi, Türkiye'de enflasyonun oluşturduğu zorlukların ele alınmasında önemli bir rol oynamaktadır. İşletmelerin envanter değerlemelerinde cari piyasa fiyatlarını yansıtma olanağı olarak sağlayarak, LIFO yöntemi yalnızca finansal şeffaflığı ve doğruluğu artırmakla kalmaz, aynı zamanda enflasyonu azaltma çabalarına da katkıda bulunur. İleriye dönük olarak, LIFO yönteminin işletmeler, vergi uyumu ve Türkiye'deki genel ekonomik istikrar üzerindeki uzun vadeli etkisini değerlendirmek için daha fazla araştırma ve analize ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmektedir.

4.1.3. Sabit Kıymetler Yenileme Fonu

Enflasyon, işletmeler ve vergi politikası yapımcıları için önemli zorluklar yaratır. Fiyatlar hızla yükseldiğinde, varlıkların değeri gerçek anlamda düşer ve yatırımcıların getirilerini azaltır. Bu, sermayeyi korumak ve sermaye yatırımını teşvik etmek için karşı önlemler gerektirir. Türk hükümeti, enflasyonun etkilerini azaltmak için çeşitli önlemler aldığı ifade edilebilir. Bu önlemlerden biri sabit varlıklar yenileme fonudur.

Sabit varlık yenileme fonu, enflasyondan kaynaklanan sabit varlıkların amortismanını ele almak için stratejik bir araç olarak faaliyet göstermektedir. Hükümet, işletmelerin kârlarının bir kısmını bu fona tahsis etmelerine izin vererek, üretken varlıkların sürekli yenilenmesini ve modernizasyonunu sağlamayı, böylece rekabeti desteklemeyi ve enflasyonist baskıların etkilerini azaltmayı amaçlamaktadır (Küçük, 2015, s. 156-157).

Çalışmanın bu bölümünde sabit varlıklar yenileme fonunun vergi mükellefleri üzerindeki etkisinin ayrıntılı bir incelemesi yoluyla, fona katılımı ilişkili teşvikleri ve caydırıcıları vurgulanmaktadır. İşletmeleri sabit varlıklarını yükseltmeye yatırım yapmaya teşvik ederek, fon yalnızca uzun vadeli ekonomik büyümeyi desteklemekle kalmaz, aynı zamanda ekonominin enflasyon kaynaklı şoklara karşı dayanıklılığını da artırır.

Sabit varlıklar yenileme fonu enflasyonu yönetmeye yönelik proaktif bir yaklaşımı temsil etse de uyum sorunları ve idari karmaşıklıklar gibi zorluklar devam etmektedir. Bu zorlukların üstesinden gelmek için olası çözüm yolları ele alınmalı ve bu yollar denenirken fonun enflasyonist baskıları azaltmadaki etkinliğini optimize etmek için gelecekteki hususları göz önüne alınmalıdır, şeklinde açıklanmıştır.

Genel olarak, sabit varlıklar yenileme fonu çeşitli faydalar sağlamıştır. Şirketler, yüksek enflasyon dönemindeki vergi indirimlerinden maddi varlıklarını yükseltmek için yararlanmışlardır. Fon, özel sektörün sermaye stokunu ve üretim kapasitelerini korumada rol oynamıştır ancak Türkiye'nin 2000'lerden bu yana düşük enflasyona geçişinden sonra etkinliği azalmıştır. Şu anda, sabit varlıklar yenileme fonu sermaye yoğun endüstrilerdeki az sayıda şirkete fayda sağlamaktadır.

İleriye bakıldığında, sabit varlıklar yenileme fonu hedeflemeyi iyileştirmek ve kötüye kullanımı önlemek için daha fazla reforma ihtiyacı vardır. İndirilebilir tutarları varlığa özgü enflasyon endekslerine bağlamak yardımcı olabilir. Fonun kapsamı patentler ve yazılımlar gibi maddi olmayan varlıkları kapsayacak şekilde genişletilebilir. Kusurlara rağmen, sabit varlıklar yenileme fonu enflasyona karşı koymak için vergi politikasını yenilikçi bir şekilde kullanmanın dikkate değer bir örneği olmaya devam etmektedir. Yükselen fiyatlarla mücadele eden gelişmekte olan ekonomiler için önemli çıktılar sağlamaktadır.

Sonuç olarak, sabit varlıklar yenileme fonu, sabit varlıklar üzerindeki enflasyon etkisini azaltmayı amaçlayan Türkiye'nin düzenleyici çerçevesinin kritik bir bileşeni olarak ortaya çıkmaktadır. Varlık yenileme ve modernizasyonuna yatırımı teşvik ederek, fon ekonomik istikrarı ve dayanıklılığı desteklemede önemli bir rol oynamaktadır. Politika yapıcılar ve paydaşlar enflasyon yönetiminin karmaşıklıklarıyla baş etmeye devam ederken, sabit varlıklar yenileme fonu, Türkiye ekonomisinde sürdürülebilir büyüme ve kalkınmayı teşvik etmede önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

4.1.4. Alacak ve Borç Senetlerin Reeskontu

Türkiye, günümüze gelene kadar yüksek ve değişken enflasyon oranları yaşamıştır. Bu durum, vergi mükelleflerinin enflasyona göre ayarlanmış bir temelde vergi yükümlülüklerini yerine getirmeleri konusunda önemli bir belirsizlik yaratmıştır. Türkiye, rahatlama sağlamak için vergi amaçlı alacak ve borçların iskonto edilmesine izin veren çeşitli düzenlemeler getirmiştir (Dinç ve Kablan, 2020, s. 82-83).

İskonto, enflasyonun vergi yükümlülükleri üzerindeki etkisini azaltmayı amaçlar. Vergi mükelleflerinin, senet ihraç edildiği andan vadesi geldiği ana kadar enflasyonu hesaba katmak için alacak ve borç senetlerinin nominal değerini iskonto etmelerine olanak tanır. Daha sonra iskonto edilen değer, tam nominal değer yerine vergi amaçlı kullanılır. Bu ayarlama, enflasyon nedeniyle zaman içinde satın alma gücündeki düşüş göz önüne alındığında, senetlerin gerçek ekonomik değerini daha iyi yansıtır (Şahan, 2018, s. 6-24).

Alacaklar ve borçlar tahvillerinin iskontosu düzenlemesi, Türk finansal çerçevesinde önemli bir öneme sahiptir. İşletmelerin alacaklarını ve borçlarını önceden belirlenmiş bir oranda iskonto etmelerine izin vererek, düzenleme likidite yönetimini ve nakit akışı optimizasyonunu kolaylaştırır. Bu durum yalnızca işletmelerin finansal sağlığını güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda enflasyonist baskılar arasında daha sorunsuz işlemler sağlayarak piyasaya dinamizm de katar, şeklinde ifade edilebilir.

Bu düzenlemenin etkinliğinin merkezinde titiz uygulama mekanizmaları yer almaktadır. İndirimden yararlanmak isteyen işletmelerin, şeffaflığı ve düzenleyici

zorunluluklara uyumu garanti eden sıkı dokümantasyon ve raporlama standartlarına uymaları gerekmektedir. Ayrıca, Türk vergi makamları bu düzenlemenin uygulanmasını denetlemede önemli bir rol oynayarak hesap verebilirliği teşvik etmekte ve finansal işlemlerin bütünlüğünü korumaktadır (Şahan, 2018, s. 6-24).

Verilen bilgiler ve incelenen çalışmalardan hareketle; alacaklar ve ödenecek senetler iskontosu düzenlemesi, Türkiye'de faaliyet gösteren işletmeler için derin sonuçlar doğurmaktadır. Şirketlerin alacaklarını ve ödenecek senetlerini iskonto etmelerini sağlayarak, düzenleme enflasyonun zorluklarıyla boğuşan işletmeler için önemli çıktılar sunmaktadır. Bu mekanizma, işletmelerin sıkışmış sermayeyi serbest bırakmalarına olanak sağlar. Bu durumda önemli bir çıktı, iskonto düzenlemesinin vergiler üzerindeki enflasyonist etkileri azaltma temel amacına ulaşmada ne kadar etkili olduğudur. Genel olarak, hüküm, alacak ve borç senetleri tutan mükellefler için anlamlı bir fayda sağlamaktadır. İndirim hükmü enflasyonist etkileri azaltmaya yardımcı olurken, kuralları iyileştirmek için fırsatlar da vardır. Olası iyileştirmeler şunları içerir:

- Uygunluğun sadece ticari faaliyetlerde bulunanlara değil, tüm vergi mükelleflerine genişletilmesi,
- İndirim talep etmek için kolaylaştırılmış bir süreç geliştirme,
- Senetler dışındaki diğer varlıklar/yükümlülükler için indirimlere izin verilmesi,
- Değişen enflasyonu yansıtabilecek şekilde iskonto oranlarının periyodik olarak ayarlanması, olarak sınırlanabilir.

Türkiye'deki senet iskonto düzenlemesi, alacak ve borç senetleri tutan belirli mükellefler için önemli bir enflasyon ayarlama mekanizması sağlar (Akbaş, 1998, s. 24). Düzenleme enflasyonist etkileri azaltmaya yardımcı olurken, uygunluğu genişletme ve esnekliği artırma gibi önlemlerle rahatlamasını genişletme fırsatları vardır. Genel olarak, iskonto kuralları, enflasyonist bir ortamda mükellefler için vergi yükümlülüklerini ekonomik gerçeklikle uyumlu hale getirmede önemli bir rol oynar, şeklinde açıklanabilir.

Sonuç olarak, alacaklar ve ödenecek senetler iskontosu düzenlemesi, Türkiye'nin enflasyonun ekonomi üzerindeki yıkıcı etkileriyle mücadele çabalarının

temel taşıdır. Stratejik uygulaması ve kapsamlı etkileriyle, bu düzenleme yalnızca işletmeleri finansal istikrarsızlıktan korumakla kalmaz, aynı zamanda sürdürülebilir büyüme için elverişli bir ortam da yaratır. Türkiye ekonomik dalgalanmaların karmaşıklıklarıyla baş etmeye devam ederken enflasyonist baskılar karşısında dayanıklılık ve uyum sağlamanın bir işareti olarak ortaya çıkmaktadır.

4.1.5. Hızlandırılmış (Azalan Bakiyeler Usulü İle) Amortisman Uygulaması

Enflasyon, Türkiye ekonomisi için devam eden bir zorluk teşkil etmektedir. Yüksek ve değişken enflasyon, finansal raporlamayı bozar, varlık değerlerini aşındırır ve gerçek vergi gelirlerini azaltır. Bu tür etkileri azaltmak amacıyla, Vergi Usul Kanunu çeşitli enflasyon ayarlama hükümleri içermektedir. Bu önemli uygulamalardan biri, şirketlerin yüksek enflasyon dönemlerinde varlıklarını daha hızlı değersizleştirmelerine olanak tanıyan hızlandırılmış amortisman uygulamasıdır.

Vergi alanında amortisman, varlıkların zaman içindeki aşınma ve yıpranmasını yansıtmada önemli bir rol oynar. Türkiye'de, azalan bakiye yöntemini kullanan hızlandırılmış amortisman uygulaması, enflasyonun işletmeler üzerindeki etkisini hafifletmeyi amaçlayan stratejik bir araç olarak öne çıkmaktadır (Türk ve Ertaş, 2018, s. 68-69). Hızlandırılmış amortisman uygulaması, aynı zamanda işletmeler açısından bir vergi teşviki niteliğine sahiptir (Yoruldu, 2021, s. 72).

Hızlandırılmış amortisman uygulamasında uygulanan azalan bakiye yöntemi, işletmelerin varlıklarını geleneksel düz çizgi amortismanla kıyasla daha hızlı bir oranda amortisman etmelerine olanak tanır. Şirketler, amortisman giderlerini önceden yükleyerek, bir varlığın faydalı ömrünün ilk yıllarında daha yüksek vergi indirimlerinden yararlanabilirler (Türk ve Ertaş, 2018, s. 68-70). Bu, yalnızca daha hızlı varlık bozulmasının ekonomik gerçekliğiyle uyumlu olmakla kalmaz, aynı zamanda enflasyonist baskılarla karşı karşıya kalan işletmelere anında vergi indirimi sağlar, şeklinde açıklanabilir.

Hızlandırılmış amortisman yaklaşımının temel faydalarından biri, işletmeler için nakit akışını iyileştirme yeteneğidir. Hızlandırılmış amortisman yoluyla vergiye tabi geliri azaltarak, şirketler yeniden yatırım veya operasyonel ihtiyaçlar için daha fazla kazanç elde edebilirler. Dahası, bu yöntem vergi teşvikleri sunarak sermaye

yatırımını teşvik eder ve böylece ekonomik büyümeyi ve üretkenliği teşvik eder (Tuğay, 2013, s. 168-169).

Hızlandırılmış amortisman açık avantajlar sunarken, aynı zamanda vergi mükelleflerinin aşması gereken zorluklar da sunar. Azalan bakiye yöntemine göre amortismanı hesaplamanın karmaşıklığı, vergi düzenlemeleri ve muhasebe ilkeleri hakkında sağlam bir anlayış gerektirir. Ayrıca, enflasyon oranlarındaki ve varlık değerlerindeki dalgalanmalar bu yaklaşımın etkinliğini etkileyebilir ve düzenli ayarlamalar ve izleme gerektirebilir.

Azalan bakiye yöntemini kullanan Türkiye'deki hızlandırılmış amortisman uygulaması, enflasyonun işletmeler üzerindeki etkilerini azaltmada önemli bir görev görmektedir. Verimli varlık yönetimini teşvik ederek, vergi avantajlarını optimize ederek ve ekonomik büyümeyi destekleyerek, bu düzenleme hükümetin elverişli bir iş ortamı yaratma taahhüdünü vurgulamaktadır (Tuğay, 2013, s. 168-169; Türk ve Ertaş, 2018, s. 68-70). İleriye dönük olarak, hızlandırılmış amortisman çerçevesinin sürekli izlenmesi ve değerlendirilmesi, Türkiye'nin gelişen ekonomik manzarasında etkinliğini ve alaka düzeyini sağlamak için elzem olacaktır.

Hızlandırılmış amortisman, şirketlerin amortisman giderlerini önceden yüklemesine ve vergiye tabi geliri azaltmasına olanak tanır. Amortisman, tüm maliyeti önceden giderleştirmek yerine varlık maliyetlerini zamana yayar (Özolgün, 2019, s. 4-6).

Hızlandırılmış amortismanın amacı şirketlere enflasyon rahatlaması sağlamaktır. Enflasyon sırasında gelirler ve karlar şişirilir ancak karlardan düşülen amortisman giderleri tarihi varlık maliyetlerini yansıtır (Özolgün, 2019, s. 4-6). Bu, gerçek amortisman kesintilerinin azalması ve gerçek vergi yüklerinin artması anlamına gelir. Hızlandırılmış amortisman, enflasyon dönemlerinde amortisman kesintilerini artırarak bunu telafi eder. Bu, kesintileri şişirilmiş gelirlerle daha iyi uyumlu hale getirir.

Arttırılmış amortisman vergi faturalarını düşürerek daha fazla yatırım için nakit akışını serbest bırakır. Firmalar bu vergi indirimini hissedarlara ödemek yerine yatırım yapmalı ve teşvik edici etkiyi en üst düzeye çıkarmalıdır. Bu, hızlandırılmış amortismanı potansiyel bir karşı-döngüsel mali politika aracı yapar (Tarakcı ve Yılmaz, 2019, s. 38-39).

Firmalar için hızlandırılmış amortisman, enflasyonist ortamlarda değerli vergi indirimi ve nakit akışı avantajları sağlar. Daha düşük vergi faturaları, azalan gerçek varlık değerlemelerinin ve kârların telafi edilmesine yardımcı olur. Ekstra nakit akışı, devam eden yatırımları ve genişlemeyi destekler (Tarakcı ve Yılmaz, 2019, s. 38-39). Bu vergi indirimi, normal iş operasyonlarının sürdürülmesine ve enflasyondan kaynaklanan ekonomik bozulmaların en aza indirilmesine yardımcı olur.

Türkiye'nin hızlandırılmış amortisman politikası önemli bir karşı-döngüsel mali araç temsil eder. Amortisman ödeneklerini artırarak, işletmelere enflasyonist etkileri telafi eden vergi indirimi sağlar. Bu, kısa vadeli vergi gelirlerine bir maliyet getirir ancak devam eden kurumsal yatırımları teşvik etme avantajına sahiptir. Enflasyonun etkilerini ortadan kaldırmaya da hızlandırılmış amortisman, Türkiye'nin vergi kanununda en zararlı etkilerden bazılarını hafifletmek için iyi tasarlanmış bir uygulama olarak ortaya çıkmaktadır. Makroekonomik ve şirket düzeyindeki etkilerinin daha fazla analizi, bu politikanın sürekli etkili kullanımını destekleyebilir, şeklinde açıklanabilir.

4.2. Enflasyon Düzeltmesi Kavramı

Enflasyon ayarlaması, enflasyonun zaman içinde parasal değerler üzerindeki etkisinin muhasebeleştirilmesi sürecini ifade eder. Enflasyon ayarlamasının amacı, ekonomik değerleri enflasyonun etkisinden arındırılmış gerçek terimlerle ifade etmektir. Bu, farklı zaman dilimlerindeki değerlerin daha doğru bir şekilde karşılaştırılmasını sağlar (Acar ve Tugay, 2005, s. 84-85).

Enflasyon ayarlaması, enflasyon nedeniyle genel fiyat düzeyindeki değişiklikleri yansıtmak için ücretler, fiyatlar, faiz oranları ve hükümet yardımları gibi ekonomik değişkenleri değiştirme sürecini ifade eder. Bu ayarlama genellikle Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) veya Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) gibi bir enflasyon endeksi kullanılarak yapılır ve bu endeks zaman içinde bir mal ve hizmet sepetinin ortalama fiyat değişikliklerini izler (Akçay, 2024, s. 108-109).

Enflasyon ayarlamasının birincil amacı, enflasyonist baskılar karşısında ekonomik değişkenlerin gerçek değerini korumaktır. Politika yapımcılar, ücretleri, emekli maaşlarını, vergi dilimlerini ve diğer finansal metrikleri enflasyona endeksleyerek, bireylerin ve işletmelerin artan fiyatlardan dezavantajlı olmamasını

sağlamayı amaçlar. Ayrıca, enflasyon ayarlaması finansal piyasalardaki belirsizliği ve oynaklığı azaltarak ekonomik istikrarı teşvik etmeye yardımcı olur.

Enflasyon ayarlamasının en yaygın uygulaması, geçmiş yıllardaki dolar değerlerini günümüz dolar eşdeğerlerine güncellemektir. Bu, geçmiş dolar miktarlarının, o zaman diliminde ortalama olarak fiyatların ne kadar arttığını gösteren bir enflasyon endeksiyle çarpılmasıyla yapılır (Cavollo ve Rigobon, 2016, s. 157). Bu durum enflasyon nedeniyle doların zaman içinde azalan satın alma gücünü açıklar.

Enflasyon ayarlaması, zaman içinde ekonomik verilerin anlamlı karşılaştırmalarını sağlamak için ekonomi ve finans alanında yaygın olarak kullanılır. Temel uygulamalar arasında gerçek GSYİH büyüme oranlarının hesaplanması, ücret ve gelir rakamlarının ayarlanması, vergi dilimlerinin ve sosyal güvenlik yardımlarının endekslenmesi ve yatırımların gerçek getiri oranlarının tahmin edilmesi yer alır (Akyazı ve Ekinci, 2009, s. 5-7). Uygun enflasyon ayarlaması yapılmadan, analizler enflasyonun etkilerini hesaba katmayarak çarpıtılabilir ancak, enflasyon ayarlamasının da bazı sınırlamaları ve potansiyel dezavantajları vardır. Ortalama enflasyona göre ayarlama, belirli fiyatlar üzerindeki etkileri tam olarak yakalayamayabilir. Ayrıca, psikolojik ve politik etkileri olabilecek nominal miktarları da azaltır. Örneğin, GSYİH'yi veya ücretleri enflasyona göre ayarlanmış terimlerle ifade etmek sayıları daha küçük gösterir. Ayrıca, doğru enflasyon endeksini seçme ve malların kalitesindeki değişiklikleri uygun şekilde hesaba katma konusunda metodolojik zorluklar da vardır.

Enflasyon ayarlaması, satın alma gücünü koruma ve ekonomik istikrarı teşvik etme açısından çeşitli faydalar sunarken, aynı zamanda beklenmeyen sonuçlara da yol açabilir. Olası bir dezavantajı, bireylerin ve işletmelerin gelecekteki fiyat artışlarını tahmin edip davranışlarını buna göre ayarlaması durumunda enflasyon beklentileri yaratma riskidir. Bu, yükselen fiyatlar ve ücretler şeklinde kendini güçlendiren bir döngüye yol açabilir ve nihayetinde enflasyonist baskıları körükleyebilir. Ayrıca, enflasyon ayarlaması her zaman enflasyonun nüfusun farklı kesimleri üzerindeki çeşitli etkilerini tam olarak yakalayamaya bilir (Akyazı ve Ekinci, 2009, s. 5-7; Erdoğan, 2008, s. 4). Düşük gelirli haneler veya emekliler gibi belirli gruplar, ayarlamalar yerinde olsa bile enflasyondan orantısız bir şekilde etkilenebilir. Bu, enflasyon ayarlaması politikalarının dağıtımsal etkilerinin dikkate

alınmasının ve potansiyel eşitsizlikleri gidermek için hedefli önlemlerin uygulanmasının önemini vurgular.

Sonuç olarak, enflasyon ayarlaması, sürekli değişen fiyat seviyeleri karşısında zaman içinde geçerli karşılaştırmalar yapmak için hayati bir ekonomik araçtır. Ancak, metodoloji dikkatli bir uygulama gerektirir ve gerçek değerler ile nominal değerler arasındaki etkiler dikkate alınmayı hak eder. Enflasyon ayarlaması, ekonomik istatistikler ve politika yapımında aktif bir araştırma alanı olmaya devam etmektedir. Enflasyon ayarlaması kavramını, hedeflerini ve olası sonuçlarını anlayarak, paydaşlar daha bilinçli kararlar alabilir ve enflasyonun ekonomik refah üzerindeki aşındırıcı etkilerine karşı daha iyi koruma sağlayabilir. Bu alanda devam eden araştırma ve analiz, enflasyon dinamiklerine ilişkin anlayışımızı geliştirmek ve sürdürülebilir ekonomik büyüme ve refaha ulaşmada enflasyon ayarlama mekanizmalarının etkinliğini artırmak için önemlidir, şeklinde açıklanabilir.

4.3. Enflasyon Düzeltmesinin Yapılmasının Gerekliliği

Enflasyon ayarlaması, enflasyon endekslemesi olarak da bilinir, ekonomi ve finans alanında önemli bir kavramdır. Enflasyonun zaman içinde paranın değeri üzerindeki etkisinin muhasebeleştirilmesi uygulamasını ifade eder. Bu ayarlama çeşitli nedenlerle önemlidir ve ekonomik göstergelerin, finansal raporlamanın ve yatırım kararlarının doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamada önemli bir rol oynar (Aktaş, 2006, s. 53-55).

Enflasyon ayarlamasının gerekliliğinin temel nedenlerinden biri paranın satın alma gücünü korumaktır. Enflasyon, paranın değerini zamanla aşındırır ve paranın gerçek değerinde bir azalmaya yol açar. Enflasyona göre ayarlama yaparak gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYİH), ücretler ve fiyatlar gibi ekonomik göstergeler sabit, enflasyona göre ayarlanmış terimlerle ifade edilebilir ve ekonomik performans ve eğilimlerin daha doğru bir temsilini sağlar. Ayrıca, enflasyon ayarlaması çeşitli finansal işlemlerde ve sözleşmelerde adalet ve eşitliği sağlamak için çok önemlidir. Örneğin, ipotekler veya emeklilik planları gibi uzun vadeli sözleşmelerde enflasyonu hesaba katmamak, zaman içinde beklenen ve gerçek ödeme değerleri arasında önemli tutarsızlıklara yol açabilir. Enflasyona göre ayarlama yaparak, bu sözleşmeler paranın değişen değerini hesaba katacak şekilde yapılandırılabilir ve böylece ilgili

tarafların çıkarları korunabilir (Karapınar ve Ayanoğlu, 2005, s. 2-3; Aktaş, 2006, s. 53-55; Yurdakul, 2005, s. 94-98).

Enflasyon ayarlaması yatırım karar alma sürecinde de önemli bir rol oynar. Yatırımcılar, enflasyonun yatırımlarının gerçek getirileri üzerindeki etkisini göz önünde bulundurmalıdır. Yatırımcılar, enflasyona göre ayarlama yaparak, getirilerinin gerçek satın alma gücünü hesaba katarak fonlarını nereye tahsis edecekleri konusunda daha bilinçli kararlar alabilirler. Ayrıca, enflasyon ayarlaması hükümet politika yapımı ve mali planlama için önemli bir bileşendir. Enflasyonu doğru bir şekilde ölçmek ve etkilerine göre ayarlama yapmak, para politikasını belirlemek, vergi oranlarını belirlemek ve bütçe tahsislerini formüle etmek için çok önemlidir. Uygun enflasyon ayarlaması olmadan, politika yapıcılar yanıltıcı verilere dayalı kararlar alabilir ve bu da ekonominin tamamı için en uygun olmayan sonuçlara yol açabilir (Yurdakul, 2005, s. 94-98).

Bu kapsamda; enflasyon ayarlamasının gerekliliği ekonomi ve finans alanlarında önemli bir bileşendir. Enflasyonun etkisini hesaba katarak, ekonomik göstergelerin doğruluğunu sağlayabilir, finansal işlemlerde adaleti teşvik edebilir, bilgili yatırım kararlarını destekleyebilir ve etkili hükümet politikası yapımını kolaylaştırabilir. Enflasyon ayarlaması, dinamik bir ekonomik ortamın karmaşıklıklarında gezinmemizi ve gerçek, enflasyona göre ayarlanmış verilere dayalı sağlam finansal kararlar almamızı sağlayan temel bir araçtır, şeklinde açıklanabilir.

Enflasyon ayarlamasının ekonomide hayati ve gerekli bir süreç olmasının birkaç temel nedeni vardır (Karapınar ve Ayanoğlu, 2005, s. 2-3; Aktaş, 2006, s. 53-55; Yurdakul, 2005, s. 94-98):

- Ekonomik verilerin zaman içinde doğru bir şekilde karşılaştırılmasına ve analizine olanak tanır. Enflasyona göre ayarlama yapılmadan, ekonomik verilerin uzun vadeli karşılaştırmaları çarpıtılmış ve güvenilirmez sonuçlara yol açabilir.

- Gerçek ekonomik büyüme ile enflasyondan kaynaklanan büyüme arasındaki farkın anlaşılmasını sağlar. Enflasyon ayarlaması, ekonomik faaliyetin gerçek genişlemesi ile yükselen fiyatlardan kaynaklanan büyüme arasındaki farkı ayırt etmeye yardımcı olur.

- Nominal değerler yerine gerçek değerleri kullanarak bilgilendirilmiş iş ve politika kararlarını kolaylaştırır. Enflasyon ayarlaması karar vericilere satın alma gücü ve gerçek maliyetler/gelirler hakkında net çıktılar sağlayabilir.

- Zaman içinde adil vergilendirme ve devlet yardımlarının sürdürülmesine yardımcı olur. Vergi dilimlerinin, sosyal güvenliğin vb. enflasyona endekslenmesi gerçek değer in aşınmamasını sağlar.

- Tahminlerden enflasyonist gürültüyü kaldırarak daha iyi ekonomik tahmin ve modellemeye yol açar.

Özetle, enflasyon ayarlaması, enflasyonun neden olduğu çarpıtmaları ortadan kaldırarak doğru uzun vadeli analiz ve bilgili karar almaya olanak tanıyan ekonomide önemli bir istatistiksel süreçtir. Zaman içinde gerçek makroekonomik performansı anlamak için gerekli olan gerçek değerleri sağlar. Ekonomide enflasyon ayarlamasının gerekliliği önemlidir, şeklinde açıklanabilir.

4.4. Enflasyon Düzeltmesi Modelleri

Enflasyon, doğru finansal raporlama ve performans ölçümü için önemli zorluklar ortaya çıkarır. Genel fiyat seviyesi zamanla değiştikçe, geleneksel tarihsel maliyet muhasebesi temel metrikleri çarpıtabilir ve bir şirketin finansal durumu ve sonuçları hakkında gerçekçi bir bakış açısı sağlamada başarısız olabilir. Buna karşılık, enflasyonun etkilerini hesaba katmak için çeşitli muhasebe modelleri geliştirilmiştir.

Genel fiyat seviyesi muhasebesi, para biriminin genel satın alma gücündeki değişikliklere göre tarihi maliyetleri ayarlar. Genel fiyat seviyesi muhasebesi, maliyetleri ve parasal varlıkları enflasyona göre yeniden belirleyerek, mevcut ekonomik gerçekliği daha iyi temsil eden veriler sağlamayı amaçlar. Ancak, genel enflasyon oranından önemli ölçüde farklı olabilen belirli fiyatlardaki değişiklikleri hesaba katmaz.

Cari maliyet muhasebesi, varlıkları cari değiştirme maliyetlerine göre yeniden değerlendirerek bir organizasyona sunulan kaynakların güncel bir ölçüsünü sağlar. Cari maliyet muhasebesi, varlıkları kullanmanın fırsat maliyetinin daha doğru bir ölçüsünü sağlarken, geçmiş maliyetleri yeniden belirtmez ve uygulanması karmaşık olabilir.

Karma veya entegre model, genel fiyat seviyesi muhasebesi ve cari maliyet muhasebesinin unsurlarını birleştirir. Genel fiyat seviyesindeki değişiklikler için tarihi maliyetler yeniden belirtilir ve cari maliyetler de ek bilgi olarak büyük varlıklar için sağlanır. Bu model, orijinal tarihi maliyete bağlantıyı korurken enflasyona göre ayarlanmış verilerin faydalarını sağlamayı amaçlar.

Özetle, yüksek enflasyonlu ortamlarda tarihi maliyet muhasebesinin sınırlamalarını ele almayı amaçlayan birkaç muhasebe modeli vardır. Genel fiyat seviyesi muhasebesi, cari maliyet muhasebesi ve karma modeller arasında seçim yapmak, tarihi maliyetleri yeniden belirtmenin cari fırsat maliyetlerini ölçmeye göre göreceli önemine bağlıdır. Çoğu amaç için, karma model en kapsamlı enflasyona göre ayarlanmış perspektifi sağlar. Bu kapsamda çalışmanın sonraki bölümünde bu muhasebe modelleri açıklanmakta ve değerlendirilmektedir.

4.4.1. Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebesi

Enflasyon, zamanla paranın satın alma gücünü azaltır ve finansal raporlamayı etkiler. Genel fiyat seviyesi muhasebesi, enflasyon muhasebesi olarak da bilinir, enflasyonun etkilerini hesaba katmak için finansal tabloları ayarlamayı amaçlar. Bu muhasebe yöntemi, bir organizasyonun finansal pozisyonu ve performansının daha doğru değerlendirilmesini sağlamak için geniş tabanlı bir fiyat endeksi uygulayarak tarihi maliyet finansal tablolarını yeniden ölçer (Yurdakul, 2005, s. 102-104).

Genel fiyat seviyesi muhasebesi, finansal tablolardaki parasal tutarları genel fiyat seviyesindeki değişikliklere göre ayarlar. Gelir tablosu ve bilançodaki tüm kalemler aynı satın alma gücüne sahip birimlerde yeniden ifade edilir. Sonuç olarak, finansal tablolar ekonomik karar alma için daha alakalı ve yararlı bilgiler sunar. Yeniden ifade edilen finansal bilgiler, enflasyon dönemlerinde bir organizasyonun karlılığı ve finansal durumu hakkında daha realist bir bakış açısı sağlayabilir (Çelik, 2003, s. 31; Yurdakul, 2005, s. 102-104).

Genel fiyat seviyesi muhasebesine yönelik iki yaygın yaklaşım vardır. Bunlar: (1) Cari satın alma gücü muhasebesi ve (2) Tarihi maliyet/sabit dolar muhasebesi olarak açıklanabilir. Cari satın alma gücü muhasebesi, tarihi maliyetleri ve nominal parasal kalemleri cari satın alma gücü birimleriyle yeniden ölçer. Buna karşılık, tarihi maliyet/sabit dolar muhasebesi, tarihi maliyetleri ve nominal parasal kalemleri seçili

bir temel yılda satın alma gücü birimleriyle yeniden ifade eder. Cari satın alma gücü muhasebesi, finansal tablo kalemlerini cari dolar cinsinden ölçmeyi hedeflerken, tarihi maliyet/sabit dolar muhasebesi finansal tablo kalemlerini sabit dolar cinsinden ölçer.

Genel fiyat seviyesi muhasebesi çoğu muhasebe standardı altında gerekli değildir ve karmaşıklığı nedeniyle pratikte nadiren uygulanır ancak özellikle yüksek enflasyonlu ekonomilerdeki bazı kuruluşlar için, genel fiyat seviyesi ayarlı finansal tablolar kullanıcılara daha fazla karar verme açısından yararlı bilgi sağlayabilir. Genel olarak, genel fiyat seviyesi muhasebesi, bir kuruluşun zaman içindeki mali sağlığı ve performansının daha iyi değerlendirilmesini sağlamak için enflasyonun etkilerini hesaba katmayı amaçlayan alternatif bir muhasebe yöntemidir.

Genel fiyat seviyesi muhasebesi, finansal tabloları ortak bir ölçüm birimi açısından yeniden düzenleyerek, genel fiyat seviyesi muhasebesi kullanıcıların farklı zaman dilimleri arasında anlamlı karşılaştırmalar yapmasını sağlar. Bu ayarlama, enflasyonist ekonomilerde finansal bilgilerin alaka düzeyini ve güvenilirliğini korumak için özellikle önemlidir (Karasioğlu ve Erdemir, 2005, s. 147-148).

Genel fiyat seviyesi muhasebesinin uygulanması, finansal tabloları yeniden ifade etmek için bir dizi adım içerir. Yaygın bir yaklaşım, her dönem için ayarlama faktörünü hesaplamak için fiyat endekslerinin kullanılmasıdır. Bu ayarlama faktörünü geçmiş finansal verilere uygulayarak, kuruluşlar finansal bilgilerini para biriminin cari satın alma gücü açısından sunabilir ve böylece enflasyonun bozucu etkilerini azaltabilirler (Çelik, 2003, s. 31; Karasioğlu ve Erdemir, 2005, s. 147-148).

Genel fiyat seviyesi muhasebesinin benimsenmesinin finansal raporlama ve karar alma açısından geniş kapsamlı sonuçları vardır. Kullanıcılara enflasyona göre ayarlanmış finansal bilgiler sağlayarak, bu model finansal tabloların karşılaştırılabilirliğini ve anlaşılabilirliğini artırır (Yurdakul, 2005, s. 102-104). Ek olarak, genel fiyat seviyesi muhasebesi bir kuruluşun gerçek ekonomik performansını ve finansal konumunu değerlendirmeye yardımcı olur ve bu da daha bilgili yatırım ve yönetim kararlarına yol açabilir, şeklinde açıklanabilir.

Sonuç olarak, genel fiyat seviyesi muhasebesi, enflasyonun finansal raporlama üzerindeki etkisini azaltmada önemli bir araç olarak durmaktadır. Genel fiyat seviyesi muhasebesi gibi enflasyon ayarlama modellerini dâhil ederek,

işletmeler paydaşlara daha şeffaf ve güvenilir finansal bilgiler sunabilir. Küresel ekonomi enflasyonist baskılarla olumsuz yönde etkilenmeye devam ederken, genel fiyat seviyesi muhasebesini anlamak ve uygulamak, finansal tabloların doğruluğunu ve alakalılığını sağlamak için önemli olmaya devam etmektedir.

4.4.2. Cari Maliyet Muhasebesi

Günümüzün dinamik ve sürekli değişen iş ortamında, doğru maliyet muhasebesinin önemi yeterince vurgulanamaz. Enflasyon ayarlama modellerinden biri olan cari maliyet muhasebesi, işletmelerin maliyetlerini etkili bir şekilde yönetmeleri ve bilinçli finansal kararlar almaları için önemli bir araç olarak ortaya çıkmıştır.

Maliyet muhasebesi, işletmelerin giderlerini anlamalarına, karlılığı analiz etmelerine ve stratejik kararlar almalarına yardımcı olmakta önemli bir rol oynar. Zaman içinde mal ve hizmet fiyatlarındaki genel artış olan enflasyon, varlıkların ve yükümlülüklerin gerçek ekonomik değerini çarpıtarak maliyet muhasebesi uygulamalarını önemli ölçüde etkileyebilir. Cari maliyet muhasebesi, aynı zamanda ikame maliyet muhasebesi olarak da bilinir, finansal tabloları varlıkların ve yükümlülüklerin cari piyasa değerini yansıtacak şekilde ayarlayabilir (Yurdakul, 2005, s. 104-107).

Cari maliyet muhasebesinin temel avantajlarından biri, enflasyonist ortamlarda bir şirketin mali pozisyonunun daha doğru bir temsilini sağlama yeteneğidir. Varlıkların ve yükümlülüklerin tarihi maliyetini cari piyasa değerlerine göre ayarlayarak, işletmeler gerçek değerlerini daha iyi değerlendirebilir ve yatırımlar, fiyatlandırma stratejileri ve kaynak tahsisi konusunda bilinçli kararlar alabilir (Keleş, 2015, s. 37; Yurdakul, 2005, s. 104-107)

Ekonomik koşulların sürekli değiştiği günümüzün hızlı tempolu iş ortamında, mevcut maliyet muhasebesinin kullanımı giderek daha önemli hale gelmiştir. İşletmeler, enflasyona göre ayarlanmış değerleri finansal raporlamaya dâhil ederek finansal tablolarının şeffaflığını ve güvenilirliğini artırabilir, böylece paydaş güvenini artırabilir ve daha iyi karar almayı kolaylaştırabilirler. Ayrıca, cari maliyet muhasebesi, şirketlerin enflasyonun bilançoları üzerindeki etkisini azaltmasını sağlayarak daha doğru btleme, tahmin ve performans değerlendirmesine yol açar.

Bu model ayrıca şirketlerin mali durumlarının daha gerçekçi bir değerlendirmesini sağlayarak düzenleyici gerekliliklere ve muhasebe standartlarına uymalarına yardımcı olur.

Sonuç olarak, mevcut maliyet muhasebesi, enflasyonun karmaşık çıktılarında ve finansal raporlamalarının doğruluğunu sağlamak isteyen işletmeler için değerli bir araç görevi görmektedir. Şirketler, maliyet muhasebesi uygulamalarına enflasyona göre ayarlanmış değerleri dâhil ederek karar alma yeteneklerini geliştirebilir, finansal şeffaflığı iyileştirebilir ve sürekli değişen ekonomik manzaraya uyum sağlayabilirler. İşletmeler enflasyon ve piyasa oynaklığı zorluklarıyla karşılaşmaya devam ettikçe, mevcut maliyet muhasebesinin benimsenmesi küresel pazarda finansal istikrarı ve rekabet gücünü korumak için önemli olmaya devam edecektir.

4.4.3. Karma (Entegre) Model

Karma (entegre) model, ekonomik analizde enflasyonu ayarlamak için popüler bir yöntemdir. Bu model hem zaman serisinin hem de enflasyon ayarlamasına yönelik kesitsel yaklaşımların unsurlarını birleştirerek, paranın değerindeki değişiklikleri zaman içinde ölçmek için daha sağlam ve doğru bir yöntemle sonuçlanır (Korun ve Oktar, 2005, s. 33-36).

Karma model, enflasyonu tahmin etmek için fiyat endeksleri, döviz kurları ve faiz oranları gibi çeşitli veri kaynaklarını kullanır. Bu yaklaşım, paranın değerini etkileyebilecek hem yerel hem de uluslararası faktörleri hesaba kattığı için enflasyonun daha kapsamlı bir analizine olanak tanır (Yurdakul, 2005, s. 107-108).

Karma modelin önemli avantajlarından biri eksik verileri ele alma yeteneğidir. Bu, verilerin eksik veya güvenilir olabileceği ekonomik analizde özellikle önemlidir. Karma model, birden fazla veri kaynağını birleştirerek boşlukları doldurabilir ve zaman içinde enflasyonun daha önemli çıktılarını ortaya koyabilir ve bu paralelde değerlendirme imkânı sunabilir. Karma modelin bir diğer avantajı da enflasyondaki hem kısa vadeli hem de uzun vadeli değişiklikleri yakalama yeteneğidir. Bu, enflasyon eğilimlerinin daha ayrıntılı bir analizine olanak tanıyan farklı zaman ufukları ve ağırlıklandırma yöntemlerinin kullanımıyla elde edilir. Avantajlarına rağmen, karma modelin sınırlamaları da yok değildir. Zorluklardan biri, bazı durumlarda elde edilmesi zor olabilen doğru ve güvenilir veri kaynaklarına

duyulan ihtiyaçtır. Ayrıca, karma modelin uygulanması diğer enflasyon ayarlama modellerinden daha karmaşık ve zaman alıcı olabilir.

Genel olarak, karma (entegre) model ekonomik analizde enflasyonu ölçmek için önemli bir araçtır. Birden fazla veri kaynağını birleştirme ve enflasyondaki hem kısa hem de uzun vadeli değişiklikleri yakalama yeteneği, onu birçok ekonomist ve politika yapıcı için tercih edilen bir yöntem haline getirir, şeklinde açıklanabilir.

4.5. Vergi Usul Kanununda Enflasyon Etkisini Azaltmaya Yönelik Vergi Düzenlemelerinin Anayasal Vergilendirme İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi

Vergilerin kanuniliği ilkesi, vergilerin yasal bir temel olmadan alınamayacağını belirtir. Bu ilkeye göre, bir vergi ancak bir yasa ile konulabilir. Ancak, bu düzenlemelerde yapılan değişikliklerin sıklığı, yasallık ilkesine aykırı olan belirsizliğe yol açmaktadır (Afşar, 2019, s. 90-91).

Eşitlik ilkesi, eşit ödeme yeteneğine sahip olanlara eşit vergi yükü yüklemeyi ifade eder. Enflasyon ayarlaması, enflasyon nedeniyle satın alma gücünün aşınmasını önlemeyi ve eşitliği sağlamayı amaçlar ancak, ayarlama ile ilişkin istisnalar ve muafiyetler ve farklı vergi türleri için farklı ayarlama oranları eşitliği etkilemektedir (Tekbaş, 2010, s. 123-191).

Sosyal devlet ilkesi, vergi yasalarının sosyal adaleti ve ekonomik koşulları hesaba katmasını gerektirir. Enflasyon ayarlaması, vergi mükelleflerini enflasyondan koruyarak adaleti sağlamayı amaçlar. Ancak sabit ayarlama oranları, farklı gelir gruplarındaki vergi mükelleflerinin gerçek enflasyon deneyimlerini yansıtamaz. Bazı vergiler için ayarlama eksikliği de sosyal devlet ilkesiyle çelişir (Durmuş, 2018, s. 1-19).

Sonuç olarak, Türkiye'deki enflasyon ayarlaması mevzuatı anayasal ilkeleri desteklemeyi amaçlasa da uygulamada bu durumun yetersiz kaldığı söylenebilir çünkü hukuki belirsizlik, eşitsiz muamele ve farklı sosyal grupların ekonomik gerçeklerini yansıtmada başarısızlık gibi sorunlar vardır. Bu sorunları ele alan reformlar, mevzuatın vergilendirme ilkelerine uyumunu iyileştirmeye yardımcı olabilir. Bu kapsamda bu ilkeler çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı olarak incelenmektedir (Şenyüz, 2017, s. 1-11).

4.5.1. Vergilerin Kanuniliği İlkesi

Vergilerin kanuniliği ilkesi, demokratik tarih boyunca elde edilen önemli kazanımlardan biri olarak, bugün anayasal bir konuma sahiptir. Zamanla, kabul görmüş belgeler ve anayasalar aracılığıyla, vergilendirmede keyfilik ve adaletsizliğin önüne geçilmiştir. Bir verginin yasallığı için, kanun temelli olması zorunludur; yani herhangi bir vergi, yasal temele dayanmadan alınamaz. Modern anayasalarda bu ilke tam anlamıyla yerini bulmuşken, bu ilkenin uygulama düzeyindeki etkinliği ise başlı başına bir araştırma konusudur. Vergilerin kanuniliği ilkesi, devletin vergilendirme yetkisinin genel, soyut ve kişisel olmayan, vergiye dair temel unsurları içeren, yasama organı tarafından anayasal prosedürlere uygun olarak çıkarılan kanunlarla belirlenmesi anlamına gelir (Ayaz, 1996, s. 181).

Vergilerin kanuniliği ilkesi, vergilerin yalnızca yasayla konulabileceği ve vergi miktarının yasayla belirlenmesi gerektiği fikrini ifade eder. Bu ilke, vergi yasalarının açık, belirli ve öngörülebilir olmasını sağlar; bu, mükelleflerin yükümlülüklerini anlamaları ve vergi idarelerinin yasayı adil bir şekilde yönetmeleri ve uygulamaları için kritik öneme sahiptir (Eroğlu, 2013, s. 159; Erdem, 2023, s. 180-182).

Kanun koyucunun, vergilerin kanuniliği ilkesi çerçevesinde, sadece mali yükümlülüğün konusunu tanımlamakla kalmaması; matrah, oran, tahsilat yöntemleri gibi diğer önemli unsurların tüzük ya da benzeri yasal metinlerle düzenlenmesi de gerekir. Örneğin Türkiye'de, tek partinin hâkim olduğu dönemlerde, meclis çoğunluğunun da desteğiyle vergi kanunları, neredeyse bir genelge hızında kabul edilmektedir. Bu, verginin kanuniliği ilkesinin beklenen hukuksal güvenceleri sağlamasından uzak bir durumdur. Bu ilkenin değerini koruması, Anayasa Mahkemesi gibi yargı organlarının etkin çalışmasıyla ve Hazine ve Maliye Bakanlığı tebliğlerine uygunluğunun sağlanmasıyla mümkündür. Hukuk devletinde kanuniliğin üstün bir konuma sahip olması, devletin bireylerin temel hak ve özgürlüklerine keyfi müdahalelerini de önler (Karakoç, 2013, s. 1259-1308).

Demokratik bir toplumda, ekonomik değişimlere hızlı yanıt verebilmek için vergilendirme yetkisinin yürütme organına devredilmesi gerekebilir; ancak, bu yetki devrinin Anayasa tarafından belirlenen sınırlar ve şartlar dahilinde olması şarttır (Kumrulu, 1981, s. 147-162). Kanuniliğe aykırı bu tür bir devir, yasama ve yürütme

arasında dengesizlik yaratır ve keyfi uygulamalara zemin hazırlayabilir. Bu nedenle, hukuk devletinde, kanuniliğin sadece mevzuatta yer alması değil, aynı zamanda uygulamada da gözetilmesi esastır. Çünkü önemli olan, sadece vergi kanunlarının var olması değil, bu kanunların doğru ve adil bir şekilde uygulanmasıdır. Bu şekilde, tarihi süreç içinde verilen mücadelelerle elde edilen hakların sadece kâğıt üzerinde kalmadığından emin olunur (Gökbunar, 1998, s. 1-23).

Vergilerin kanuniliği, birçok farklı parametre ile ilişkilendirilebilir. Bu parametrelerin başında Eğilmez (2011)'e göre, gelir dağılımı adaletsizliğinin çözümüne yönelik hukuki zeminin sağlanmasıdır. Verginin kanuniliği, gelir dağılımını dolaylı ya da dolaysız olarak etkileyebilir ve vergiler arasındaki çarpıklığı giderebilir. Bunun için özellikle kayıt dışılığın ortadan kaldırılması gerekir. Vergi dışı kalarak rekabeti bozan kişi ya da kurumların keyfi durumlarını ortadan kaldırmak için yapısal reformların yapılması ve bu sürecin özellikle kamunun gözetiminde profesyonel yöneticilerce takip edilmesi son derece önemlidir. Bu durum, enflasyonist baskı, hane halkı gelirlerinde gerileme, ekonomik bozulma ve birçok kötü ekonomik ve sosyal senaryoların önüne geçebilir (Eğilmez, 2011).

Enflasyonun etkisini azaltmayı amaçlayan vergi düzenlemelerini değerlendirirken, bunların vergilerin kanuniliği ilkesiyle uyumlu olduğundan emin olmak önemlidir. Örneğin, düzenlemeler açıkça tanımlanmış ve spesifik olmalı ve vergileri hesaplamak için kullanılan yöntemler şeffaf ve öngörülebilir olmalıdır. Ayrıca, düzenlemeler vergi mükelleflerine hükümetin mali hedeflerine ulaşmak için gerekenin ötesinde haksız bir yük yüklememelidir. Bu, özellikle enflasyon durumunda önemlidir, çünkü vergilerin ekonomideki değişiklikleri yansıtacak şekilde ayarlanması gerekebilir (Eroğlu, 2013, s. 159; Erdem, 2023, s. 180-182).

Sonuç olarak, enflasyonun etkisini azaltmayı amaçlayan vergi düzenlemelerini değerlendirirken, anayasal vergilendirme ilkelerini, özellikle vergilerin kanuniliği ilkesini dikkate almak esastır. Vergi yasalarının açık, belirli ve öngörülebilir olmasını ve mükelleflere haksız yere yük getirmemesini sağlayarak, Türkiye ekonomik büyümesini ve kalkınmasını destekleyen adil ve etkili bir vergi sistemini sürdürebilir.

4.5.2. Eşitlik İlkesi

Türkiye'de, vergi düzenlemeleri, enflasyonun mükellefler üzerindeki etkisini azaltmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu düzenlemeleri anayasal vergilendirme ilkeleri merceğinden incelerken, dikkate alınması gereken temel bir husus eşitlik ilkesidir (Altay, 2021, s. 303-304; Özcan ve İlkesi, 2019, s. 187-188).

Vergilendirme ilkeleri, 18. yüzyıldan bu yana genellik ve eşitlik kavramlarına dayanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 73. maddesinin ilk fıkrası, her bireyin mali kapasitesine göre kamu giderlerine katkıda bulunmasını zorunlu kılar. Aynı zamanda, Anayasa'nın 10. maddesinin birinci fıkrası her türlü dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi veya felsefi inanç, din ve mezhep farklılıklarını gözetmeksizin yasalar karşısında herkesi eşit olarak kabul eder. Bu iki madde arasındaki kesişim, vergilendirme sürecinde eşitlik ilkesinin temelini oluşturur. Anılan 73. madde ile 10. madde, devlet organlarının ve idari makamların, tüm işlemlerinde eşitlik ilkesine uygun davranmalarını sağlayan hükümleri içermektedir (Yavaşlar, 2010, s.257-267).

Bu hükümlerden çıkarılan temel sonuç, ekonomik olmayan sebeplerle vatandaşlar arasında ayrımcılık yapılarak vergilendirme işlemlerinin gerçekleştirilmesinin yasak olmasıdır. Bu noktada, vergilendirme adaletini sağlamak için yatay ve dikey adalet kavramları devreye girer. Yatay adalet, benzer durumda olan bireylerin benzer şekilde vergilendirilmesini gerektirirken; dikey adalet, farklı durumda olan bireylere, durumlarının gerektirdiği ölçüde farklı muamele yapılmasını öngörür. Adalet ilkeleri, herkese eşit muamele yapılmadığı, ancak uygun farklılıkların bulunması durumunda farklı muamelelere izin verildiği anlamına gelen biçimsel eşitlik anlayışına dayanır. Anayasamızın 10. maddesi ile belirlenen normatif çerçeve, uygulama sırasında kişilerin özelliklerini, ihtiyaçlarını ve isteklerini dikkate alarak, eşit veya farklı muamele biçimlerinin belirlenmesine olanak tanır. Bu çerçevede, farklı muamele yapılmasını gerektiren durumlar, keyfi olmamak koşuluyla ve iyi nedenlere dayandırılarak değerlendirilmelidir (Durmuş, 2018, s. 207; Öden, 2003, s. 25-41; Öncel vd., 2020, s. 149).

Türkiye'de, vergi düzenlemeleri, enflasyonun mükellefler üzerindeki etkisini azaltmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu düzenlemeleri anayasal vergilendirme ilkeleri merceğinden incelerken, dikkate alınması gereken temel bir husus eşitlik ilkesidir (Altay, 2021, s. 303-304; Özcan ve İlkesi, 2019, s. 187-188).

Enflasyonun etkilerini azaltmayı amaçlayan vergi düzenlemelerini değerlendirirken, bunların eşitlik ilkesini destekleyip desteklemediğini değerlendirmek esastır. Bu, vergi yükünün mükellefler arasında eşit olarak dağıtılıp dağıtılmadığını ve belirli gruplara herhangi bir ayrıcalıklı muamele yapılıp yapılmadığını analiz etmeyi gerektirir. Ayrıca, değerlendirme enflasyonun farklı gelir dilimleri üzerindeki etkisini ve vergi düzenlemelerinin ortaya çıkabilecek eşitsizlikleri nasıl ele aldığını da dikkate almalıdır. Vergi sisteminin ilerici kalmasını ve düşük gelirli bireylere gereksiz yere yük bindirmemesini sağlamak, vergilendirmede eşitlik ilkesini desteklemek için esastır (Altay, 2021, s. 303-304; Özcan ve İlkesi, 2019, s. 187-188). Bununla birlikte vergi adaletsizliğini, eşitsizliğini gidermek adına toplumun her kesimine aynı oranda vergi yüklemekten ziyade, gelir dilimine yönelik vergi oranı belirlemek daha doğru bir yaklaşım olabilir. Bu da özellikle asgari ücretlilere yönelik bir vergi adaleti ve eşitliği sağlama noktasında sürece dahil edilebilir (Eğilmez, 2019).

Sonuç olarak, Türkiye'de enflasyonun etkilerini azaltmayı amaçlayan vergi düzenlemelerini incelerken, bunların anayasal vergilendirme ilkeleriyle, özellikle eşitlik ilkesiyle uyumlu olup olmadığını değerlendirmek zorunludur. Bu ilkeyi koruyarak, vergi sistemi tüm mükellefler için adaleti, şeffaflığı ve eşitliği sağlayabilir.

4.5.3. Sosyal Devlet İlkesi

Türkiye'de, enflasyonun etkilerinin azaltılmasını hedefleyen vergi düzenlemeleri, özellikle "sosyal devlet ilkesi" ile uyum içinde olmak üzere anayasal vergileme ilkeleri açısından kritik bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Bu değerlendirme, verginin sosyal refah sistemi çerçevesinde sosyal adaleti ve ekonomik istikrarı teşvik etme aracı olarak özünü ortaya koymaktadır.

Anayasal vergilendirme ilkeleri, vergi düzenlemelerinin temelini oluşturur ve bunların yalnızca yasal olarak sağlam değil aynı zamanda etik olarak da haklı olmasını sağlar. Enflasyonun etkileriyle mücadele söz konusu olduğunda, vatandaşların ekonomik refahını korumak için dinamik ve duyarlı bir vergi sistemi esastır. Bu, devlet için gelir yaratma ile vergi mükelleflerinin enflasyonun aşındırıcı etkilerinden korunması arasında bir denge gerektirir.

Anayasal metinlerde tanımı sıkça yer alan fakat herkes tarafından üzerinde uzlaşıya varılmış net bir tanımı olmayan sosyal devlet ilkesi, devletin amaç ve görevleri bağlamında değerlendirildiğinde daha iyi anlaşılır. Sosyal devlet anlayışı, toplumsal adalet, refah ve güvenliği sağlama hedeflerini benimser. Bu hedefler doğrultusunda, devlet, ekonomik olarak zayıf kesimleri korumak ve onları sosyal güvenlikle donatmakla yükümlüdür. Aynı zamanda ekonomik gelişimi teşvik etme görevi de üstlenmiştir (Karakoç, 1996, s. 308).

Sosyal adalet, toplumdaki zenginliğin adil bir şekilde dağıtılmasını ifade ederken; sosyal refah, milli gelirin artırılması ve dengeli bir şekilde dağıtılmasını; sosyal güvenlik ise bireylerin geleceğe dair güven içinde olmalarını kapsar. Sosyal devlet, bu amaçlara ulaşmak için devlete belirli pozitif yükümlülükler getirmiştir. Örneğin, ekonomik müdahalelerle gelir ve servet dağılımını düzenlemeye çalışır ve kalkınmayı planlı bir şekilde yönlendirir. Bu, sosyal devlet ilkesinin devletin ekonomiye müdahalesinin temelini oluşturur. Ancak, bu müdahaleler ekonomik dengeleri bozabilir ve sosyal sorunlara yol açabilir. Bu durumda sosyal devlet, elde edilen sosyal haklarla birlikte bireylerden bazı yükümlülüklerin yerine getirilmesini ve kanunlara uygun davranışlar sergilemelerini bekler. Özellikle anayasanın dördüncü bölümünde yer alan ve daha çok ekonomik ve sosyal nitelikteki vergi ödevi gibi yükümlülükler, devletin sosyal niteliğini pekiştirir. Sosyal gerekçelerle vergilerin düzenleyici olarak kullanılması, genellikle vergilendirme ilkelerinden biri olan eşitlik ilkesinin ihlaline yol açabilir (Saban, 1992, s. 122; Karakoç ve Sonsuzoğlu, 2000, s. 220; Balta, 1972, s. 113).

Devletin ekonomiye müdahalesi, özellikle 1930'larla birlikte Keynesyen ekonomik anlayışın yaygınlaşmasıyla başlamıştır. Bu dönemde, Amerikan Yüksek Mahkemesi ile Başkan Roosevelt arasında yaşanan çekişmeler, devletin müdahaleci rolü üzerinde yoğunlaşmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında sosyal devlet anlayışının daha belirgin hale geldiği ve 1961 Anayasası ile Türkiye'de de bu ilkenin benimsendiği görülmektedir. Bu anayasa ile sosyal ve iktisadi haklar açıkça tanımlanmıştır (Göze, 1981, s. 9-11).

Sosyal devlet, sosyal adaleti ve gelir ile servetin yeniden dağıtımını teşvik ederken, aynı zamanda planlı kalkınmayı hedefler. Ancak, gelişmekte olan ülkelerde bu iki hedef çoğu zaman çelişkilidir ve vergilendirme politikaları bu çelişkilerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu politikalar, gelir dağılımı sorunlarını çözme

yerine, bazen adaletsizlikleri daha da derinleştirebilir. Vergi muafiyetleri ve istisnalarının sosyal amaçlarla kullanılmaması, bu adaletsizliğin en belirgin örneklerinden biridir. Hukuk devleti ve sosyal devlet arasındaki farklar, sosyal devlet ilkesinin hukuki olarak ne kadar bağlayıcı olduğu sorununun gündeme getirir. Bu, sosyal devletin uygulanabilirliği ve etkinliği üzerine devam eden tartışmaların merkezindedir (Aliefendioğlu, 1981, s. 70).

Türkiye'deki Vergi Sistemi içerisinde geçmişten günümüze kadar uygulanan ve sosyal devlet anlayışı ile uyumlu olmayan bazı uygulamalar bulunmaktadır. Özellikle "aile reisi beyanı" gibi düzenlemeler, bu duruma örnek gösterilebilir. Bu uygulama altında, aile reisi hem kendisinin hem de eşi ve çocuklarının gelirlerini tek bir beyanname üzerinden bildirmekte, bu durum da ailenin toplam gelirinin yüksek vergi dilimlerine girmesine ve dolayısıyla daha fazla vergi ödemek zorunda kalmasına neden olmaktadır. Anayasanın 41. maddesi altında ailenin korunması gereği ve "ödeme gücü ilkesi" ile "eşitlik ilkesi" gibi temel vergilendirme prensipleri ile çelişen bu uygulama, 1998 yılında 4369 Sayılı Kanun ile kaldırılmıştır. Ancak, 1961 Anayasası'na göre Anayasa Mahkemesine taşınması mümkün olmadığı için, bu düzenlemenin anayasaya aykırılığı resmi olarak belirlenememiştir (Zafer, 1975, s. 728; Erdoğan, 1999, s. 101).

Bir diğer tartışmalı uygulama ise "hayat standardı esasıdır". Bu yöntem, bazı mükelleflerin mesleklerini bırakmalarına neden olarak, Anayasanın çalışma özgürlüğü ilkesini ihlal etmektedir. Aynı zamanda, "eşitlik ilkesi" ve "mali güce göre vergilendirme ilkesi" gibi temel vergilendirme prensiplerini de ihlal etmektedir (Tosuner, 1998; s. 135).

Vergi hukukunda sosyal devlet ilkesinin yansıması, vergilerin toplanmasında olduğu kadar, toplanan vergi gelirlerinin harcanmasında da sosyal devlete uygun şekilde zayıf kesimleri destekleyici harcamaların yapılmasını gerektirir. Bu bağlamda, vergilerin kamu giderlerine karşılık gelmesi ilkesi, sosyal hukuk devleti anlayışıyla uyumlu kamu harcamalarının belirlenmesi ve finanse edilmesini sağlar. Anayasalarda "sosyal hukuk devleti" ifadesi, vergilerin kamu faaliyetlerinin finansmanı için başvuru olan temel araç olduğunu gösterir; bu da vergilendirmenin, sosyal hukuk devletin bir parçası olduğunu ortaya koyar (Arıkan, 1994, s. 209).

Türkiye'de, enflasyonun etkilerinin azaltılmasını hedefleyen vergi düzenlemeleri, özellikle "sosyal devlet ilkesi" ile uyum içinde olmak üzere Anayasal vergileme ilkeleri açısından kritik bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Bu değerlendirme, verginin sosyal refah sistemi çerçevesinde sosyal adaleti ve ekonomik istikrarı teşvik etme aracı olarak özünü ortaya koymaktadır. Anayasal vergilendirme ilkeleri, vergi düzenlemelerinin temelini oluşturur ve bunların yalnızca yasal olarak sağlam değil aynı zamanda etik olarak da haklı olmasını sağlar. Enflasyonun etkileriyle mücadele söz konusu olduğunda, vatandaşların ekonomik refahını korumak için dinamik ve duyarlı bir vergi sistemi esastır. Bu, devlet için gelir yaratma ile vergi mükelleflerinin enflasyonun aşındırıcı etkilerinden korunması arasında bir denge gerektirir. Türkiye'deki vergi düzenlemelerinin enflasyon azaltma ve anayasal vergilendirme ilkeleri, özellikle "sosyal devlet ilkesi" bağlamında değerlendirilmesi, hükümetin adil ve kapsayıcı bir toplum yaratma taahhüdünün bir yansıması olarak hizmet eder. Bu ilkeleri destekleyerek, vergi sistemi gelir yaratma ve sosyal refahı artırma ikili rolünü yerine getirebilir ve böylece ulusun genel refahına katkıda bulunabilir (Eğilmez, 2016; Albayrak ve Birinci, 2017, s. 71-72; Sağdıç, 2019, s. 171).

Özünde, Türkiye'deki vergi düzenlemelerinin enflasyon azaltma ve anayasal vergilendirme ilkeleri, özellikle "sosyal devlet ilkesi" bağlamında değerlendirilmesi, hükümetin adil ve kapsayıcı bir toplum yaratma taahhüdünün bir yansıması olarak hizmet eder. Bu ilkeleri destekleyerek, vergi sistemi gelir yaratma ve sosyal refahı artırma ikili rolünü yerine getirebilir ve böylece ulusun genel refahına katkıda bulunabilir.

4.6. Vergi Usul Kanununda Enflasyonun Etkisini Azaltmaya Yönelik Vergi Düzenlemelerinin Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Vergi düzenlemeleri bir ülkenin ekonomik durumunu şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Vergi düzenlemelerinin ele almayı amaçladığı temel bir husus, enflasyonun vergi prosedürleri üzerindeki etkisidir. Çalışmanın bu bölümünde, vergi prosedürleri hukukunda enflasyonun etkilerini azaltmayı amaçlayan vergi düzenlemelerinin sonuçları incelenmektedir.

Enflasyonu hedefleyen vergi düzenlemelerinin temel amaçlarından biri vergi mükellefi uyumluluğunu sağlamaktır. Enflasyon paranın değerini aşındırabilir ve vergi hesaplamalarında ve ödemelerinde tutarsızlıklara yol açabilir. Vergi makamları, vergi dilimlerini enflasyona göre ayarlama gibi önlemler getirerek vergi değerlendirmelerinde adaleti ve doğruluğu korumayı amaçlar. Çalışmalar, bu düzenlemelerin vergi mükellefi uyumluluk oranlarını iyileştirmeye yardımcı olduğunu ve böylece hükümet için gelir tahsilatını artırdığını göstermiştir.

Enflasyon, vergi gelirlerinde orantısızlığa yol açabilir ve hükümetlerin etkili bir şekilde planlama ve bütçeleme yapmasını zorlaştırabilir. Enflasyonu hesaba katan vergi düzenlemeleri, artan fiyatların vergiye tabi gelirler üzerindeki etkisini hesaba katarak vergi geliri akışlarını istikrara kavuşturmayı amaçlar. Çalışmalar, bu düzenlemelerin hükümetler için daha öngörülebilir ve istikrarlı bir gelir akışına katkıda bulunduğu ve daha iyi mali yönetim ve planlama sağladığı gözlemlenmiştir.

Vergi düzenlemeleri, enflasyon ve ekonomik büyüme arasındaki etkileşim karmaşık ancak kritik bir çalışma alanıdır. Enflasyonun vergi prosedürleri üzerindeki etkilerini azaltarak düzenlemeler ekonomik büyüme için daha elverişli bir ortam yaratabilir. Vergi yükümlülükleri enflasyonist baskıları yansıtacak şekilde ayarlandığında, işletmeler ve bireyler yatırımlarını ve harcamalarını daha iyi planlayabilirler. Değerlendirmeler, enflasyon hedefli vergi düzenlemelerinin uygulanması ile gelişmiş ekonomik büyüme beklentileri arasında ilişki olduğunu düşündürmektedir.

Vergi usul hukukunda enflasyonun etkilerini azaltmayı amaçlayan vergi düzenlemeleri olumlu sonuçlar gösterse de zorluklar devam etmektedir. Değişen enflasyon dinamiklerine yanıt olarak vergi politikalarının izlenmesi ve ayarlanması sürekli değerlendirme ve uyarlama gerektirir.

Sonuç olarak, vergi usul hukukunda enflasyonun etkilerini azaltmayı amaçlayan vergi düzenlemelerinin akademik değerlendirmesi, bunların mükellef uyumu, vergi geliri istikrarı ve ekonomik büyüme üzerindeki önemli etkilerini vurgulamaktadır. Bu düzenlemeler, enflasyonun getirdiği zorlukları ele alarak daha verimli ve adil bir vergi sistemine katkıda bulunmaktadır. Ancak düzenlemeler vergi sistemini enflasyondan tamamen izole etmede yetersiz kalmıştır. Vergi dilimleri endeksli olsa da alternatif asgari vergi ve belirli kesintilerin ve kredilerin aşamalı

olarak kaldırılması gibi vergi kanununun diğ er bölümleri endeksli değıildir. Düzenlemeler ayrıca sermaye kazançları ile enflasyon arasındaki kopukluğı da hesaba katmaz. Vergi mükellefleri hala hem gerçek kazançları hem de enflasyonu içeren nominal sermaye kazançları üzerinde vergi ödemek zorundadır. Bu durum, yatırımı ve tasarrufu caydırır, şeklinde ifade edilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu çalışma, enflasyonun etkisini azaltmaya yönelik Vergi Usul Kanununda yer alan düzenlemelerin değerlendirilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Bu kapsamda ulaşılan en temel yargı; Türkiye'deki yüksek ve kalıcı enflasyon oranları, vergi gelirlerinin gerçek değerini önemli ölçüde aşındırmış olduğu ve vergi idaresi için zorluklar yarattığı olarak ifade edilebilir. Bu değerlendirmenin temel bulguları ve sonuçları aşağıda özetlenmiştir:

Vergi Usul Kanunu'nda enflasyonun etkisini azaltmak için getirilen düzenlemeler, enflasyonun vergilendirme üzerindeki olumsuz sonuçlarını nötralize etmeyi amaçlamaktadır. Bu düzenlemeler yeniden değerlendirme uygulaması, stokların LIFO yöntemine göre değerlendirilmesi, sabit kıymet yenileme fonu, alacak ve borç senetlerinin reeskontu, hızlandırılmış amortisman uygulaması ve kur farkları istisnasıdır. Enflasyon düzeltmesi kavramı ve enflasyon düzeltmesinin gerekliliği açıklanmıştır. Genel fiyat düzeyi muhasebesi, cari maliyet muhasebesi ve karma model gibi enflasyon düzeltme modelleri belirtilmiştir.

Yeniden değerlendirme uygulaması, LIFO'ya göre hisse senetlerinin değerlendirilmesi, sabit kıymet yenileme fonu, alacak ve borçların yeniden iskonto edilmesi, hızlandırılmış amortisman uygulaması ve döviz kuru farkları istisnası, enflasyondan etkilenen dinamik ekonomik ortama uyum sağlamak için kullanılan kritik araçlardır. Bu düzenlemeler, dalgalanan ekonomik koşullar arasında vergi sisteminin bütünlüğünü ve etkinliğini korumada önemli bir rol oynar.

Enflasyon ayarlaması kavramı, enflasyonun finansal kayıtlar ve vergi yükümlülükleri üzerindeki aşındırıcı etkilerini hesaba katmak için mekanizmaların dâhil edilmesinin gerekliliğini vurgulayarak çalışmamızın temel bir yönü olarak ortaya çıkmıştır. Enflasyon ayarlamalarını anlamak ve uygulamak, vergi

değerlendirmelerinin ekonomik gerçekliği doğru bir şekilde yansıtmasını ve enflasyonist baskıların neden olduğu çarpıtmaları önlemesini sağlamak için esastır.

Enflasyonun vergi sistemine getirdiği zorlukları incelendiğinde; enflasyon ayarlamasının gerekliliği belirginleşmiştir. Zamanla paranın azalan değerini hesaba katacak yeterli ayarlamalar yapılmadığında, vergi değerlendirmelerinin güncelliğini yitirme ve adaletsiz olma riski vardır. Enflasyon ayarlamalarına olan zorunlu ihtiyacın farkına varılması, dinamik bir ekonomik ortamda vergi düzenlemelerinin bütünlüğünü ve geçerliliğini sürdürmenin önemini vurgulamaktadır.

Genel fiyat seviyesi muhasebesi, cari maliyet muhasebesi ve karma entegre modeller dahil olmak üzere çeşitli enflasyon ayarlama modellerini incelemek, finansal raporlama ve vergi hesaplamaları üzerindeki enflasyonist etkileri ele almak için mevcut farklı yaklaşımlara ilişkin çeşitli bilgiler sağlamıştır. Bu kapsamda her modelin çeşitli avantajlar ve zorluklar sunarak, vergi sisteminin ve ekonomik bağlamın özel gereksinimleriyle uyumlu uygun bir yaklaşım seçmenin önemini vurguladığı ortadadır.

Vergi Usul Kanunu'nda yapılan düzenlemeler verginin yasallığı, eşitlik ve sosyal devlet ilkeleri açısından değerlendirilmiştir. Bu düzenlemelerin vergilendirme ilkelerine uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Bu düzenlemeler haksız vergilendirmeyi önlemeyi, mükellefi korumayı ve ekonomik istikrarı sağlamayı amaçlamaktadır.

Vergi Usul Kanunu'nda enflasyonun etkisini azaltmayı amaçlayan düzenlemelerin sonuçları değerlendirilmiştir. Bu düzenlemelerin sermayenin aşınmasını önlediği, mükellefin gerçek vergi borcunu ödemesini sağladığı ve paranın satın alma gücünü koruduğu görülmüştür.

Enflasyonun vergi prosedürleri üzerindeki etkisini azaltmayı amaçlayan vergi düzenlemelerinin sonuçlarını değerlendirirken, karışık ancak genel olarak olumlu bir sonuç gözlemledik. Bu düzenlemeler enflasyonun ortaya koyduğu zorlukların bazılarını ele almayı başarmış olsa da hızla değişen bir ekonomik ortamda etkinliklerini ve alakalarını artırmak için iyileştirme ve geliştirme alanları hala mevcuttur. Bu düzenlemelerin sürekli değerlendirilmesi ve uyarlanması, vergi sisteminin değişen ihtiyaçlarıyla sürekli etkinliklerini ve uyumlarını sağlamak için elzemdir.

Bu çalışmanın bulguları ele alındığında; çalışmamız Türk Vergi Hukuku bağlamında Vergi Usul Kanunu'ndaki düzenlemelerin enflasyon etkilerini azaltma kapasitesini değerlendirerek, bu düzenlemelerin etkinliğini ve yeterliliğini sorgulamaktadır. Araştırma, enflasyonun vergi sistemine olan etkilerini kapsamlı bir şekilde ele almakta ve vergi mükellefleri ile işletmeler üzerinde yarattığı mali yükleri derinlemesine incelemektedir. Enflasyon, mal ve hizmetlerin fiyatlarında sürekli bir artışa sebep olarak, mükelleflerin reel gelirlerini düşürmekte ve vergi yüklerini artırmaktadır. Bu süreç, özellikle işletmelerin amortisman gibi vergi indirimlerinden tam anlamıyla faydalanamamasına yol açmakta ve bu durum vergi matrahlarının erimesine sebep olmaktadır.

Çalışmamız, Vergi Usul Kanununda yer alan ve enflasyonun olumsuz etkilerini hafifletmek için tasarlanmış mevcut düzenlemelerin yeterliliğini ve etkinliğini sorgulamaktadır. Bu bağlamda, yeniden değerlendirme uygulamaları, stok değerlemeleri, sabit kıymet yenilemeleri, alacak ve borç reeskontları gibi uygulamalar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bulunan sonuçlar göstermektedir ki, bu düzenlemeler, teorik olarak enflasyonun vergi yükü üzerindeki etkilerini azaltmayı amaçlasa da pratikte yeterince etkili olamamaktadır. Özellikle, yüksek enflasyon oranlarının yaşandığı dönemlerde, bu düzenlemelerin maliyetleri düşürmede sınırlı kaldığı ve vergi adaletini sağlamada eksiklikler gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca, araştırma Vergi Usul Kanunu uygulamalarının enflasyon karşısında daha dirençli ve adil olabilmesi için daha kapsamlı ve esnek düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymuştur. Söz konusu paydaşların gelecekteki vergi düzenlemeleri ve enflasyonla mücadele stratejileri üzerine karar verirken bu bulguları dikkate alması gerekmektedir. Bu çalışma bu bağlamda, vergi kanunlarının sürekli olarak güncellenmesinin ve ekonomik gerçekliklerle uyumlu hale getirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Genel olarak, vergi düzenlemeleri enflasyondan bir miktar rahatlama sağlamayı başarmış ancak yeterli olmamıştır. Enflasyonun etkilerine tam olarak uyum sağlamak için vergi kanununun daha kapsamlı bir endekslenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Sermaye kazançlarının endekslenmesi veya sermaye kazançlarının gerçek bir temelde vergilendirilmesine izin verilmesi gibi daha fazla reform düzenlemelerin hedeflerini güçlendirecektir. Enflasyon devam ettikçe, vergi politikasının ekonomideki fiyat değişikliklerini ne kadar iyi hesaba kattığını yeniden

değerlendirmeye devam etmek önemli olacaktır. Eksik olsa da düzenlemeler enflasyonist bir ortamda vergi adaletini iyileştirmeye yönelik devam eden bir çabayı yansıtmaktadır, şeklinde açıklanabilir.

Vergi kanununun daha kapsamlı endekslenmesi terimi, enflasyon nedeniyle para biriminin satın alma gücündeki değişiklikleri hesaba katmak için vergi sisteminin çeşitli bileşenlerini ayarlamaya yönelik sistematik bir yaklaşımı ifade eder. Şu anda, birçok vergi hükmü enflasyona tam olarak endekslenmemiştir ve bu da ekonomistlerin zamanla "gerçek vergi artışları" olarak adlandırdıkları olguya yol açmaktadır. Politika yapıcılar, daha kapsamlı bir endeksleme sistemi uygulayarak, vergi dilimlerinin, kesintilerin, kredilerin ve vergi kanununun diğer unsurlarının enflasyonun etkisini yansıtacak şekilde otomatik olarak ayarlanmasını sağlayabilir. Bu yaklaşım, vergi adaletini ve ekonomik istikrarı teşvik etmede kritik olarak görülmektedir. Enflasyon için yeterli endeksleme olmadan, vergi mükellefleri kendilerini yalnızca nominal gelir büyümesi nedeniyle daha yüksek vergi dilimlerine itilmiş bulabilir. Dahası, vergi parametrelerini enflasyona göre ayarlamamak, kesintilerin ve kredilerin gerçek değerini aşındırabilir ve vergi mükellefleri için amaçlanan faydalarını azaltabilir. Ayrıca vergi kanununun daha kapsamlı endekslenmesi, ekonomik koşulların dinamik doğasını hesaba katan proaktif ve sistematik bir vergi politikası yaklaşımına duyulan ihtiyacın kabulünü temsil eder. Bu tür reformları uygulayarak, politika yapıcılar yalnızca enflasyondan daha fazla rahatlama sağlamakla kalmaz, aynı zamanda vergi sisteminin adil, verimli ve uzun vadeli ekonomik büyümeye elverişli kalmasını da sağlayabilir.

Sonuç olarak, enflasyonun etkisini azaltmak için Vergi Usul Kanunu'ndaki düzenlemelerin değerlendirilmesi, vergi sistemi içindeki enflasyonist baskıları yönetmenin karmaşıklıkları ve nüansları hakkında içgörüler sağlamıştır. Bu çalışmada tartışılan mekanizmaları, kavramları ve modelleri anlayarak, politika yapıcılar ve vergi otoriteleri enflasyonun getirdiği zorluklarla daha iyi başa çıkabilir ve vergi yönetiminde adalet, verimlilik ve şeffaflık ilkelerini koruyabilir. Bu araştırma, vergi hukuku ve ekonomik dinamiklerin kesiştiği nokta hakkındaki devam eden literatüre katkıda bulunarak, enflasyonun vergi prosedürleri üzerindeki etkisini azaltmak ve Türkiye'deki vergi sisteminin bütünlüğünü korumak için proaktif önlemlerin önemini vurgulamaktadır.

Çalışma kapsamında; Vergi Usul Kanununda enflasyon etkisini azaltmaya yönelik düzenlemelerin anayasal vergilendirme ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesi sonucunda şu çıktı ve yorumlar yapılabilir:

Vergilerin yasallığı ilkesi, vergilerin yalnızca yasayla konulabileceğini ve hükümetin vatandaşlarına keyfi olarak vergi koyamayacağını garanti eder. Türkiye'de bu ilke Anayasa'da yer alır ve genel olarak desteklenir. Ancak, vergi oranları ve dilimleri satın alma gücündeki aşınmayı hesaba katmak için düzenli olarak ayarlanmazsa enflasyonun etkileri bu ilkeyi zayıflatabilir. Yüksek enflasyon karşısında vergi dilimleri sabit kaldığında, bireyler satın alma güçlerinde gerçek bir artış olmadan kendilerini daha yüksek vergi dilimlerine itilmiş halde bulabilirler, bu da dilim kayması olarak bilinen bir olgudur. Bu, vergi mükelleflerinin gerçek gelirleri üzerinden etkili bir şekilde daha yüksek vergiler ödediği bir duruma yol açabilir, bu da artan vergi yükü açıkça yasalaştırılmadığı için yasallık ilkesinin ihlali olarak görülebilir. Bu sorunu ele almak için Hazine ve Maliye Bakanlığı, enflasyonu hesaba katmak için vergi dilimlerini ve oranlarını ayarlayan genelgeleri düzenli olarak yayınlamaktadır ancak bazıları, bu ayarlamaların genellikle yetersiz veya gecikmiş olduğunu ve bunun birçok vergi mükellefi için vergi yükünde fiili bir artışa yol açtığını savunmaktadır.

Eşitlik ilkesi, benzer ekonomik koşullardaki bireylerin benzer bir vergi yükü taşıması gerektiğini belirtir ancak enflasyon, nüfusun farklı kesimlerini orantısız bir şekilde etkileyerek bu ilkeyi bozabilir. Örneğin, emekliler veya devlet maaşı alanlar gibi sabit gelire sahip bireylerin gerçek satın alma güçleri enflasyon nedeniyle aşınabilirken, işletme sahipleri veya özel sektörde çalışanlar gibi gelirleri enflasyona göre daha kolay ayarlanabilen kişiler yaşam standartlarını daha iyi koruyabilirler. Vergi sistemi bu farklılıkları yeterince hesaba katmazsa, benzer gerçek gelire sahip bireylerin çok farklı vergi yükleriyle karşı karşıya kalmasına ve eşitlik ilkesinin ihlal edilmesine yol açabilir.

Türkiye Anayasası, sosyal adaletin teşviki, ekonomik olarak dezavantajlı olanların korunması ve servetin eşit dağıtımı gibi sosyal devletin ilkelerini güvence altına alır. Enflasyon, düşük gelirli bireyleri orantısız bir şekilde etkileyerek ve ekonomik eşitsizliği artırarak bu ilkeleri zayıflatabilir.

Yaşam maliyeti enflasyon nedeniyle arttıkça, daha düşük gelire sahip olanlar temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çekebilirken, zenginler etkiyi daha iyi emebilir. Vergi sistemi yeterli rahatlama veya ilerici vergi önlemleri sağlamazsa, daha az şanslı olanların ekonomik refahını daha da zorlayabilir ve sosyal devletin ilkelerine aykırı olabilir.

Yukarıda sıralanan nedenlerden hareketle; enflasyonun ortaya çıkardığı zorlukları gidermek ve vergilendirme ilkelerine uyumu sağlamak amacıyla Türkiye aşağıdaki önlemleri değerlendirebilir:

1. Vergi dilimleri ve oranlarında düzenli ve zamanında ayarlamalar: Hazine ve Maliye Bakanlığı, enflasyonu dikkate alarak vergi dilimlerini ve oranlarını proaktif bir şekilde ayarlamalı, böylece bireylerin gerçek vergi yüklerinde beklenmeyen bir artışla karşılaşmamaları sağlanmalıdır.

2. Düşük gelirli bireylere yönelik hedefli vergi indirimi: Hükümet, enflasyonun satın alma gücü üzerindeki orantısız etkisini azaltmak için özellikle düşük gelirli bireylere yönelik vergi kredileri, kesintileri veya muafiyetleri getirebilir veya artırabilir.

3. İlerici vergilendirme önlemleri: Daha yüksek gelirlerin daha yüksek oranlarda vergilendirildiği daha ilerici bir vergi sistemi, enflasyon yükünün daha adil bir şekilde yeniden dağıtılmasına ve sosyal devlet ilkelerinin teşvik edilmesine yardımcı olabilir.

4. Devlet yardımları ve maaşlarının endekslenmesi: Devlet yardımlarına veya maaşlarına bağlı olanların gerçek gelirlerini korumak için, bu ödemeler enflasyona endekslenabilir ve böylece satın alma güçlerinin zamanla aşınmaması sağlanabilir.

5. Kapsamlı vergi reformu: Uzun vadede, enflasyon gibi ekonomik gerçekler karşısında yapısal sorunların ele alınması ve yasallık, eşitlik ve sosyal devlet ilkeleriyle uyumlu hale getirilmesinin sağlanması için Türkiye'nin vergi sisteminin kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesi ve reform edilmesi gerekebilir.

Türkiye, enflasyonun getirdiği zorluklara karşı proaktif önlemler alarak ve vergilendirme ilkelerini gözeterek, tüm vatandaşlarının refahını destekleyen daha adil ve hakkaniyetli bir vergi sistemini teşvik edebilir.

Bu çalışmanın bulguları ele alındığında; çalışmamız Türk Vergi Hukuku bağlamında Vergi Usul Kanunu'ndaki düzenlemelerin enflasyon etkilerini azaltma kapasitesini değerlendirerek, bu düzenlemelerin etkinliğini ve yeterliliğini sorgulamaktadır. Araştırma, enflasyonun vergi sistemine olan etkilerini kapsamlı bir şekilde ele almakta ve vergi mükellefleri ile işletmeler üzerinde yarattığı mali yükleri derinlemesine incelemektedir. Enflasyon, mal ve hizmetlerin fiyatlarında sürekli bir artışa sebep olarak, mükelleflerin reel gelirlerini düşürmekte ve vergi yüklerini artırmaktadır. Bu süreç, özellikle işletmelerin amortisman gibi vergi indirimlerinden tam anlamıyla faydalanamamasına yol açmakta ve bu durum vergi matrahlarının erimesine sebep olmaktadır.

Çalışmamız, Vergi Usul Kanununda yer alan ve enflasyonun olumsuz etkilerini hafifletmek için tasarlanmış mevcut düzenlemelerin yeterliliğini ve etkinliğini sorgulamaktadır. Bu bağlamda, yeniden değerlendirme uygulamaları, stok değerlemeleri, sabit kıymet yenilemeleri, alacak ve borç reeskontları gibi uygulamalar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bulunan sonuçlar göstermektedir ki, bu düzenlemeler, teorik olarak enflasyonun vergi yükü üzerindeki etkilerini azaltmayı amaçlasa da pratikte yeterince etkili olamamaktadır. Özellikle, yüksek enflasyon oranlarının yaşandığı dönemlerde, bu düzenlemelerin maliyetleri düşürmede sınırlı kaldığı ve vergi adaletini sağlamada eksiklikler gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca, araştırma Vergi Usul Kanunu uygulamalarının enflasyon karşısında daha dirençli ve adil olabilmesi için daha kapsamlı ve esnek düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymuştur. Söz konusu paydaşların gelecekteki vergi düzenlemeleri ve enflasyonla mücadele stratejileri üzerine karar verirken bu bulguları dikkate alması gerekmektedir. Bu çalışma bu bağlamda, vergi kanunlarının sürekli olarak güncellenmesinin ve ekonomik gerçekliklerle uyumlu hale getirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

5.2. Öneriler

Enflasyonun etkisini azaltmak için Vergi Usul Kanunu'ndaki düzenlemelerin değerlendirilmesi, vergi sistemi içindeki enflasyonist baskıları yönetmenin karmaşıklıkları ve nüansları hakkında değerli çıktılar sunabilir. Bu çalışmada tartışılan mekanizmaları, kavramları ve modelleri anlayarak, politika yapıcılar ve

vergi otoriteleri enflasyonun getirdiği zorluklarla daha iyi başa çıkabilir ve vergi yönetiminde adalet, verimlilik ve şeffaflık ilkelerini koruyabilir. Bu araştırma, vergi hukuku ve ekonomik dinamiklerin kesiştiği nokta hakkındaki devam eden literatüre katkıda bulunarak, enflasyonun vergi prosedürleri üzerindeki etkisini azaltmak ve Türkiye'deki vergi sisteminin bütünlüğünü korumak için proaktif önlemlerin önemini vurgulamaktadır. İlgili kısımlar ve özellikle enflasyonun kısa ve uzun vadeli etkisinin Vergi Usul Kanunundaki düzenlemeler ile doğrudan ya da dolaylı ilişkisi göz önünde bulundurularak, gelecekteki çalışmalarda nicel analiz yöntemleri kullanılarak bu ilişkinin yönü ele alınabilir. Öyle ki sürece, bu noktada doğrudan taraf olan kamu kurum ve kuruluşlardaki beyaz yakalılar da dâhil edilerek, söz gelimi, mülakat ve görüşmeler yapılmak sureti ile daha derin analizler yapılabilir.

Bu bağlamda;

Enflasyon oranlarına daha hızlı ve dinamik bir şekilde uyum sağlayacak şekilde yeniden değerlendirme oranlarının yıllık olarak güncellenmesi önerilmektedir. Bu sayede, mükelleflerin varlıkları ve yükümlölükleri gerçek değerlerine daha yakın bir şekilde muhasebeleştirilebilir.

Sermaye kazançlarının gerçek değerler üzerinden vergilendirilmesini sağlamak amacıyla, bu kazançların enflasyon oranlarına göre yeniden ayarlanması önerilir. Bu, yatırımcıların enflasyon nedeniyle oluşan zararları karşılamalarına yardımcı olacaktır.

Amortisman oranlarının enflasyon etkilerini yansıtacak şekilde düzenlenmesi, işletmelerin maliyetlerinin daha gerçekçi bir şekilde raporlanmasına olanak tanıyacaktır. Bu, vergi matrahlarının daha adil hesaplanmasına katkıda bulunur.

Gelir vergisi dilimlerinin enflasyon oranlarına göre ayarlanması, bireylerin ve işletmelerin vergi yükünün adil bir şekilde dağıtılmasını sağlayacaktır. Böylece, enflasyonun mükellefler üzerindeki yükü hafifletilebilir.

Enflasyonun etkilerini azaltmaya yönelik vergi indirimleri ve istisnaların etkinliğinin düzenli olarak gözden geçirilmesi ve gerekirse yeniden yapılandırılması önerilir. Bu, vergi sisteminin esnekliğini ve mükelleflere sağladığı destekleri artıracaktır.

Vergi idaresi mekanizmalarının ve uygulama süreçlerinin modernize edilmesi, enflasyonla mücadelede daha etkin bir vergi toplama ve yönetim sistemi oluşturulmasına yardımcı olacaktır.

Bu çalışmanın bulgu ve sonuçlarına dayanarak, Türkiye'de enflasyonun vergi uygulamaları ve genel vergi sistemi üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılması ve yönetilmesi için bazı önerilerde bulunulabilir. Bu öneriler aşağıda sıralanmıştır:

Gelecekteki araştırmalar, vergi otoritelerinin enflasyonist baskılara yanıt olarak vergi oranlarını, eşikleri ve diğer parametreleri ayarlamak için kullandıkları belirli mekanizmalar ve teknikler üzerinde daha derinlemesine inceleme yapmalıdır. Bu, farklı endeksleme yöntemlerinin karşılaştırmalı analizlerini ve vergi gelirlerinin gerçek değerini korumadaki göreceli etkinliklerini içerebilir.

Araştırmacılar ayrıca, vergi mükellefi davranışlarındaki değişiklikler, kaynakların tahsisindeki bozulmalar ve gelir dağılımı ve adalet üzerindeki etkiler gibi enflasyon ayarlama önlemlerinin olası beklenmeyen sonuçlarını da araştırabilir.

Ekonomi, hukuk ve kamu politikasından gelen içgörülerini birleştiren disiplinler arası çalışmalar, enflasyon, vergi politikası ve daha geniş ekonomik ve sosyal hedefler arasındaki etkileşime dair daha bütünsel bir anlayış sağlayabilir.

Araştırmacılar, enflasyonun vergi gelirleri üzerindeki etkilerini ve çeşitli ayarlama mekanizmalarının etkinliğini ölçmek için ekonometrik analizler ve simülasyonlar gibi ampirik yöntemli araştırmalar yapabilir.

Vaka çalışmaları ve nitel analizler, vergi otoritelerinin ve vergi mükelleflerinin enflasyonist baskıları yönetmede karşılaştıkları pratik zorlukların yanı sıra enflasyon ayarlama önlemleriyle ilişkili idari ve uyum maliyetlerine ışık tutabilir.

Araştırmacılar, enflasyona yanıt olarak vergi parametrelerini ayarlama sürecini basitleştirme ve otomatikleştirmede teknolojinin ve dijitalleşmenin potansiyel rolünü araştırmalı, böylece verimliliği artırmalı ve idari yükleri azaltmalıdır.

Gelecekteki çalışmalar, enflasyonun gelir vergisi, katma değer vergisi (KDV) ve emlak vergileri gibi belirli vergi türleri üzerindeki etkisini araştırabilir ve her vergi kategorisi özelinde çözümler üretebilir.

Farklı enflasyon ve vergi sistemleri seviyelerine sahip farklı ülkeler veya bölgelerdeki karşılaştırmalı analizler, en iyi uygulamalar hakkında bilgiler sağlayabilir.

Araştırmacılar, daha kapsamlı politika önerilerini bilgilendirmek için enflasyon, vergi politikası ve ekonomik büyüme, istihdam ve gelir eşitsizliği gibi daha geniş ekonomik göstergeler arasındaki ilişkiyi inceleyebilir.

Politika yapıcılar, vergi gelirlerinin gerçek değerini korumak için vergi oranlarının, eşiklerin ve diğer parametrelerin düzenli olarak gözden geçirilmesi ve ayarlanması da dahil olmak üzere enflasyonun vergi sistemi üzerindeki etkisini yönetmek için kapsamlı ve proaktif bir yaklaşım benimsemeyi düşünebilir.

Vergi otoriteleri, vergi mükelleflerinin enflasyon ayarlama önlemlerinin arkasındaki mantığı ve vergi yükümlülükleri üzerindeki potansiyel etkilerini anlamalarını sağlamak için kamu eğitimi ve farkındalık kampanyalarına yatırım yapabilir.

Politika yapıcılar ve vergi otoriteleri, enflasyon ayarlama önlemlerinin etkinliği ve adaleti hakkında geri bildirim ve içgörü toplamak için vergi mükellefleri, endüstri dernekleri ve vergi uzmanları dahil olmak üzere paydaşlarla sürekli etkileşim halinde olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, D. ve Tugay, O. (2005). Enflasyon düzeltmesi ve uygulama düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 26, 81-94.
- Açık, S. (2006). Enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkilerini giderici bir tedbir olarak enflasyon muhasebesi ve Türkiye’deki yasal düzenlemeler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (2), 345-360.
- Afşar, N. (2019). *Türk vergi hukukunda uzlaşma kurumunun vergide eşitlik ilkesi yönünden değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Agbeyegbe, T. D., Stotsky, J. and Wolde Mariam, A. (2006). Trade liberalization, exchange rate changes, and tax revenue in Sub-Saharan Africa. *Journal of Asian Economics*, 17 (2), 261-284.
- Akbaş, M. E. (1998). *Türkiye iç borçlanmasının Avrupa, Almanya iç borçlanma politikalarıyla karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akçay, S. (2024). Türkiye’de yeniden yüksek enflasyon nedeniyle enflasyon muhasebesi süreci ve bir uygulama. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 104-123.
- Akdogan, N., Aktas, R. ve Unal, S. (2009). Effects of inflation accounting on financial ratios: an empirical analysis of non-financial firms listed on Istanbul stock exchange. *Iup Journal Of Accounting Research & Audit Practices*, 8 (2), 47.
- Akduğan, U. (2020). Enflasyon ve dolaylı vergiler arasındaki bağlantı: Türkiye örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2248-2262.
- Aktaş, R. (2015). Enflasyon muhasebesi uygulamasının KOBİ’ler ile SPK’ya tabi işletmelerin finansal tabloları üzerindeki etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 1-15.
- Aktaş, S. (2006). *Enflasyon muhasebesinin mali tablolara etkisi ve Türkiye’de yıllara sari inşaat işletmelerinde enflasyon düzeltmesi uygulaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyazı, H. ve Ekinci, A. (2009). Enflasyon hedeflemesi, büyüme ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. *Bankacılar Dergisi*, 68, 3-19.
- Albayrak, E.T. ve Birinci, M. (2017). Sosyal devlet modelleri: Sosyal demokrat model, İsveç-Norveç örneği. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 1 (1), 64-100.
- Ali, S.S., Mazeed, S.A. and Reddy, R.S. (2020). Impact of operating and non-operating expenses on profitability of air india and indigo. *A Comparative Study*, 7 (8), 45-69.
- Aliefendioğlu, Y. (1981). Türk anayasası açısından vergilemenin sınırları”, *Danıştay Dergisi*, Atatürk’ün Doğumunun 100. Yılı Özel Sayısı, Ankara, 1981, s. 70.
- Altay, Ö. (2021). Vergi hukukunda uzlaşmanın vergide eşitlik ilkesi bağlamında Anayasa’ya uygunluğu. *Anayasa Yargısı*, 38 (1), 285-316.

- Altınışık, İ. (2004). Enflasyonun şletmeler üzerindeki etkisi ve bu etkileri gidermeye yönelik yöntemler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 7 (1-2), 119-136.
- Anantharaman, D., Chuk, E. and Kamath, S. (2023). A demotion in disguise? the real effects of relocating pension smoothing from operating income to non-operating income. *The Real Effects Of Relocating Pension Smoothing From Operating Income To Non-Operating Income* (July 2, 2023). <https://ssrn.com/abstract=3789464> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3789464>. (Erişim tarihi: 11.11.2023).
- Arda, A. (2023). Enflasyon muhasebesi. *Parion Akademik Bakış Dergisi*, 2 (1), 23-32.
- Arıkan, Z. (1994). *Demokratik gelişim sürecinde vergilendirme yetkisinin kullanımı ve sınırları (Türkiye ünalizi)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, İ. ve Sevda, Y. (2008). Banka kredileri ve enflasyon arasındaki ilişki: Türkiye üzerine ekonometrik bir analiz (1983-2007). *Ekonometri ve İstatistik*, 7, 88-103.
- Arzova, S. B. ve şahin, B. ř. (2022). Yüksek enflasyonlu ekonomilerde finansal raporlama süreçleri ve enflasyon muhasebesinin finansal tablolara etkisi. *Mali Çözüm Dergisi*, 32 (170), 1-31.
- Asuquo, A. I., Fadenipo, A. A., Ogbeche, L. O. and Ahonkhai, O. E. (2017). Effect of inflation accounting on business income measurement of quoted manufacturing companies in nigeria. *Imperial Journal of Interdisciplinary Research*, 3 (1), 1886-1894.
- Ata, F. İ. (2023). Enflasyonun şletmelerin varlık ve finansal yapılarına etkisi: BİST 30 Analizi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 18 (72), 526-546.
- Ateş, L. (2021). Orta-uzun vadeli COVID-19 vergi politikaları: Bir envanter çalışması. *Vergi Dünyası*, 476, 6-26.
- Auerbach, A. J. and Feenberg, D. (2000). The significance of federal taxes as automatic stabilizers. *Journal of Economic Perspectives*, 14 (3), 37-56.
- Ayaz, G. (1996). Vergilerin yasallığı ilkesi ve anayasa mahkemesi kararları. *Vergi Dünyası Dergisi*, 181, 60-68.
- Aydemir, K. (1995). *Enflasyonun bilanço ile gelir tablosu kalemlerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.,
- Aydın, M., şiriner, İ ve Koç, ř.A. (2022). Enflasyonun şletmeler üzerindeki etkileri. *Global Agenda İn Social Sciences: Global Studies*, 9, 66-75.
- Aydın, Y. (2019). Türk bankacılık sektöründe karlılığı etkileyen faktörlerin panel veri analizi ile incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (1), 181-189.
- Bach, G.L. and Stephenson, J.B. (1974). Inflation and the redistribution of wealth. *The Review of Economics And Statistics*, 1, 1-13.
- Bal, O. (2019). Enflasyon ve stagflasyon olgularına yönelik çözüm politikaları ve Türkiye örneğı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8 (1), 472-489.

- Balasaki, C. (2018). *Critical exploration of the benefits of investing in the antique watch as collectibles by evaluating the financial performance of the watch collectibles' industry*. Specialization Thesis. Greece: International Hellenic University.
- Balta, B. (1972). *İdare hukuku. Genel konular*. Ankara AÜSBF Yayınları.
- Barda, S. (2012). Enflasyon ve vergi politikası. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 4, 199-226.
- Batini, N. and Laxton, D. (2006). *Under what conditions can inflation targeting be adopted? the experience of emerging markets*. Central Bank of Chile Working Papers No. 406.
- Bayer, Ç. (2018). Vergi ombudsmanlığı. *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1 (2), 101-136.
- Bayraklı, H.H. (1988). Vergi Usul Kanunu'na göre vergi suçlarında görünürde birleşme (Fikri içtima). *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 435-447.
- Bayraktar, M.E. (2011). *Türkiye ekonomisinde döviz kuru dalgalanmalarının boyutları, etkileri ve sonuçları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berber, M. ve Artan, S. (2004). *Enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği* (No. 2004/21). Discussion Paper.
- Berument, H. (2002). *Döviz kuru hareketleri ve enflasyon dinamiği: Türkiye örneği. Rapor örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilici, N. (2003). Enflasyonun mali tablolar üzerindeki etkilerini azaltmak için Türkiye'de uygulanan önlemler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1-2), 1-13.
- Birinci, Y. (1989). Enflasyon, para politikası ve stratejileri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 47 (1-4), 1-20.
- Bokava S.Y. and Abakumova J. G. (2017). Monetary and non-monetary determinants of inflation volatility. *Journal Belarusian Economic*, 1, 51–58.
- Boyd, J. H., Levine, R. and Smith, B. D. (2001). The impact of inflation on financial sector performance. *Journal of Monetary Economics*, 47 (2), 221-248.
- Budd, E. C. and Seiders, D. F. (1971). The impact of inflation on the distribution of income and wealth. *The American Economic Review*, 61 (2), 128-138.
- Cardoso, M., Ferreira, C., Leiva, J. M., Nuño, G., Ortiz, Á., Rodrigo, T. and Vazquez, S. (2022). The heterogeneous impact of inflation on households' balance sheets. *Red Nacional De Investigadores En Economia Working Paper*, 176, 1-18.
- Cavallo, A. and Rigobon, R. (2016). The billion prices project: Using online prices for measurement and research. *Journal of Economic Perspectives*, 30 (2), 151-178.
- Cengiz, V. ve Sürücü, H. (2021). Covid-19'un vergi gelirlerine etkisi: Türkiye örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8 (4), 366-380.

- Ceylan, A. ve Korkmaz, T. (2013). *İşletmelerde finansal yönetim* (13. baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Chamisa, E. (2007). The use and perceived usefulness Of IAS 29 restated financial statements by zimbabwean investment analysts. *South African Journal of Accounting Research*, 21 (1), 57-79.
- Chifurira, R., Mudhombo, I., Chikobvu, M. and Dubihlela, D. (2014). The impact of inflation on the automobile sales in south Africa. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5 (7), 200-207.
- Cinel, E. A. (2018). Türkiye'de enflasyon ve enflasyon hedeflemesi. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 85-98.
- Coşkun, A. (2015). *Sınai sektörde sermaye yapısını etkileyen faktörler: BİST sınai sektörü üzerine bir uygulama*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çadircı, B. D. ve Tekdere, M. (2023). Ekonomik belirsizliğinin vergi takozu üzerindeki etkisi: Seçilmiş OECD ülkeleri örneği. *İstanbul İktisat Dergisi*, 72 (2), 787-822.
- Çelik, A. (2003). *Fiyatlar seviyesindeki değişmelerin mali tablolara etkileri ve enflasyon muhasebesi: Enflasyon muhasebesi yöntemlerinden fiyatlar genel seviyesi modeli uygulaması*. Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Ankara: T.C. Merkez Bankası, İstatistik Genel Müdürlüğü.
- Çelik, D. (2021). *Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde enflasyonun gelir dağılımı üzerine etkisi: 1990-2017*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Çelik, D. ve Erkişi, K. (2022). Gelişmiş ülkelerde enflasyonun gelir dağılımı üzerine olan etkisinin panel veri analizi ile incelenmesi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 23 (2), 53-68.
- Çelik, K. (2011). *Makro iktisada giriş*. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Çıldır, M. (2002). *Enflasyonun gelir ve kurumlar vergisi yükümlülükleri üzerindeki etkileri ve bu etkileri gidermek için alınan önlemler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çürük, T. ve Doğan, Z. (2001). Muhasebe eğitiminin işletmelerin taleplerini karşılama düzeyi: Türkiye örneği. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 28 (3-4), 281-310
- Dalimunthe, I. P. ve Lestari, A. D. (2019). Effect of inflation and price index on equity assets. *Economics And Accounting Journal*, 2 (1), 42-51.
- Danziger, L. (2001). Output and welfare effects of inflation with costly price and quantity adjustments. *American Economic Review*, 91 (5), 1608-1620.
- Dayı, F. (2020). The effect of inflation on firm profitability: an application in retail sector of borsa Istanbul. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11 (26), 62-72.
- Deaconu, S. C. (2012). The net monetary statement and the net non-monetary statement assessment indicators for the financial position of the entity. *Annals of the University of Petroşani. Economics*, 12 (3), 49-56.

- Demir, E. ve Çetin, P. (2020). Türkiye’de dış borçların enflasyon üzerindeki etkilerine ilişkin bir inceleme. *Antalya Bilim Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 34-46.
- Demir, O. (2020). *Türkiye’de amortisman uygulamaları ve ekonomik etkileri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Demirel, E., Atakişi, A. ve Abacıoğlu, S. (2013). Bankacılık faaliyet oranlarının panel veri analizi: Türkiye’deki kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların durumu. *Muhasebe Ve Finansman Dergisi*, 59, 101-112.
- Diler, H. G. (2020). Türkiye’de ekonomik özgürlük endeksi ve enflasyonun kurumlar vergisi geliri üzerindeki etkisi. *Econder International Academic Journal*, 4 (2), 530-550.
- Dinç, E. ve Atabay, E. (2018). Türkiye’deki yasal düzenlemelere göre amortisman uygulamaları ve vergi etkisine yönelik değerlendirme. *Muhasebe, Finans ve Denetim Çalışmaları Dergisi*, 4 (2), 67-91.
- Dinç, Y. ve Kablan, A. (2020). Ticari bankalarda ve katılım bankacılığında reeskont ve muhasebeleştirme esasları: Türkiye Örneği. *İslam Ekonomisi Ve Finansı Dergisi*, 6 (1), 75-102.
- Doğan, B., Eroğlu, Ö. ve Değer, O. (2016). Enflasyon ve faiz oranı arasındaki nedensellik ilişkisi: Türkiye örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 405-425.
- Doğan, Ö. (2023). Enflasyon muhasebesi ile ilgili yasal düzenlemelerin finansal raporlama çerçeveleri kapsamında karşılaştırmalı değerlendirilmesi. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 190-209.
- Doğan, Z. ve Özulucan, A. (2017). Enflasyon düzeltmesinde kullanılan endekslerin bilanço ve mali analiz sonuçları üzerindeki etkisi. *Tarsus Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 49-68.
- Doğrusöz, A.B. (2007). Vergi usul kanununun “ceza hükümleri” başlıklı dördüncü bölümünün idari cezalar açısından değerlendirilmesi. *Vergi Konseyi Akademik Çalışmalar*, www.vergikonseyi.org.tr. (Erişim tarihi: 15.09.2024).
- Dokur, A.Ş. (2012). *Dönem sonu işlemlerinin kapsamı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Domínguez, B. and Gomis-Porqueras, P. (2023). Normalizing the central bank's balance sheet: Implications for inflation and debt dynamics. *Journal of Money, Credit and Banking*, 55 (4), 945-974.
- Doumbia, L. (2018). *Temel makroekonomik göstergeler ışığında ekonomik performans ölçümü: Ecowas ülkeleri örneği*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durmuş, N. K. (2018). Vergi hukukunda uzlaşma ve alternatif çözüm yolları. Ankara: Adalet Yayınları.
- Ege, U. (2011). *Enflasyon düzeltmesinin Türk vergi sistemindeki yerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Eğilmez, M. (2011). Türk vergi sistemi ve gelir dağılımının bozukluğu. <https://www.mahfiegilmez.com/2011/12/turk-vergi-sistemi-ve-gelir-daglmnn.html> (Erişim tarihi: 13.09.2024).
- Eğilmez, M. (2016). Ödediği vergiyi bilmeyen toplum. <https://www.mahfiegilmez.com/2016/07/odedigi-vergiyi-bilmeyen-toplum.html> (Erişim tarihi: 14.09.2024).
- Eğilmez, M. (Ocak 07, 2019). Vergi indirimleri ve asgari ücret artışının ekonomik etkileri. <https://www.mahfiegilmez.com/2019/01/vergi-indirimleri-ve-asgari-ucet.html>. (Erişim tarihi: 15.09.2024).
- Elitaş, C., Topal, Y. ve Demir, İ. C. (2005). enflasyon düzeltmesinin dönem kârı üzerindeki etkisi: İMKB’de bir uygulama. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 99-114.
- Emek, Ö. F. (2020). *Enflasyonun gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin panel veri analizi ile incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdem, A. (2023). Vergilerin kanuniliği ilkesi bağlamında cumhurbaşkanının vergi ile ilgili düzenleyici işlem yapma yetkisi üzerine bir inceleme. *Karatekin Hukuk Dergisi*, 1 (2), 93-128.
- Erdoğan, M. (1999). *Türkiye’de anayasalar ve siyaset* (2. baskı). Ankara: Liberte Yayınları.
- Erdoğan, S. Y. (2008). *Döviz kuru rejimleri ve Türkiye’de uygulanan döviz kuru rejimlerinin ekonomik büyümeye etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkam, S. (2008). Enflasyon ve enflasyon belirsizliği: Türkiye örneği. *Sosyo-Ekonomi*, 7 (7), 157-175.
- Erman, S. (2012). Vergi Usul Kanununda Yer Alan Ceza Hukuku Kaideleri. Maliye Araştırma Merkezi Konferansları (5).
- Eroğlu, M. (2021). *Küresel krizler ve Türk vergi sistemi*. İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları.
- Eroğlu, O. (2013). Vergi ceza hukuku açısından kanunilik ilkesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8 (3), 157-179.
- Eroğlu, S. (2002). *Enflasyon hedeflemesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Feldstein, M. (1999). Tax avoidance and the deadweight loss of the income tax. *Review of Economics and Statistics*, 81 (4), 674-680.
- Fielding, D. (2010). Non-monetary determinants of inflation volatility: evidence from nigeria. *Journal of African Economies*, 19 (1), 111-139.
- Genç Tüsün, M. (2021). *Maliye politikasının gelir dağılımına etkisi: OECD ülkeleri üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tekirdağ: Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gerçek, A. (2010). Vergi hukuku alanındaki takdir yetkisinin kullanılmasında idarenin ve memurun sorumluluğu. *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 29 (2), 23-50

- Gökbunar, A. (1998). Vergileme ilkeleri ve küreselleşme. Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 4, 1-23).
- Gökçe, A. (2018). Türkiye'de enflasyon ve vergi dilimleri üzerine bir inceleme. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 68 (2), 249-265.
- Gökten, S., Gökten, P. O. ve Mollaoğulları, B. F. (2023). Stoklar ve enflasyon muhasebesi uygulaması: BIST 30 imalat işletmeleri üzerine bir değerlendirme. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15 (1), 718-731.
- Göze, A. (1981). Sosyal devlet sistemi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.
- Gözler, T. ve Demir, A. (2015). Vergi uyumsuzlukları ve vergi yargılaması usulü. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (4), 28-41.
- Gül, E. ve Gürbüz, A.A. (2015). Enflasyon hedeflemesi ve Türkiye'de uygulanabilirliği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1 (14), 1-22.
- Gülhan, Ü. ve Uzunlar, E. (2011). Bankacılık sektöründe kârlılığı etkileyen faktörler: Türk bankacılık sektörüne yönelik bir uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1), 341-368.
- Gülmez, A. ve Altıntaş, N. (2015). Enflasyonun gelir dağılımına etkisi: Ekonometrik bir analiz. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (9), 1-15.
- Gülmez, A. ve Altıntaş, N. (2015). Türkiye'de ticari açıklık ve enflasyonun gelir dağılımına etkisi: Ekonometrik bir analiz. *Kafkas University Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 6 (9), 31-44.
- Gürbüz, S. (1997). Enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerindeki etkisi (Tanzi etkisi). *Hazine Dergisi*, 7, 5-39.
- Haberal, Z. (2021). Büyük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS), Küçük ve Mikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (KÜMİ FRS) taslak metni ile Vergi Usul Kanunu'nun değerlendirme hükümlerinin karşılaştırılması. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 20 (62), 329-344.
- Hacırüstemoğlu, R. (1992). Enflasyonun muhasebeye etkisi. *Marmara İletişim Dergisi*, 1 (1), 85-88.
- Hasanov, M. (2008). Enflasyon belirsizliğinin üretim üzerindeki etkileri: Türkiye örneği. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9 (2), 191-206.
- Illés, M. (2010). The effects of inflation on business profits and business assets. *European Integration Studies*, 8 (1), 35-45.
- İter, C. (2012). *Exploring the effects of inflation on financial statements through ratio analysis*. Available At Ssrn 2186707.
- İleri, H. ve Altınışik, İ. (2004). Enflasyon düzeltmesinin gerekliliği enflasyon muhasebesinin uygulanabilirliği ve muhasebeciler üzerinde yapılan bir araştırma: Karaman örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 7 (1-2), 39-52.

- İlter, C. (2019). Inflation and devaluation effects on financial statements: The case of Turkey in 2018. *Acta Oeconomica Pragensia*, 2, 49-61.
- İnceören, B. (2019). Vergi yükünün ekonomik büyüme üzerindeki etkileri: Türkiye örneği (2012-2018),. *Journal of Academic Value Studies*, 5 (4), 598-608.
- İnneci, A. ve Karabulut, Ş. (2018). Küreselleşme sürecinde Türkiye’de vergi politikaları ve vergi gelirlerinin bileşimindeki değişim. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (2), 271-291.
- İzmirli Ata, F. (2023). Enflasyonun işletmelerin varlık ve finansal yapılarına etkisi: BİST 30 analizi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 18 (72), 526-546.
- Jaggi, C., Khanna, A. and Nidhi, N. (2016). Effects of inflation and time value of money on an inventory system with deteriorating items and partially backlogged shortages. *International Journal of Industrial Engineering Computations*, 7 (2), 267-282.
- Kalubi, R.D.M. (2017). Impact of inflation on the analysis of fixed assets. *Международный Научно-Исследовательский Журнал*, 3-2 (57), 74-80.
- Kapçak, S. ve Özdemir, İ. (2023). Gelişmekte olan ülkelerde dış ticaret, işsizlik ve enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: Panel veri analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 24 (2), 243-254.
- Kara, H. (2017). Enflasyon düzeltmeleri ve Türk vergi sistemi üzerindeki etkileri. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23 (1), 321-340.
- Karaçor, Z. (2014). Rasyonel beklentiler kuramında enflasyon. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1 (3), 143-150.
- Karakaş, E. ve Sonsuzoğlu, E. (2000). Çeşitli ülkelerde anayasal ilkeler ve türk vergi sisteminin bu açıdan değerlendirilmesi. *Anayasal Mali Düzen, XIII. Türkiye Maliye Sempozyumu*, 14-16 Mayıs 1998, İstanbul.
- Karakoç, Y. (1996). *Türk Vergi Hukuku’nda vergi kanunlarının anayasaya uygunluğunun yargısal denetimi. Anayasa yargısı 13*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları.
- Karakoç, Y. (2013). Anayasal vergilendirme ilkeleri üzerine bir değerlendirme. *Prof. Dr. Polat Soyer’e Armağan*, 2 (Özel Sayı), 1259-1308.
- Karapınar, A. ve Ayanoğlu, Y. (2005). Enflasyon düzeltmesi uygulamasının meslek mensuplarına etkisi üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 16, 1-16.
- Karasioğlu, F. ve Erdemir, A. G. (2005). Enflasyon muhasebesi uygulamalarında temel işlemler üzerine bir çalışma. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2, 145-167.
- Karluk, R. (1973). Enflasyon kavramı ve sonuçları. *Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, 9 (1), 201-219.
- Kaygusuz, S. (2003). Enflasyon muhasebesi-yüksek enflasyon dönemlerinde mali tabloların düzeltilmesi. *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 5 (2), 1-12.

- Kaykusuz, M. (2001). Maliyet enflasyonu ve türkiye’de maliyet enflasyonunun nedenleri. http://www.ceterisparibus.Net/arsiv/m_kaykusuz2.doc, (Erişim tarihi: 31/12/2005).
- Keleş, D. (2015). TMS 29 yüksek enflasyonlu ekonomilerde finansal raporlama standardı çerçevesinde finansal tabloların düzeltilmesi ve finansal analiz sonuçları üzerine etkileri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (3), 31-52.
- Kılıç, F. (2018). Bireysel kredilerin enflasyon üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *Journal of Management and Economics Research*, 16 (1), 18-40.
- Kılıçaslan, H. ve Yavaş, S. (2017). Türkiye’de vergi yükünün değerlendirilmesi: OECD ülkeleri ile karşılaştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (2), 33-51.
- Kihangire, D. ve Mugenyi, A. (2005). *Is inflation always and everywhere a non-monetary phenomenon: Evidence from Uganda*. Bank of Uganda Staff Papers.
- Kiritoglu, C. (2006). *Enflasyon muhasebesi uygulaması ve Mersin ilindeki meslek mensupları üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçak, H., Kısakürek, M. M. ve Babacan, A. (2023). Enflasyon düzeltme işlemlerinin işletme performansına etkisi bist’te bir uygulama. *Third Sector Social Economic Review*, 58 (2), 1525-1546.
- Koçsoy, M. (1999). *Enflasyonun finansal tablolar ve maliyetler üzerindeki etkilerinin genel fiyat düzeyi muhasebesine göre düzeltilmesi ve bir uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korun, E. O. (2005). *Türk vergi hukukunda enflasyon düzeltmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köse, T. ve Ferhatoğlu, E. (2009). Gelir vergilerine ilişkin Türkiye Muhasebe Standardı TMS 12 kapsamında sabit kıymet yenileme fonu uygulamasının değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 29, 43-66.
- Kumrulu, A. (1981). Vergi hukukunun bir kısım anayasal temelleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 36, 147-162.
- Küçük, E. (2015). Sabit kıymet yenileme fonu uygulamasının finansal raporlama açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 11 (24), 155-180.
- Law, C. H. and Soon, S. V. (2020). The impact of inflation on income inequality: The role of institutional quality. *Applied Economics Letters*, 27 (21), 1735-1738.
- Mert, H., Duyar, G. ve Özçelik, D. (2019). Kur farklarının mali tablolar üzerindeki etkileri ve TMS 21 doğrultusunda halka açık şirketlerde örnek uygulamaları. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 6 (14), 43-57.
- Moessner, R. (2015). Effects of ECB balance sheet policy announcements on inflation expectations. *Applied Economics Letters*, 22 (6), 483-487.
- Mouzarine, A. and Berbri, M. A. (2018). Accounting measurement according with the financial accounting system under the economic inflation. *Revue Académique Des Études Sociales Et Humaines*, 19, 57-67.

- Mustapha, A. B. and Khalid, M. A. (2013). The effects of chronic inflation on resource allocation: Towards understanding non-neutrality of monetary inflation. *Money*, 4(20), 1-15.
- Naumoski, A., ve Juhasz, P. (2018). The impact of inflation and operating cycle on the corporate cash holdings in south-east europe. *Management: Journal of Sustainable Business and Management Solutions in Emerging Economies*, 24 (2), 35-46.
- Norby, W. C. (1979). Accounting for financial analysis: A conceptual framework for inflation accounting. *Financial Analysts Journal*, 16-77.
- Nugraha, N. M., Ramadhanti, A. A. and Amaliawati, L. (2021). Inflation, leverage, and company size and their effect on profitability. *Journal of Applied Accounting and Taxation*, 6 (1), 63-70.
- Okka, O. (2010). Enflasyonun sermaye bütçelemesi üzerine etkileri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4 (3-4), 25-62.
- Ongan, T. H. (2004). Enflasyon hedeflemesi ve Taylor kuralı: Türkiye örneği. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 45, 1-12.
- Orhan, A. (2007). *Para politikası stratejisi olarak enflasyon hedeflemesi ve Türkiye uygulaması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Orhaner, E., Biçer, E. B. ve İlman, E. (2016). TMS-2'ye göre sağlık işletmelerinde stokların değerlendirilmesi (Özel hastane örneği). *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (7), 87-106.
- Öden, M. (2003). Türk Anayasa hukukunda eşitlik ilkesi. Ankara: Yayınları.
- Öksüzler, O. ve İpek, E. (2011). Dünya petrol fiyatlarındaki değişimin büyüme ve enflasyon üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14), 15-34.
- Örten, R. (2011). *Türkiye muhasebe-finance raporlama standartları uygulama ve yorumları* (5. baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Öz, E. ve Çevikcan, F. (2010). Vergi kanunlarıyla getirilen düzenlemelerin muhasebe uygulamasına etkisi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 113-128.
- Özcan, B. (2020). Güncel istatistikler ışığında geçmişten günümüze Türkiye'de ücretliler üzerindeki vergi yükünün incelenmesi ve değerlendirilmesi. 1985-2018. *İş ve Hayat*, 6 (11), 119-141.
- Özcan, G. ve İlkesi, A. E. (2019). *Türkiye'de anayasal vergileme ilkelerinden eşitlik ilkesinin değerlendirilmesi*. Ankara: Asos Yayınevi.
- Özdemir, F. S. ve Varıcı, İ. (2015). TMS 19 çalışanlara sağlanan faydalar standardı kapsamında kıdem tazminatı müessesesi ve muhasebe kayıtları: ilk geçiş yönüyle örnek işletme uygulaması. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15 (29), 159-189.
- Özdemir, F.S. ve Arslan, S. (2007). Enflasyon muhasebesinde kullanılan yöntemlerin karşılaştırılmalı analizi. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 87-104.

- Özdoğan, O. N. (2002). *Enflasyonun temel mali tablolar üzerindeki etkileri, bu etkilerin önleyici yöntemler ve bir otel işletmesinde uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özel, A. (2003). *Türkiye’de enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerindeki etkisi:(1987-2002)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkara, M. (1989). *Enflasyonun işletmeler üzerindeki etkileri ve bu etkilerin vergisel açıdan incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özker, A. N. ve Biniş, M. (2009). Mali kurallar ve bir vergi anayasası yaklaşımı. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 11-37.
- Özolgun, H. (2019). Kooperatiflerde amortisman işlemleri. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(7), 1-8.
- Özulucan, A. (2002). Enflasyonun muhasebe verileri üzerindeki etkisinin giderilmesinde kullanılan otofinansman yöntemleri ve enflasyon muhasebesi üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57 (4), 127-152.
- Peker, H. (2011). Türkiye’de Enflasyon ve Enflasyon Hedeflemesi Uygulamasının Değerlendirilmesi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11 (22), 495-509.
- Prest, A. R. (1962). The sensitivity of the yield of personal income tax in the United Kingdom. *The Economic Journal*, 72 (286), 576-596.
- Reçber, N. (1996). Amortisman uygulamalarına yasal düzenlemelerle getirilen yenilikler. *Öneri Dergisi*, 1 (4), 121-125.
- Reyes, M.A. and Haniyah, G. G. (2020). Tax and accounting treatment on the revaluation of fixed assets (LAND) in Indonesia. *Journal of Applied Accounting and Finance*, 4 (2), 93-109.
- Riordan, D.A. and Riordan, M. P. (2009). Inflation and financial statement analysis in the international accounting classroom. *Journal of Teaching in International Business*, 20 (2), 174-187.
- Rüstem H. (1997). *Enflasyon muhasebesi uygulamaları (Türkiye Muhasebe Standardı-2: yüksek enflasyon dönemlerinde finansal raporlama)*. İstanbul: Ders Kitapları A.Ş. Tesisleri.
- Saban, N. (1992). Anayasa Hukuku açısından gelir vergisinde aile reisi beyanı. *Yaklaşım Dergisi*, 2 (14), 115-125.
- Sağdıç, E. N. (2019). Vergi gelirlerini belirleyen faktörlerin bölgesel analizi: Türkiye örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 60, 155-178.
- Sağlam, N. (2000). Maddi duran varlıklarda yeniden değerlendirme ve geçici vergi dönemlerinde uygulanması. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 105-127.
- Schnorpfel, P., Weber, M. and Hackethal, A. (2023). *Households' response to the wealth effects of inflation* (No. W31672). National Bureau Of Economic Research.

- Shamsadini, H., Bekhradi Nasab, V. and Mulla, J. R. (2022). The moderating effect of the inflation on the relationship between asset revaluation and the financial statements of companies listed on the tehran and bombay stock exchanges. *Iranian Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 6 (2), 53-68.
- Siami-Namini, S. and Hudson, D. (2019). Inflation and income inequality in developed and developing countries. *Journal of Economic Studies*, 46 (3), 611-632.
- Siegel, S. (1981). Accounting and inflation: an analysis and a proposal. *Ucla L. Rev.*, 29, 271-280.
- Suciu, G., Barsan-Pipu, N. and Puşcaşu, I. (2012). The impact of inflation on the results of economic entities. *Revista Economică*, 1 (1), 791-780.
- Süzen, H. ve Kayı, E. (2010). Enflasyon düzeltmesinden kalan bilanço kalemleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, 469-76.
- Şahan, B. (2018). *Enflasyon hedeflemesi stratejisinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası faiz politikasının etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şanlı, B. (2006). Enflasyon Hedeflemesi Uygulamaları ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 38-56
- Şen, O. ve Dinç, Y. (2022). Yeni stok değerlendirme yöntemi CIFO (En Ucuz Giren İlk Çıkar) vergi gelirlerinde artış yaratabilir. *Asya Studies*, 6 (20), 253-262.
- Şenyüz, D. (2017). Vergi ceza hukuku. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Taban, S. (2000). Enflasyon hedeflemesi türkiye için bir model olabilir mi? *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*, 175, 1-25.
- Tarakcı, C. C. (2019). *Türkiye'de yaşanan ekonomik krizler, mali etkileri ve kamusal tedbirler: 2001 ve 2008 krizleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tatlıyer, M. (2016). Enflasyon neden yükselir, nasıl düşer: Türkiye örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12 (30), 1-20.
- Tekbaş, A. (2010). Vergi kanunlarının tabi olduğu anayasal ilkeler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12, 149-125.
- Tekbaş, A. (2010). Vergi kanunlarının tabi olduğu anayasal ilkeler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12, 123-191.
- Tetik, N. (1997). Muhasebenin temel kavramları ve mali tablolar ilkelerinin yönetim muhasebesi açısından değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 147-160.
- Tosuner, M. (1998). Kurumlar Vergisinin hukuki yapısı ve özellik gösteren uygulamalar. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 1 (1), 1-25.
- Trihardianto, Y. K. and Hartanti, N. D. (2022). Effect of fee based income and inflation rate on profitability (Roa) on state-owned banks listed at indonesia stock exchange (Idx) For the 2016-2020 period. *East Asian Journal of Multidisciplinary Research*, 1 (3), 425-438.

- Tuğay, O. (2013). Maddi duran varlıklarda amortisman uygulamalarının TMS 16 ve vergi mevzuatı açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 167-187.
- Tunay, K. B. (2022). Türkiye’de para ikamesi süreci ve hiperenflasyonist dinamikler: Ekondergometrik bir analiz. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 40 (4), 861-883.
- Tunay, N. ve Tunay, K. B. (2023). Türkiye’de enflasyonun sigorta şirketlerinin performansına ve prim üretimlerine etkileri. *Ekonomi Politika Ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 8 (1), 59-82.
- Tunçsiper, B. ve Köroğlu, Ö. (2006). Enflasyonun otomotiv sektöründeki işletmeler üzerindeki etkisi: Balıkesir ili örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (15), 43-63.
- Turan, T. (2022). Makro-ekonomik değişkenlerin ve sermaye yapısının Türkiye’de banka kârlılığı üzerindeki etkileri: Dinamik panel analiz. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 40 (4), 884-902.
- Türk, M., ve Ertaş, F. C. (2018). Maliye politikası aracı olarak vergi teşviki ve hızlandırılmış amortisman yöntemi: Bir firma örneği. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 6 (2), 67-78.
- Uğurlu, E. ve Saraçoğlu, B. (2010). Türkiye’de enflasyon hedeflemesi ve enflasyonun öngörüsü. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 57-72.
- Ulusoy, A. ve Erdem, H. F. (2014). İç borçlanma ve enflasyon etkileşimi: Türkiye örneği. *Journal of Management And Economics Research*, 12 (22), 122-135.
- Uyar, B. (2009). “TMS 2–Stoklar” standardı üzerine genel bir değerlendirme. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 28, 131-144.
- Ünal, İ. B. ve Doğan, M. K. (2021). Türkiye’de enflasyonun gelir eşitsizliğine etkisinin mikro düzeyde analizi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 77 (2), 309-332.
- Van Den End, J. W. ve Pattipeilohy, C. (2017). Central bank balance sheet policies and inflation expectations. *Open Economies Review*, 28, 499-522.
- Webster Jr, F. E., Larga, J. A. ve Stickney, C. P. (1980). The impact of inflation accounting on marketing decisions. *Journal of Marketing*, 44 (4), 9-17.
- Yavaşlar, F. B. (2010). Uzlaşma uygulaması hukuka uygun mu?. *Vergi Sorunları Dergisi*, 1, 257-267.
- Yavuz, V. (2018). *Enflasyon ve refah arasındaki ilişki: Türkiye üzerine bir uygulama (1987-2017)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yenisu, E. (2019). Türkiye’de enflasyonun makroekonomik belirleyicileri: TODA-Yamamoto nedensellik analizi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 43-58.
- Yenisu, E. (2020). Faaliyet giderlerinin kârlılığa etkisi: İmalat sanayi üzerine bir inceleme. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 1-12.

- Yenisu, E. (2022). Enflasyonun finansal tablolara etkisi ve enflasyon muhasebesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (27), 717-741.
- Yerli, B. G. (2008). *Ekonomik beklentilerin enflasyon üzerine etkisi: Türkiye örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, F. (2018). Türkiye'de muhasebe bilgi sisteminde sağlanan bilginin yeterliliği ve enflasyon muhasebesi uygulanması gereği. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 14, 202-217.
- Yılmaz, İ. (2023). Finansal tablo kullanıcıları açısından enflasyon muhasebesinin önemi: bist enerji sektörü üzerine örnek bir uygulama. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 25 (45), 930-944.
- Yılmaz, K. (2015). *Türkiye'de vergi ve enflasyon ilişkisinin analizi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Yiğiter, Ş. Y. ve Tanyıldızı, H. (2021). Enflasyonun şirketlerin sermaye yapılarına etkileri: 2009-2019 TCMB sektörel bilançoları. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 67-76.
- Yoruldu, M. (2021). *Gelir vergisinde teşvik uygulamaları (Muafiyetler, istisnalar ve indirimler)*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yoruldu, M. (2024). Vergi takozu: OECD ülkeleri ve Türkiye açısından karşılaştırmalı bir değerlendirme. Konya: All Sciences Academy Yayınevi.
- Yu, J. C., Wee, H. M., Widyadana, G. A. and Chang, J. Y. (2010). The effects of inflation and time value of money on a production model with a random product life cycle. *Asia-Pacific Journal of Operational Research*, 27 (04), 437-456.
- Yurdakul, A. (2005). *Türk vergi hukukunda enflasyon düzeltilmesi ve etkinliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüce, M. (1999). Enflasyon muhasebesi ve bu bağlamda Türk vergi sisteminde yer alan düzenlemeler. *Mevzuat Dergisi*, 2 (6), 1-15.
- Yükçü, S. ve Özkan, S. (2004). *Enflasyon muhasebesi* (2. baskı). Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Yürüdü, A. (1999). *Hiperenflasyonlu ülkelerde mali tablolar üzerindeki enflasyon etkisinin giderilmesi ve Türkiye'de örnek bir uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zafer, T. (1975). *Siyasi müesseseler ve anayasa hukuku*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

